

ЛЕЗГИ Газет

**Жуван Ватан,
ватанэгълияр хуьх!**

2015-йисуз Дагъустандин агъалирин пулдин доходар саки 930 миллиард манатдив агакъун гуьзлемишзава, хабар гузва республикадин экономикадин ва территорияр вилик тухунин министерстводин пресс-кьуллугъди.

А доходар, 2014-йисав гекъигайла, 94 миллиард манатдилаи гзаф (11,3 процентдин) артух жеда.

Агъалирин пулдин доходрин кьорулушда 13 процентдилаи виниз пулдин такъатар зегъметдиз гузвай гъакъи я. Чи республикада мажибар лагъайтIа, Ставропольский крайдив гекъигайла, кьве сеферда агъузбур я. Карчивилин кIвалах тухвайла жезвай доходар, кьунши регионрив гекъигайла, виниз я. Ана агъалирин доходрин 15 процентдин такъатар и кIвалахдилаи жезвай къазанжийри тешкилзаватIа, чи республикада и рекъем 29,8 процентдиз барабар я.

“2015-йисуз вацра гъар са агъалидив юкван гьисабдалди агакьдай пулдин такъатар 25,9 агъзур манатдин дережада хъун гуьзлемишзава. Им, Ставропольский крайдив гекъигайла 1,3 агъзур манатдин виниз тир дережа я. Ана вацран юкван доход 24,6 агъзур манатдиз барабар я”, - хабар гана ведомстводай.

1920 – йисалай акъатзава

N 3 (10648) хемис 15 – январь, 2015 – йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 10 манат

Дагъустанда СКФО-дин субъектрин кьилер гуьруьшмиш хъана Садвал авайла, чун Россия я!

12-январдиз Дагъустан Республикада Кеферпатан Кавказдин Федеральний округдик квай регионрин руководителрин гуьруьш кьиле фена. Ам СКФО-да Россиядин Федерациядин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векил Сергей Меликован регъбервилик кваз тухвана.

РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин пресс-кьуллугъдин ва информациядин управлениди хабар гузвайвал, мярекатдин иштиракчияр Дагъустандин гзаф миллетрин векилрикой ибарат халкьдин тIварунихъай тебрик авур Дагъустандин Кьили чи региондиз атунин теклиф къабулай мугъманриз рикIин сидкьидай сагърай лагъана. Рамазан Абдулатипован гафаралди, ихътин гуьруьшри субъектрин кьилериз неинки садазсад мадни хъсандиз чир жедай, гъакIни алай макъамда виридалайни хци месэляер веревирддай, абур гъялуни умуни рекъер, саналди тир гьерекатрин варианттар тайинардай мумкинвал гузва.

“Чун официальный совещанийрал мукъвал-мукъвал гуьруьшмиш жезва, амма и дуьшуьшда чна алакъа хуьнин маса кьайда хкягъун кьетIна. За гьисабзавайвал, и гуьруьш чун патал менфятлуди жеда. Виридалайни кьилинди лагъайтIа, адакай чи регионрин халкьар патал, чи умуми кIвалах патал менфят хкатда. Россиядин патарив жуьреба-жуьре куватри гьалар кьизгьинарзавай, санкцияр кардик кутазвай девирда и кар иллаки менфятлу я. За гьисабзавайвал, кье чахъ чи регъбердин патарив жуван тупламишвал кьалурдай, властдихъ кар бажармишдай куват авайди кьалурдай мумкинвал ава.

Зун СКФО-дин хейлин республикайра хъана. Гъар са руководителдихъ кьачуз жедай тайин тежриба ава. Чи гуьруьшда Сергей Алимовича иштирак авун - им чна веревирд авун пландик кутунвай са жерге месэляер Гьамишалугъ векилханади властдин федеральный органрихъ галаз тухузвай кIвалахдани фикирда кьадайвили заминвилерикай сад я. Идалайни гъейри, чи арада авай алакъайрин дережа бес кьадар винизди туширди, чахъ саналди тир экономический, культурадун проектар тIмил авайди лап аш-кара я. Фикирар ачухдаказ лугъуз жезвай шартIара хейлин месэляер веревирд ийиз жеда. Зун инанмиш тирвал, ида чакай гъар садаз, чи регионриз ва чи Россиядиз еке менфят гуда”, - кьейдна Рамазан Абдулатипова.

Вичин нубатдай яз Сергей Меликова и гуьруьшдихъ СКФО-да кватI хъанвай месэляер веревирд авун патал еке метлеб авайди тестикъар хъуьуна: “И мукъвара кьиле феи вакъаяр фикирда кьуртIа, чи кьенин рахунрихъ хатасузвал таъминарунин барадай Кавказ патал важиблу метлеб ава. Гъакъикъатдани, географиядин жигъетдай са кьадар кьакъатнаватIани, хейлин месэляер Кеферпатан Кавказдиз талукъбур я. Абур исламдив, маса динрив згечIзавай тегъерриз, футфачивилин гьерекатар кьиле тухуз

▶ 2-3

Тебрик

Заз Дагъустандин вири журналистриз, типографиярини издательствойрин работникриз Россиядин Печатдин югъ мубарак ийиз кланзава!

Россияда I Петрдин указдалди Россиядин сад лагъайди тир “Ведомости” газетдин сифтегъан нумра акъатайдалай инихъ 300 йисалай гзаф вахт алатнава. Гъавилий Печатдин югъ гъахълудаказ уьлкведин пешекарвили виридалайни еке тарих авай суваррикой сад яз гьисабиз жеда.

Дагъустандин СМИ-рин векилар гъахълудаказ уьлкведа виридалайни гзаф пешекарвал авайбур яз гьисабзава. Идан патахъай Дагъустандин журналистри региондин ва Вирироссиядин жуьреба-жуьре конкурсра къазанмишнавай гзаф кьадар наградайри шагъидвалзава.

Алай вахтунда гьам государстводин, гьамни аслу тушир масовый информациядин такъатри агалкьунралди кIвалахзава. Алай аямдин газетарни журналар, радиопрограммаяр, телеканалар, интернет-изданияр неинки цийи хабаррин чешмейриз, гъакIни рахунар кьиле тухудай, жуьреба-жуьре фикиррихъ яб акализ жедай активный майданриз элкъевезва.

Амма чукурзавай информация дуьзгъунди хъун журналистар патал кIвалахдин кьилин уьлкмедиз элкъуьн герек я. “Чрай” фактарин гуьгъуьна гъатна, инсанар гъакъикъатдивай яргъаз кьакъудун виже кьведач. Журналистри рикле “кьенепатан цензурадин” гьисс аваз кIвалахун лазим я.

Заз РД-дин печатдин ва информациядин министерство вири СМИ-рихъ галаз пайгардаказ санал кIвалахунин фикиррал алайдахъ инанмишариз кланзава. Эхиримжи йисара Дагъустандин патарив информациядин жигъетдай арадал гъанвай татугай гьалар анжах гъа и са-ягъда, алакъада аваз, дегишариз, чи Дагъустанда яшамиз жезвай халкьарин руьгъдин гъакъикъи гуьзелвал ва девлетлувал кьалуриз жеда.

РД-дин печатдин ва информациядин министр
А.АДЖИЕВ

ХАБАРАР

“2014-йисан лап хъсан монография” номинациядай гъалибвал ДГТУ-дин таможенный крарин ва правоведенидин кафедрадин заведующий, профессор Идрис Оружева, юридический илимин кандидатар тир У.Абдуллаевди ва С.Агъмедхановади къазанмишна.

▶ 21

СПОРТ

Алай йисан 3-январдилаи 7-январдалди Махачкъалада, Шахматрин кIвалин актовий залда, 100-дав агакъна жаван шахматистрин иштираквал аваз шегъердин кIвенкIвечивал патал акъажунар кьиле фена.

▶ 22

И.М.МУЪГЪУБДИНОВАДИН
гъакъиндай

Дагъустан Республикадин Къилин УКАЗ

1. МУЪГЪУБДИНОВА Изумруд Мужайевна, вич алай къуллугъди-кай азад авуналди, Россиядин Федерациядин Президентдин патав Дагъустан Республикадин Гъамшалугъ векилвиле тайнарин.

2. "Россиядин Федерациядин Президентдин патав Дагъустан Республикадин Гъамшалугъ векилдин везифаяр вахтуналди тамарунин гъакъиндай" Дагъустан Республикадин Къилин 2014-йисан 6-сентябрдин 196-нумрадин Указ къуватдай аватнавайди яз гъисабин.

Дагъустан Республикадин
Къил Р.АБДУЛАТИПОВ
Махачкъала шегъер,
2014-йисан 29-декабрь, № 289

МУЪГЪУБДИНОВА Изумруд Мужайевна 1954-йисан 23-февралди Махачкъала шегъерда дидедиз хъана.

1976-йисуз ада "правоведение" пешедай Дагъустандин Государстводин университет къутягъна.

1973-йисуз "Дагвино" объединенидин (Махачкъала шегъер) проектно-конструкторвиле бюродин кадривиле рекъай инспектор яз къвалахиз башламышна.

1977-1984-йисара ам ДАССРдин Министррин Советдин крарин рекъай управленидин протокольный паюнин референт, протокольно-правовой отделдин старший референт, юридический отделдин старший референт тир.

1984-1985-йисара ада ДАССРдин Министррин Советдин патав гвай яшар тамам таханвайбурун крарин рекъай Республикадин комиссиядин жавабдар секретардин везифаяр тамарна.

1985-1986-йисара ам ДАССРдин Министррин Советдин крарин Управленидин яшайишдинни культурадидин идаривиле отделдин старший референт тир.

1986-1994-йисара ада ДАССРдин Министррин Советдин крарин Управленидин здравоохраненидин ва соцообеспеченидин отделдин начальнигдин везифаяр тамарна.

1994-йисуз ам Россиядин Федерациядин Президентдин патав гвай Дагъустан Республикадин Гъамшалугъ векилдин заместителвиле тайнарина (Москва шегъер).

Дагъустан Республикадин Къилин 2014-йисан 29-декабрдин 289-нумрадин Указдалди Муъгъубдинова Изумруд Мужайевна Россиядин Федерациядин Президентдин патав Дагъустан Республикадин Гъамшалугъ векилвиле тайнарина.

Дагъустанда СКФО-дин субъектрин къилер гуьруьшмиш хъана Садвал авайла, чун Россия я!

14

алахъуниз талукъ я. Ибур хейлин къадар мурсурманар яшамаш жезвай Кавказ патал лап важиблу месэля я. Чна Россиядин гъар са гражданиндин инанмишвилериз, ам диндив эгечзавай тегъердиз, милли, диндихъ галаз алакьалу гъиссериз гуьрмет авун лазим я".

Къецепатан уьлквейрин курортриз фин россиявийриз виликандалай са къадар четин, багъаз акваззавай асантди тушир экономический шартлара С.Меликова регионда туризм вилик тухун патал шартлар яратмишун чарасуз тирди къейдна. "Чи гражданин ва Кеферпатан Кавказдиз къевезвай мугъманрин хатасузвал таъминарунин барадай чун сад хунилай гъейри, къе маса рехъ авач".

Идалайни гъейри, Гъамшалугъ векилди СКФО-дин субъектрихъ хъиз къенепатан сих садвал уьлкведа маса гъич са региондани авачирди аннамишун лазим тирди къейдна. Идахъ галаз алакьалу яз, са регион вилик фин, маса региондиз акси акваззун, са программайри маса программивиле пулдин такъатар къакъудун лазим тир.

С.Меликова къейдна: "СКФО-дин вири регионри уьлкведин Президентди вилик эцигнавай, вирибур патал сад тир везифа - Кеферпатан Кавказ пландин бинедаллаз, бегъерлудаказ вилик тухунин везифа къилиз акъудзава". Гъамшалугъ векилдин гъисабралди, Дагъустанда хейлин крар къилиз акъудзава. Амма идахъ галаз сад хъиз, хейлин четинвилерни ацалтзава. "Вилик акваззавай месэля я гъялун патал чун тупламыш хъун герек я. Месэляйрин сан екеди я, гъакъ хъайила хъсандиз къвалахни авуна къанда", - малумарна С.Меликова. Ада вири дагъустанвийриз Цийи йисни мубаракна, абурухъ сагъламвал, хайи ерийрин хушбахтвал патал къвалахда агалкъунар хъана къанзавайди къалурна.

Кеферпатан Осетия - Алания Республикадин къил Таймураз Мамсурова Дагъустан-

дин векилрихъ галаз санал къвалахунин рекъай хъсан тежриба къватнавайди къейдна: "Чи арада дуствилин хейлин гуьруьшар къиле фена, куь республикадиз атай гъар сеферда чи гуьгъуьлар ачух жезва. Дагъустандин Къил Рамазан Абдулатиповахъ итижлу хейлин фикирар, планар ава".

Ставропольский крайдин губернатор Владимир Владимировна къейд авурвал, "ихътин майданар чарасуз герек я. Чахъ законар акъудунин барадай, хатасузвал таъминарунин, культурадидин алакьаяр хуьнин, экономика вилик тухунин месэляйрай веревирддай саналди тир хейлин темаяр ава". Къунши региондин къили СКФО-дин вири субъектриз Ватандин Чехи дяведа Гъалибвиле 70 йис тамам хъуниз талукъарнавай серенжемра иштирак авун теклифна (а серенжемрик региондин республикайрин коллективар ветеранрин вилик саналди экъечлунар, выставкаяр, фестивалар, конкурсар тухун ва мсб акатзава).

Р.Абдулатипова и фикирдин тереф хвена ва къейдна: "Чна чи республикада Гъалибвиле ирссагъибрин Парад, гъакъни гъар йисуз "Россиядин къилел дурная" лишандик кваз конкурс къиле тухузва. Чна санайсанит делегацияр финин къайда кардик кутун герек я".

Вичин нубатдай яз Карачаево-Черкесия Республикадин къил Рашид Темрезова СКФО-да РФ-дин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векил Сергей Меликован регебервиле кваз Чехи Гъалибвиле талукъ саналди тир серенжемрин асул терефар веревирддайдахъ инанмишвал къалурна.

Кабардино-Балкариядин къил Юрий Кокора, къилди къачуртла, малумарна: "Аэропортунай Дагъустандин Гъукуматдин дараматрин патав къван къведай рекъе чна жуьреба-жуьре хейлин проектар, месэляяр веревирдна. Хейлин рекъерай чи фикирар сад я. Зун инанмиш тирвал, и гуьруьшди уьлкведин руководстводини чи вилик эцигнавай

везифаяр къилиз акъудунин барадай чи саналди тир къвалахиз алава къуват гуда".

Ингушетия Республикадин къил Юнус-Бек Евкурова къейд авурвал, сада-садаз фикирар лугъун ва саналди тир гъерекатар алакьалу авун къе лап важиблу я. "СКФО-да чахъ парламентарин ассоциация ава. Ина чехи нормативно-правовой актлар къабулзава, абур Госдумадивни агакъарзава. За гъа ихътин ассоциация СКФО-дин субъектрин гъукуматрин дережада авазни тешкилун теклифзава. За чи ихътин гуьруьшар къиле фидай члавуз яшайишдин ва инвестиционный важиблу объектлар ачухунни лазим яз гъисабзава", - малумарна къунши республикадин руководителди.

РД-дин Халкъдин Собранидин Председатель Хизри Шихсаидова и жуьредин гуьруьшар къиле тухун - им СКФО-дин субъектрин къилери чпин арада алакьаяр хуьнин цийи жуьре тирди къейдна. "И саягъда алакьаяр хуьни чи дуствал мягъкемарзава, саналди тир чалишмишвилералди чавай вири жуьрейрин манийвилер алудиз жеда. Чавай ихътин чими, дуствилин гъалара къватл жез алакьунни Россия гужлу тирдан, чи округ мягъкемди тирдан гъакъиндай, чавай вилик акваззавай вири месэляяр гъализ жедайдан гъакъиндай шагидвалзава".

Рамазан Абдулатипова эхиримжи 10-15 йисуз сифте яз алаатай йис Дагъустандин террориствиле гъерекатар авачиз куьчуьрмишайди къейдна: "Им МВД-дин, ФСБ-дин, прокуратурадин, силсидин комитетдин саналди тир къвалахдин нетижа я. Абуру виликдайни игитвилелди къвалахиз хъайиди я. Чавай терроризм ва экстремизм къабул тавунин барадай и органрин тереф халкъди геъеншдаказ хуьнин гъалар таъминариз алакьна. Им чун патал важиблу гъалибвал я. Сентябрьдиз терроризмдиз акси Милли комитетдихъ галаз санал чна терроризмдиз акси комиссиядин заседание къиле тухвана. Идани и рекъай тешкилнавай къвалахиз цийи къуват гана".

СКФО-дин субъектрин руководителар 13-январдиз РД-дин Къил Рамазан Абдулатиповни галаз Дербентдиз фена

РД-дин Къилин ва Гъукуматдин Администрациядин пресс-къуллугъдин ва информациядин управлениди хабар гузвайвал, Дербентда авай члавуз абур шегъердин къилин ярж тир Нарын-Къала къеледиз килигна. Гъеле VI асирда эцигай, 4,5 гектардин майдан къунвай къеледин тарихдихъ галаз гуьрметлу мугъманар еке итиж аваз таниш хъана. 2003-йисалай Нарын-Къала, Куьгъне шегъер ва Дербентдин къеледин маса имаратар ЮНЕСКО-дин виридуьньядин ирсинин Сиягъдик кутунва. Санлай къачурла, Дербентдин государстводин тарихдинни архитектурадин ва художественный музейдин - запоевникдин мулкарал тарихдинни культурадидин 250 памятник ала.

Гуьгъуьнлай мугъманар Дербентдин газ квай чехиррин, гъеле XIX асирдин эхирра кардик кутур заводдиз фена. Им чехир къапара цадай алай аямдин технологический линийралди тадаракламинавай карханайрикай сад я. Заводди газурзавай продукция гъар йисуз уьлкведин суьрсетдин лап чехи выставкайра, конкурсрани презентацияра къалурзава. Карханади гъасилзавай продукция хейлин медалар ва дипломар къазанмишнава, адаз Москвада ва Санкт-Петербургда пешекарри даммишайла, виниз тир къимет гана.

Дербентда мугъманвиле хуьникай вичин фикирар журналистриз раиж авур Кеферпатан Осетиядин - Аланиядин къил Таймураз

Мамсурова къейд авурвал, Нарын-Къала хътин культурадидин имаратри гъар са кас философдиз элкъуьрун мумкин я. "Гъаф асиррин тарих авай и къванериз килигнавай члавуз жува-жуваз ихътин суал гуниз мажбур жезва. И къеле чилел алай девирда яраб гъикъван несилар дегиш хъанатла? Къеледиз килигайла, гъамшалугъ крайкай фикир авун, жувалай гуьгъуьниз къени гел тун лазим я лагъай фикирдал къведа. Россиядин тарих - им Дербентдин хътин къилдин тарихрикай арадал атанвайди я. Ихътин надир чкайрихъ галаз танишаруналди, аялар культурадидин желбдай мумкинвал аваз хъунай Дагъустандал экуь пехилвал ийиз жеда", - къейдна Т.Мамсурова.

Кеферпатан Осетиядин - Аланиядин руководителдин фикирдалди, эгер чилин винел яшамаш жезвай гъар са несилди культурадидин гъа ихътин имаратар арадал гъизвайди тиртла, инсандин рикелай нагъакъан крар, хаинвал, алчаквал авун алатдай: Нарын-Къала къеле хътин тарихдин шагидри ина зурба халкъ яшамаш хъайидан ва ада зегъмет члугурдан гъакъиндай шагидвалзава".

Вичин нубатдай яз, Карачаево-Черкесиядин Къил Рашид Темрезова малумаривал, Дагъустан йигин еришралди вилик физва, регионрин руководителар и жуьреда гуьруьшмиш хуьни тайин тир месэляяр гъялуниз куьмек гузва. "Накъ веревирд авур месэляйрай чна саналди тир къарар къабулна, Кеферпатан Кавказдин федеральный округда РФ-дин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векил Сергей Меликовани а къарардин тереф хвена", - малумарна Карачаево-Черкесиядин Къили. Ада къейд авурвал, Кеферпатан Кавказдин федеральный округдин субъектрин руководителри къарагъарай

темаяр гележегда СКФО яшайишдинни экономикадин жигетдай вилик тухунин месэлайрай Гьукуматдин комиссиядин заседанидин сергьятра аваз веревирд ийиз жеда ва абур законар акьудунин барадай теклифар гун патал бинедиз элкьун мумкин я.

“Зун Дербентдиз атанвайди сад лагьай сефер туш. Амма кье заз аквазвайвал, шегьер хьсан патахь дегеш жезва. Россиядин Президент В.Путина Дербент - им надир чка тирдан ва адан юбилейни уьлкведи лайхлудаказ кьейд авун лазим тирдан гьакьиндай лагьана. Зун инанмиш тирвал, гьиле авай йисан сентябрдин юкьвара шегьер гзаф кьадаг мугьманар кьаршиламышун ва суварин серенжемар кьиле тухун патал гьазур яз жеда”, - лагьана Рашид Темрезова.

Ингушетия Республикадин кьил Юнус-Бек Евкурова цийи йис и саягда гьурьушмиш хьунлай ва санлай Кеферпатан Кавказдин федеральный округ вилик тухуниз талукь месэляяр санал веревирд авунилай башламыш хьунал вич тирди кьалурна. Ада кьейдна: “СКФО-дин субъектрин кьилерин гьурьушар тухунин фикир уьмуьрдиз бажармишунай чна Рамазан Гьажимурадовичаз, Дагьустандин халкьдиз гьурьметзавай-вилляй Дагьустандилай башламышун - им лишанлу кар я. И серенжемда Полпред Сергей Алимович Меликова иштирак авунни важиблу я. Чна хейлин месэляяр веревирдна ва чи гьурьушдин нетижайриз талукь яз махсус документ гьазурда”. Юнус-Бек Евкурова округдин вилик аквазнавай месэлайрал ва абур гьялуни рекьерал фикир желбна: “Кавказ патал сад лагьай ва виридалайни кар алай месэла гьалар мягькембур яз хуьнихь, хатасузвал таъминарунихь галаз алакьалу тирди чна аннамышун герек я. Гьайиф хьи, чна чун кьечепатан душманрикай туш хуьзвайди. Гьакь хьайила чна жегьилрихь галаз талукь тир гьавурдик кутунин кьвалах тухун герек я”.

“Дербент - им вири Россиядин мусурманар патал виридалайни пак чкайрикай сад я. Эгер чна сада-садан саламатвал хуьн тавуртла, чи паталай и кар маса гьич са касдини ийидач. Накь чун важиблу инвестиционный проектрихь галаз таниш хьана. Санлай Кавказда хьиз, Дагьустан Республикадани вилик фин патал хейлин крар ийизва. Заз Дагьустандин стха халкьдихь ислегьвал, хушбахтвал гьана кьанзава. Дагьустан ва вири Кавказ лап гьечви крарилай башламышна кьачел ахьалт хьувун мумкин я - чна акатайвал зирзбил гадарунал, сада-садаз тегьнеяр ягунал, жуван гьалатлар такваз, масадан гьалатлар тлуб тукьлуьрунал эхир эцигна кьанда”, - лагьана Ингушетиядин Кьили.

Мугьманвиле хьунин нетижайриз баян гуналди, Ставропольский крайдин губернатор Владимирова кье сих алакьада аваз санал кьвалах тавунмаз Кавказда четинвилерай экьечиз хьун мумкин туширди кьейдна. Кьунши региондин руководителди мугьманпересивилляй Рамазан Абдулатиповаз сагьрай лагьана ва Дагьустанди СКФО-дин уьмуьрда кьетен роль кьугьзавайди кьейдна: “Дагьустан - им Кавказда диндин бине, Кавказ хуьнин бине, Кавказдин тарихдин важиблу пай я. Чи гьурьушдин ло-

зунг ихьтинди я: “Садвал авайла, чун Россия я!” Гьакьикьатдани гьа икь я. Чи гьурьушди и кар мад сеферда тескикарна”.

Ставропольский крайдин губернаторди мадни малумарайвал, СКФО-дин регионрин кьилер Дагьустанда мугьманвиле авай члавуз законар акьудунин рекьай саналди тир теклифар, гележегда са жерге икьраррал кьулар члугунин мумкинвилер, Чехи Гьалиб-виллин 70 йисан суварихь галаз алакьалу яз санал тир гьерекатар кьиле тухунин месэляяр ва важиблу маса темаяр веревирдна.

Кабардино-Балкариядин Кьил Юрий Кочава и гьурьуш тешкилунай Дагьустандин Кьилиз сагьрай лагьана, Дагьустандин кьамат хьсан патахь дегеш жезвайди кьейдна: “Ихьтин дегешвилер жезвайди виричра -Махачкьалада, Дербентда, республикадин маса шегьеррани районра аквазва. Зун иниз са шумуд йисан идалай вилик атайди тир, заз эхиримжи вахтара гьикьван гзаф крар авунватла, жуван вилералди акуна. Мугьманвиле авай члавуз чаз хейлин проектар акуна ва чна гележегда чеб ишлемишиз жедай хейлин теклифар веревирдна”.

СКФО-дин регионрин кьилер Дагьустанда кье йикьан вахтунда мугьманвиле хьунин нетижаяр кьур Рамазан Абдулатипова кьейдна: “Ибур чпин территорияра хатасузвал, хушбахтвал мадни виниз тир дережада таъминаруникай, халкьдин дердийрикай датана фикризавай ксар я”. Дагьустандин Кьилин фикирдалди, и ва я маса регионда авай хьсан крарилай чешне кьачун лазим я.

“Чи асул везифаяр экономикадинни гусударстводин алакьаяр пайгардик кутуникай, налогрин база арадал гьуникай ибарат я. И жигьетдай чна кье сифтеган камар кьачуз-ва. Ставропольедикай рахайтла, и крар ана фадлай кьайдадик кутунва, чна и крайдилай чешне кьачун лазим я. Зун патал кар алайди вуч я лагьайтла, гьеле хейлин крар хьувуна кьанзаматлани, гила чаз, республикадиз мугьманриз теклифдайла, регуь жезвач”, - кьейдна Р.Абдулатипова. Ада СМИ-рин векилриз “Дагьустандиз маса вилерай килигуниз”, хьсанвилехь жезвай дегешвилер акуниз ва вилик аквазнавай кьвалахдикай рахуниз эвер гана.

Дагьустандин Кьили кье СКФО-дин вири субъектри саналди тир гьерекатар кьиле тухунилай Россиядин Кьилепата, санлай уьлкведа авай гьалар хейлин дережада аслу тирди кьейдна: “Са ни ятлани, санкция кардик кутазвайдан патахьай малумарзавай, Россия клудунин алахьунар ийизвай макьамда чун мадни тупламыш хьун, са лозунгалди ваь, тайн краралди чна чи девирда дуьньядин лап чехи регьберрикай сад тир Владимир Путинан тереф хуьзвайди кьалурун герек я”.

Мугьманрихь РД-дин Гьукуматдин Председатель Абдусамат Гьамидов, РД-дин Гьукуматдин Председателдин Сад лагьай заместитель Анатолий Кьарибов, РД-дин Гьукуматдин Председателдин заместитель -РД-дин экономикадин ва территорияр вилик тухунин министр Раюдин Юсуфов, РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин Руководительдин Сад лагьай заместитель Исмаил Эфендиев, Дербентдин кьил Имам Яралиев галай.

МВД-дин коллегия

12-январдиз Дагьустандин Кьил Рамазан Абдулатипова РД-дин МВД-дин коллегиядин гегенш заседанида иштиракна. Ам 2014-йисуз тухвай кьвалахдин нетижайриз талукьарнавайди тир.

РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин пресс-кьуллугьдин ва информациядин управлениди хабар гьузвайвал, коллегиядин кьвалах ведомстводив цийи пайдах вугунин шадвиллин серенжемдилай башламыш хьана. А пайдах РФ-дин Гусударстводин Гимндин сесерик кваз Россиядин МВД-дин министрдин заместитель - силсдин департаментдин начальник, юстициядин генерал - полковник Александр Савенкова РД-дин кьенепатан крарин министр, полициядин генерал-лейтенант Абдурашид Мегьамедов вахкана.

А.Савенкова РФ-дин Президент В.В.Путинан грамотадин текст кьелна ва РД-дин МВД-дин личный состав тебрикана, Россиядин МВД-дин подразделенидин пайдах - им намус, кьегьлвал ва кьуллугьдин буржидиз вафалувал лишанламышзавай ядигар тирди кьейдна. Генералди пайдах са жуьредин ярж тирдакай, ада кьанун-кьайда хуьдай органрин кьуллугьчияр фенвай баркаллу рехь лап вини дережада рикел хьизвайдакай лагьана.

Вичин нубатдай А.Мегьамедова РД-дин МВД-дин кьуллугьчийри общественный кьайда хуьналди ва закондин истемешунрал амал авуналди чпин пешекарвиллин буржи лайхлудаказ кьилиз акьудзавайдахь инанмишарна.

Ахпа кьанун-кьайда хуьдай органрин кьетлендаказ тафаватлу хьайи кьуллугьчийриз наградаяр гана. Икь, Россиядин Президентдин Указдалди Дагьустандин вад кас полицейскийриз дирибашвал ва гьакьисагьвал кьалурнай телеф хьайидалай гьугьуьниз Викегьвиллин орден гана. И наградаяр абурун муьква-кьилий-рив вахкана. РД-дин МВД-дин экстремизмдиз аксвалдай Центрадин са кьуллугьчидиз “Дирибашвилляй” медаль, силсдин отделдин силсдин управленидин 3 кас кьуллугьчийриз РФ-дин кьенепатан крарин министрдин приказдалди твар хьенвай яракь гана.

Александр Савенков хушвилелди тебрик авуналди, Дагьустандин Кьил Рамазан Абдулатипова лагьана: “Кье чун шадвиллин вакьидихь - Дагьустан Республикадин кьенепатан крарин министрстводив пайдах ва виниз тир награда - Россиядин Федерациядин Президентдин грамота вахкунихь галаз алакьалу яз кьватл хьанва. Гьакьикьатдани им чехи гьалибвал я. И наградади куь кьвалахдиз Россиядин Президент Владимир Владимирович Путина виниз тир кьимет гьузвайдан гьакьиндай шагьидвалзава. Им неинки санлай МВД патал, гьакьни гьар юкьуз чпин уьмуьр хаталу-вилик кутазвай адан кьуллугьчийрикай гьар сад патални чехи агалкьун я”. Республикадин руководителди кьуллугьдин буржи тамамардайла игитвилелди телеф хьайи кьанун-кьайда хуьдай органрин кьуллугьчийрин багьрийриз баш-

сагьлугьвал гана. “Абур викегь ксар яз чавай кьакьатна”, - кьейдна Рамазан Абдулатипова.

Дагьустандин Кьили малумарайвал, хейлин дережада кьиле Абдурашид Мегьамедов аваз РД-дин кьенепатан крарин министрстводи авур чалишмишвилерин нетижанда санлай кьачурла республикада тахсиркарвилерин кьадаг агьузариз алакьна: “Кьанун-кьайда хуьдай органрин кьуллугьчийрин чандиз кьаст ийиз алахьун хьтин агур тахсиркарвилерин кьадаг кье сеферда тимиш хьанва. Ихьтин виниз тир дережадив РД-дин МВД-дикай, УФСБ-дикай, Россиядин Силсдин комитетдин РД-да авай Силсдин управленидикай, Республикадин прокуратурадикай ибарат яз Дагьустанда тешкилнавай командадин чалишмишвилералди агакьариз хьанвайди я”.

Рамазан Абдулатипова малумарайвал, экономический тахсиркарвилерихь галаз жегь члугунор, коррупциядиз аксвал авунизи кьетен фикир гун лазим я. Ида и барадай кьвалах тешкилунив эгечизавай тегьерар дибдай дегешарун истемешзава: “И жигьетдай чи гусударстводин Кьил Владимир Владимирович Путинан Чарче гьахьлу хейлин келимаяр лагьанва, вири и месэлайрин винел муькуфдивди кьвалахун герек кьезва”.

Республикадин Кьили ЕГЭ тешкилуни ва кьиле тухунин барадай РД-дин МВД-дин, прокуратурадин, РД-да авай УФСБ-дин иштираквал аваз нетижалу са жерге камар кьачурди кьейдна. Эхирдай Рамазан Абдулатипова Дагьустан Россиядин Федерациядин виридалайни

хатасуз, мягькем гьалар авай ва агалкьунралди вилик физвай регионрикай садаз элкьун патал министрстводин кьуллугьчийри чпелай аслу вири крар ийидайдахь инанмишвал кьалурна.

“Чун чи милли регьбер Владимир Владимирович Путинан патарив тупламыш хьун лазим я, чун гилан кризисдай мадни гужлу ва мягькем хьанвайбур яз экьечидайдахь инанмиш хьун лазим я”, - малумарна Дагьустандин руководителди.

Шадвиллин мярекат куьтягь хьайидалай гьугьуьниз полициядин генерал-лейтенант Абдурашид Мегьамедова РД-дин МВД-ди 2014-йисуз тухвай кьвалахдин нетижаяр веревирдна. Ада, кьилди кьачуртла, кьейд авурвал, ведомстводи кьабулай серенжемри республикада оперативный гьалар, санлай кьачурла, гьузчивилик кваз хуьдай мумкинвал гана.

Рикел хкин: коллегиядин заседанида Россиядин МВД-дин министрдин заместитель - силсдин департаментдин начальник, юстициядин генерал-полковник Александр Савенкова, РД-дин кьенепатан крарин министр, полициядин генерал-лейтенант Абдурашид Мегьамедова, СКФО-да РФ-дин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векилдин Аппаратдин РД-да авай Кьилин федеральный инспектор Василий Колесникова, Дагьустан Республикадин исполнительный, законар акьуддай ва судрин властдин, кьанун-кьайда хуьдай органрин векилри иштиракна.

Сергей Меликов ва СКФО-дин субъектрин кылер Махачкьаладин
культурадин са жерге объектриз килигна

Саналди к'валахда

Дагъустанда мугьманвиле авай СКФО-да РФ-дин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векил Сергей Меликов ва СКФО-дин субъектрин руководителар Дагъустандин Кьил Рамазан Абдулатиповни галаз Махачкьаладин культурадин са жерге объектриз килигна, хабар гузва РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин пресс-кьуллугьдин ва информациядин управленди.

Кьилди кьачуртла, "Дагъустан" этнобутигда гьурметлу мугьманрин фикридиз республикадин адетдин культурадин шейэр - Табасарандин халичар, Балхардин хьенчин кьапар ва нинияр, Унцукулдин кларасдикай гьазурнавай шейэр, Кьизлярдин шуьшакьяр, гапурар ва чукуллар, Кубачидин гимидикай гьазурнавай безекар ва чайдин сервисар теклифна. Идалай гьейри, ина Дагъустандин художникрин шиклар, республикадин писателрин ктабар, милли парталар, цурун энтихьа кьапар кватнава.

Мугьманри дагъвийрин культура гзаф терефинди ва надирди тирди кьейдна. Идалай гьейри, Ингушетиядин Кьил Юнус-Бек Евкурова гьа ихьтин объектар тешкилуни тежрибадихь галаз таниш жез ва гьа ихьтин туьквенар чпин республикадани ачухиз кланзавайдакай лагьана.

Ахпа делегация Дуствилин квал галайвал рекье гьатна. Ина алатай йисан зулуз Россиядин халкьарин Дуствилин музей ачухнава. Ина саки агьзур экспонат, гьа жергедай яз гьосударстводин лишанар тир шейэр, милли парталар, яшайишда ишлемишдай кьаб-кьажах, сеняткарвилерал машгул жедай алатар, искусстводин произведенийар, ктабар, шикларин альбомар, буклетар ва видеоматериалар ава.

СКФО-дин субъектрин кылер и идарадин к'валахдиз виниз тир кьимет гана, регионин арада культурадин алакьяр мягкемарун чарасуз тирди кьейдна. Кеферпата Кавказдин гьар са субъектдин культурадин кьеттенвилер квалурзавай стендриз мугьманри еке итиж авуна.

Рамазан Абдулатипова кьейд авурвал, Россиядин халкьарин Дуствилин музейдин макьсад милли чалар саламатдиз хуьникай ва вилик тухуникай, халкьдин сеняткарвилер, материальный ва руьгьдин культурадин ивиар хуьникай ибарат я.

Сергей Меликов ва регионин кылериз Дагъустан Республика вилик тухунин кар алай проектарни раижна. Ахьтин 7 проектдин жергеда авай, вичи экономикадин вири секторар "хьендикай" хьудун ва дохудар артух хьунал гьун лазим тир, "Экономика экуьди авун" т'вар ганвай проекткай рахай РД-дин Гьукуматдин вице-премьер - РД-дин экономикадин ва территорияр вилик тухунин министр Раюдин Юсуфова хьсан тайин тир нетижаяр геле кьазанмишиз алакьнавайди кьейдна. Экономика вилик тухунин еришар, гьвечи бизнес вилик финал, налогин пулар кватлунал гьалтайла, Дагъустан РФ-дин субъектрин арада кланкьвечи чкайрал ала.

"Нетижалу АПК" проектдин патахьай жавабдар кас тир РД-дин Гьукуматдин Председателдин заместитель Шарип Шарипова и хиле лап алай аямдин технологияр ишлемишзавайдан гьакьиндай малумарна. Кьенепатан ресурсар ишлемишунин ва саналди тир к'валахдал чкадин самоуправленидин органар активдаказ желб авунин нетижата аквадай хьтин агалкьунар кьазанмишиз хьанва. Месела, Дагъустандин 46 муниципалитетда 197 инвестиционный проект кьилиз акьудзава. 2014-йисуз продукуюна гьасилун 7 процентдин артух хьана. Виликан йисарив гекьгайла, теплицайрин кьадарни артух жезва: эгер 2012-йисуз абур анжах 3 гектардин майданар кьунвайтла, 2014-йисуз абур майданар 14 гектардив агакьна, мад 30 гектардин майдан алай теплицаяр туькьурьиз гьиле ава. Идалай гьейри, малдарвиле, кьущивиле ва регион патал важибул маса хилера цудралди проектар кардик кутазва.

Ахпа Сергей Меликова ва СКФО-дин субъектрин руководителри журналистрин суалриз жавабар гана.

Дагъустанвийриз Цийи йис мубарак авуналди, Сергей Меликова 2014-йис округдин агьалияр патал хейлин рекьерай дибдин дегишвилеринди, гьа са вахтунда гзаф бегьерлуди хьайиди кьейдна. Дагъустанда кыле тухузвай серенжемрин программиз талуькь яз ада малумарайвал, ихьтин гуьруьшар гьам санлай СКФО, гьамни адан кьилдин субъектар вилик тухунин барадай кьилиз акьудзавай программалар, тухузвай совещанийрал алава яз лап гзаф важибул я.

"И ч'вауз округ вилик тухунин кар алай месэлайрай сада-сад чпин тежрибадихь галазни танишарзава, гьакьни жуьреба-жуьре фикрар раижзава. Чи чехи дуствилин региондин субъектрин кылер ик' гуьруьшмиш хьун лап важибул я. И садвал руководителрин виридалайни чехи лайихлувал я. Кардин макьсаддал гьалтайла, абур мадни мукьвал-мукьвал ва формальный тушир шартлара кват' хьунин барадай РФ-дин Президент Владимир Путина ганвай тапшурь гьиле-гьил аваз ва нетижалудаказ кьилиз акьудун я", - кьейдна РФ-дин Президентдин гьамшалугь Векилди.

С. Меликова мадни малумарайвал, ихьтин гуьруьшар вахт-вахтунда кыле тухуда ва абур Полпреддин патав гележегда тухудай серенжемрин, СКФО вилик тухунин рекьай Гьукуматдин комиссиядин заседанийрин тематика тайинарун лазим я.

"Нубатдин гуьруьш мартдиз кыле фида. За умуд кутазвайвал, 2015-йисуз регионин вири кылер сад-садаз мугьман жеда", - инанмишвал кьалурна СКФО-да Россиядин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векилди.

Вад йисан идалай вилик Кеферпата Кавказдин федеральный округ тешкилуни асул нетижайриз талуькь яз гайи суалдиз жаваб яз Сергей Меликова лагьана: "Сад лагьай ва виридалайни кар алай агалкьун квекай ибарат я лагьайтла, Кеферпата Кавказдин агьалийрин ва мугьманрин хатасузвал таьминарун бара-

дай пландал бинелу дуьзгьун к'валах тешкилуни карда хьсанвилехь аквадай хьтин дегишвал хьанва. Кьвед лагьайди, вилик финин программаяр кьабулна. А программарин сергьятра аваз Ингушетиядиз, Дагъустандиз, СКФО-дин курортриз ва хейлин маса терефриз талуькь яз кьилдин проектар кьабулнава ва тамамарзава. Пуд лагьайди, округрин территорияда жуьреба-жуьре динрал амалзавай агьалийрин, жуьреба-жуьре халкьарин векилин арада алакьяр мягкемарунихь элкьурнавай са жерге месэлайр гьалнава. Кьуд лагьайди, жегьилрихь галаз пландин бинелу ва ери авай к'валах тухузва. Ина ч'вауй гьихьтин нетижаяр кьазанмишиз хьанва лагьайтла, Кеферпата Кавказдин "Машук" т'вар алай форум кардик ква, чехи ва менфятлу маса инициативаяр ганва". Полпредди тухунвай к'валахдай Россиядин Гьукуматдин вице-премьер Александр Хлопониназ, гьакьни округдин субъектрин кылериз, региондин гьукуматрин руководителри, парламентрин тешкилариз сагьрай лагьана.

Журналистри СКФО-дин субъектрин арада экономикадин жигьетдай алакьяр мягкемаруни мумкинвилеризни итиж авуна. Идахь галаз алакьалу яз, кьилди кьачуртла, Рамазан Абдулатипова лагьана: "Мисал яз, Дагъустанда, Ингушетияда, Чечняда са жерге карханаяр эцигнава, чина шуьшейрин завод, Ингушетияда цемент гьасилдай завод кардик кутунва ва ик' мад. Гьар са регионда авай мумкинвилерикай дуьзгьундаказ менфят кьачун, производстводин кьуватриз дуьзгьундаказ ч'а гьун лазим я". Маса уьлквейрай гьизвай шейэр жуванбуралди звез авунин сергьятра аваз тухун лазим тир к'валахдикай Дагъустандин Кьил кьеттендаказ рахана: "И месэладикай рахайтла, вирибур гьа са жуьредин продукуюна гьасилунал машгул хьана кландач, вуьквел машгул жеда-тла, гьа кар дуьзгьундаказ тайинарун лазим я. Неинки са Кеферпата Кавказда, гьакь санлай алай аямдин Россиядани виридалайни зайиф чка интеграциядин алакьяр агьуз тир дережада аваз хьунихь галаз алакьалу я. Бязи вахтара чна кьунши республикайрилай гзаф дережада кьечепатан гьосударствойрихь галаз алакьяр хьсандаказ хуьзва. СКФО-дин, ЮФО-дин, вири Россиядин кьенепата алакьяр мадни сибхур авун герек я. Кье обществода кенефдин квил квахьунин, руьгьдай аватунин фикрриз рехь ачухна кландач. Уьлкведа кьабулнавай яшайишдин вири программаяр тамамарда. И кар и мукьвара Президент Владимир Владимирович Путинани тешкиларна. Гьич са жуьрединни теспачавал герек туш, кье килинди, кьуватар сад авуна, санал к'валахуникай ибарат я!"

Субъектдин руководителди рик'ел хкайвал, кьанун-кьайда хуьдай органри тухвай к'валахдин нетижата республикада шаз гьакьикьатда кенефдин квил квахьунин, руьгьдай аватунин фикрриз рехь ачухна кландач. "Са жерге рекьерай чун кьенкьвечи чкайрал акьатнава, ида Дагъустан фадлай гьалар пайгардик акат хьувунихь тамару яз хьайидан, адаз к'валахиз, Россиядин вири халкьарихь галаз дуствилин алакьяр хуьз кланзавайдан гьакьиндай шагьидвалзава". Рамазан Абдулатипова кьейд авурвал, СКФО-дин субъектрин ихьтин гуьруьшмишвилери "чи халкьар, чи руководителар Россиядин Президент Владимир Путинан патарив мадни сихьдаказ тупламыш жезвайди нубатдин сеферда кьалурзава".

Мадни кьейд авурвал, Чехи Гьалибвили 70 йисахь галаз алакьалу яз "Гьалибвал FM" радио кардик кутада, Гьалибвиллиз талуькь лап хьсан сочинение патал конкурс гьазурзава, санай-саниз культурадин идарайрин коллективар фин пландик кутунва". Гьалибвили 70 йис тамам хьун им чун вири санал агудзавай такьат я", - малумарна Рамазан Абдулатипова.

Чпин нубатдай яз регионрин кылер Кеферпата Кавказда, Дагъустанда тешкилнавай хьтин культурадин ва тербия гудай центрараяр жезмай кьван гзаф хьанайтла кланзавайди кьейдна.

РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин пресс-кьуллугьдин Малумат

Дагъустандин ва Азербайжандин халкьарин арада адет хьанвай стхавилин алакьайрив ихтибарсузвилелди эгечлун патал ийизвай алакьунар артух хьун себеб яз Дагъустан Республикадин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин пресс-кьуллугьдин ва информациядин управление официальный малумат гваз кьечина.

"Эхиримжи вахтара информацияонный майданда са бязи кьуватри чи халкьарин арада ихтибар тавунин ва гиман гьунин гьалар арадал гьун патал алакьунар ийизвайди, гьа и ч'вауз гьар гьихьтин хьайитлани себебрикай менфят кьачузвайди, гзаф дуьшуьшра лагьайтла, ихьтин крар эсиллагь гьич са себебни авачиз ийизвайди аквазва.

Чпихь ери-бине авачир и малуматрин далудихь милли лишандикай ч'лур ниятар аваз менфят кьачузвай, чиркин крарал, гьарамзадавилел машгул жез вердиш хьанвай, коррупциядиз кьил янавай ксар галайди лап ашкара я. Ч'вауз алай кьуллугьрикай азаднавай а ксари, дагъустанвийринни азербайжанвийрин арада авай хьсан кьуншивилин ва стхавилин алакьайрал шак гьиз чалишмиш хьуналди, жуьреба-жуьре ванер-сесер чуькурзава. Ама абурвай чи халкьарин арада гьич садрани кьал тваз жедач!

Дагъустандин Кьил Рамазан Абдулатипован гафаралди, Дагъустандихьни Азербайжандихь тарихда мукьва культура, сад тир тарих ава. Гьамиша ислыгьвилелди ва меслятдивди яшамис хьайи кьве халкьдин арада кьал тваз гьич садрани, гьич садалайни алакьайди туш, Дагъустан гьар жуьредин авамвилькайни харчивилькай миьхи жезвай алай макьамда и кар иллаки алакьдач. Авамвилькай ва харчивилькай миьхи хьунин к'валах РФ-дин Президентдин кьалурнал асаслу яз кыле тухузва. Гаф кватлай кьадал лугьун, чи кьуншиярни и кардин гьавурда гьатзава: "Чна стха Азербайжандихь галаз экономикадин ва культурадин жигьетдай алакьяр вилик тухуниз рик'ин сидкьидай интерес ийизва. И кардал чун Владимир Владимирович Путинани Ильгам Гьейдарович Алиеван арада, чи гьосударствойрин кылерин ва чи халкьарин регьберин арада бинедилай авай хьсан алакьайри желбзава".

Куьмекда

Чпин яшар виш йисалай алатнавай дагъустанвийрив мергьяматлувилин серенжемдин сергьятра аваз Пенсионный фондунин патай савкьатар агакьда, хабар гузва Россиядин Пенсионный фондунин Дагъустанда авай отделенидин пресс-кьуллугьди.

И идарадин кьуллугьчяр 100 йис тамам хьанвай гьар са дагъустанвийдин к'валериз фида. "Им чалай чи гьурметлу ватандашриз ийиз алакьзавай анжах са гьвечи хьсанвал я", - лугьзва Пенсионный фондунин управляющий Сагид Муртузалыева. Куьмекдин ихьтин чехи серенжем кыле тухунин теклиф гайидини гьам я.

Республикадин виш йис тамам хьанвай гьар са агьали управляущийдин патай тебрикада, абуруз кьиметлу савкьатар ва ведомстводин патай алакьдай жуьредин маса куьмекар гуда.

Къилин редактордин гаф Твал-хъутлалра твазватлани

Алукънавай цийи 2015-йисуз куь гъиле авай "Лезги газет" къинин кваллах тешкилун чун патал гзаф залан кар хъана. "Россиядин Почтадин" Дагъустанда авай федеральный управлениди я чи, я халкъди ийизвай истемешунрихъ эсиллагъ яб акалнач. Месела, 12 агъзурдалай артух агъалияр яшамш жезвай чехи Белиждин поселоқда "Лезги газет" ам келлиз кланзавай вирибурувай кхъиз хъанач. Вучиз лагайтла 774 манат гана, тамам са йис патал кхъизвай газет абуруз 2000 манатдай акъваззавай. Идан себени кхъей газет поселоқдин почтальонри квалериз хутахна ахгакъар тавун я. Ам кхъейбур гъар сеферда газет вахчун патал почтадин отделениди автотобусра аваз физ-хтуниз, йисан вахтунда акъуддай 52 нумра вахчун патал рекъериз 1300 манатдай артух пул харж авуниз мажбур жезвай.

Почтарин федеральный управленидин, почтарин отделенирин килевайбуру ара датлана анжах са чпин хийриди хъяна. Чи редакциядиз хъиз, чпизни зиянар жедайди абуру эсиллагъ аннамишнач. Федеральный управленидин килевайбурухъ галаз гаф-чал жагъуриз тахъай чун жуван кылииз са чара ийидай рекъерихъ къекъуниз мажбур хъана. Ахътин рекъерихъ чун исятдани къекъевезва. Инанмиш я, алай йисан эхирралди а четинвилерай чун экъечни ийида.

Майдандиз сифте чубарук Алимов Максим экъечнава. Алатай йисан 2-пай патал ада 170 "Лезги газет" 200 манатдай кхъена. Типографиядайни хутахиз, Ахцегъ районда келдайбурув ахгакъарни авуна. 2015-йисан 1-пай патални ада гъелелиг 491 газет 250 манатдай кхъена, иесийрив Ахцегъ, Докъузпара, Мегъарамдхурун районра ахгакъарзава. Чи газет кхъинин кваллах йисан вири 12 вацра давам жеда. Алимов Максимани газет кхъидайбурун къадар къвердавай артухарда.

Алукънавай цийи йисан 12-январь чун патал кваллахал экъечлай сифтегъан югъ хъана. И юкъуз почтальонди Дагъустандин почтарин федеральный управленидай редакциядив ахгакъарай чар келна за: "Куь редакция "Лезги газет" чкайрал ахгакъарунай, экспедироватунай, фальцовка авунай чи управлениди 133638.02 манат буржлу я. Эгер 16-январдалди и пул чав ахгакъар тавуртла, чна куь газет 1-февралдай башламышна чкайрал хутахунин, кхъенвайбурув ахгакъарунин кваллахар тамамвилелди акъваззарда ва буржвахчунин кваллах Арбитражный суддиз вугуда".

Куьн гъавурда акъун патал раижна за а чарче вуч кхъенватла. Гъакъикъатда, хейлин хуьрера чи газет ахгакъардай почтальонар амач. Бес абуру амачир хуьрера "Лезги газет" кхъинин кваллах тешкилзавайбуру почтарин отделенирин къуллугъчияр яни? Гъелбетда, ваъ. "Лезги газет" кхъинин кваллах ихътин хуьрера тешкилзавайбуру, гъелбетда, адахъ гъакъикъатдани рикл кузвай чи халкъдин баркаллу рухварни рушар я. Аферин чпиз. "Лезги газетдин" редакцияни почтади ийизвай гъа усал кваллахрайни кланзни-такланз абуру ийизвай истемешунар кылииз акъудуниз мажбур жезва.

Цийи йис алукънаватлани, редакциядихъ галаз Дагъустандин почтарин федеральный управлениди гъелелиг договор кутлунна куьтягнавач. Чав адан проект алатай йисан декабрдиз агъакъарнай. Чна и договордин проектда хейлин дегишвилер тун истемешна. Месела, йисан сад лагайт пай патал ва къвед лагайт пай па-

тал гъи районди гъикъван "Лезги газетар" кхъенватла редакциядиз 27-декабрдалди ва 27-июндалди хабар гун истемешна. Амма абуру чав чна авунвай истемешунар гъисаба кьона гъазурнавай договор ахгакъарнач. Зун мажбур хъана кваллахал экъечлай 12-январдин пакамахъ и управлениди финиз. Подпискадин отделдай зав чи газет кхъенвай делилар авай сиягъ вахкана. Договорни гъелелиг гъазур туш лагъана. Агъадихъ за а сиягъда авай делилар гъизва. "Ахцегъа - 407, Дагъустандин Огнида - 34, Дербентда - 856, Къасумхуьрел - 1698, Къизилюртда - 6, Къизлярда - 31, Къурагъа - 1, Мегъарамдхуьре - 2347, Махачкъалада - 299, Рутула - 131, Тпигъа - 6, Усугъчайдал - 513, Хасавюртда - 267, Хивда - 308, Вири санлай - 6904 экземпляр "Лезги газет" кхъенвайди кхъейднава ана. Гила куьне веревирд ая, бес чехи са Къурагъ районда алай йис патал анжах са "Лезги газет" кхъенвани? Ваъ, гъелбетда.

Алай йисан "Дагъустандин правда" газетдин 1-нумрадани "Дагъустандин правда" газет Къурагъ районда анжах 3 экземпляр кхъенвайди кхъейднава. Зун чалахъ жезвач им гъакъикъат тирвилдин. 13-январдиз киле республикадин печатдин ва информациядин министр аваз чна, республикадин газетрин къилин редакторри, Печатдин югъ кхъейдна. Анални "Дагъустандин правда" газетдин къилин редакторди, вичин наразивал къалуруналди, "Дагъустандин правда" газет алай йис патал Къурагъ районда анжах 3 экземпляр кхъенвайди кхъейдайла, завай эхиз хъхъанач, "Инанмиш жемир, гъахъни нагъахъ район беябурмир, тахсирлуди а къалп делилар гайи "Россиядин Почтадин" Дагъустанда авай федеральный управление я" лугъуниз мажбур хъана.

Кардив икл эгечизавай абуру чаз "Куьне кваллах, пул чна къазанмишда" лугъузвай хъиз акъазва. Гъелбетда, чна абурув чи хам алажиз тадач. Саки чи вири лезги районри "Лезги газет" ахгакъарзавайди Мегъарамдхуьрун почтади я. Ана кваллахзавайбурун чи ватангъалияр - лезгияр. Гъелбетда, и почтади гъи райондин гъи хуьруш шумуд "Лезги газет" кхъенватла кхъейднавай дуьм-дуьз делилар ава. Инлай къуллугъ редакциядив абуру агакъар тавур гъар са дуьшуйшда чна и кардикай газет келзавайбурув хабар гуда. Къуй ни гикл кваллахзаватла халкъдиз чир хуьрай.

Гъуьрметлу Загъидин стха! Куьн яргъал йисара Мегъарамдхуьрун райондин почтади киле ава. Куь къуллугъчийри гъа куь федеральный управленидиз, анайни чаз къалп делилар гуналди районрин киле авай ксар, санлай районар чебни гъахъни нагъахъ беябурзава эхир. Им эсиллагъ рехъ гана кландай кар туш. Мадни, гъи хуьруш гъикъван газетар кхъенватла районрин килевайбурув, чаз, халкъдизни чир хъайила, арадал атанвай члуру гъалар дегишардай серенжемар къабулдай мумкинвал жедайди куьне садрани рикелай ракъурна виже къведач эхир.

Кхъейднавай жуьредин твал-хъутлалар къвердавай артух жезвайвилей, "Лезги газет" ахгакъарунин кыметар "Россиядин Почтади" йиса кве сеферда хкажзавайвилей чи газетдин тиражни йисалайсуз агъуз аватава. Ик, 2013-йисан 1-январдиз адан тираж 10401 экземпляр тиртла, 2014-йисан 1-январдиз 9622 экземплярдал къван, 2015-йисан 1-январдизни 8171 экземплярдал къван агъуз аватнава. Ятлани Дагъустандин амай халкъарин республикадин газетрив гекъигайла, чун, гъамиша хъиз, вилик жергеда ама. Чалай чехи тираж анжах аваррин "Гъакъикъат" газетдихъ хъанва. Даргъийрин "Замана" - 4011, къумукърин "Елдаш" 3690 экземплярдин тиражар аваз акъатнава.

Россиядин печатдин югъ Хаталу пеше ятлани, журналистрин къадар артух жезва

Жасмина САИДОВА

Журналистика вуч я? Гафунин азадвал вуч я? Квез ва низ къуллугъ авун лазим я и пеше хягъай ксари? Гъихътин ивирар, дугъридани, пакбур хъун лазим я журналист патал?

Россиядин журналистри 13-январдиз кхъейдзавай пешекар суварин - печатдин Йикъан вилик гъар йисуз чна и суалар гъилелай ийизва, абуруз жавабар жагъуриз алахъзава. Амма алай йисуз суварин йикъан вилик дуьньяда журналистрин пеше себегъ яз арадал атай мусибатдин вакъиади и суалриз маса - алай аямди арадал гъанвай цийи жуьредин жавабарни авайди субутарна лагайтла жеда.

Къве тахан гъиссер

Алатай гъафтеда дуьньядин агъалияр къве терефдал пай хъунал гъайи пашман вакъиа хъана: Франциядин меркезда "Шарли Эбдо" твар алаз гъафтеда садра акъатзавай карикатурайрин журналдин 10 къуллугъчи редакциядиз рагъ алай юкъуз атай мусурманар яз гъисабзавай террористри гуьлле гана къена. Вагъшивилелди гъужум авуна, саки редакция санлай тергъ авун - им, дугъридани, еке мусибат я. Вири дуьньядин агъалияр къарсатмишна и карди. Амма и вакъиа арадал атуни себегърикой, кылди къачуртла, журналдин къетленвилейкай хабар хъайидалай къулухъ инсанар къве патал пай хъана: "Зун Шарли я" ва "Зун Шарли туш" лугъудайбуруз.

"Зун Шарли я" лугъузвайбуру вужар я? Кхъейдзавайвал, Европада ивирар, демократиядин бинеяр, гафунин азадвал хуьзвайбуру. Дугъридани, гафар рикл шадрардайбуру я. Иллаки "гафунин азадвал", яни инсандин вичин фикирар ачухдаказ малумардай ихтияр. Амма Франциядин "Шарли Эбдодин" журналистар патал гафунин азадвал маса ксарин, халкъарин, динрин виридалайни пак гъиссерик хклуникай ибарат тир: гъафтеда садра акъатзавай и журналдин сад лагайт чинал мукъвал-мукъвал мусурманрин, хашпарайрин пайгъамбарриз, маса ксариз талукъарнавай ва чехи пай дуьшуйшра акъалтлай чалкечир шикилар янаваз жезвай. Гъисабзавайвал, гъа и кар патал гуьлле гана журналистрин.

Европадин ивирар ва демократия тергъийиз тадач лугъуз ва "Зун Шарли я" лугъудай лозундик кваз Францияда и йикъара киле фейи садвилдин маршдал миллиондилай артух ксар, гъа жергедай яз Европада и улкъвейрин руководителар кватл хъана. "И вакъиади чи садвал артухарна", - кхъейдзава французри. Ачухдиз лугъузвачтлани, и садвал Мукъвал тир Рагъэкъечдай улкъвейра йисаралди киле физвай дявейрикой катзавай ва Европада къвердавай артух жезвай мусурманрин аксина тирди якъин жезва.

"Зун Шарли туш" лугъузвайбуру вужар я? Гъар са вакъиадиз дериндай килигзавайбуру, гекъигзавайбуру, масакла лагайтла, къвердавай михъиз чалкечир жезвай Рагъаклидай патан ивирар къабул тийизвайбуру. Неинки жуваз, гъаклини къуншидизни хъсан хуьникай, дуьньяда ислегъвал хуьникай фикирзавайбуру. Кар алайди мусурманар гзаф хъун ваъ, и ва я маса халкъар саддал тепилмишунин нетижда са низ ятлани хийир хъудиз кланзавайдан гъавурда гъатзавайбуру.

И жигъетдай Россиядин журналистри, блогерри, гъаклини маса аналитикри Интернетда малумарай фикирар гъиз жеда.

"Тепилмиш хъунин нетижда Парижда 10-далай артух ксар кьенва. Чна гъайиф члугъазва - Францияди Палестинада кхъейбурун гикл гъайиф члузвзавайтла, гъакл".

"Донбасда йисалай артух вахтунда са тахсирни квачир инсанар - аялар, яшлур, дишегълияр тергъзава, гъаниз килигна, зун Шарли туш - зун Донбас я".

"Зун террористрин гъиликди кхъей мусурман полицейский я".

"И вакъиадин бинеда вуч аватла гъавурда гъат: Европа патал исятда акъалтлай четин вахт алукънава - ина цийи ва гзаф хаталу къуватда фашизмдин азар арадал хтунин мумкинвал екеди я".

Мусибатдиз талукъ яз Франциядин пацагърин неве, Принц Карл-Филипп Орлеанский, Герцог Анжуйскийди улкъведа киле физвай "Зун Шарли Эбдо я" лугъудай серенжемин гъакъиндай авур малумат фикир желбдайди я:

"Зун гъиссерин вацун аксина фида ва жув "Зун Шарли я" лугъудай гъерекатдизвай къакъудда. Ваъ, зун Шарли туш, вучиз лагайтла заз и газет садрани клан хъайиди туш.

"Шарли Эбдо" адетдин чарчин клус я, адаз вичин фикирдилай амайбуру вири таклан я. Гафунин азадвал лугъудай ихтиярдик чуьнуьх хъана, ада, гуя хуьруьнар я лугъуз, динрин арада такланвал арадал гъизва. "Шарли Эбдо" - им Европада и атеистрин жемятдин чешне я, ада, расадилай, хамунин рангунилай, диндилай аслу тушиз, халкъарин ва инсанрин арада стхалани гъуьрмет хъунал гъидай кчадал рикл хунин, бейкеф хъунин ва душманвилдин гъиссер арадал гъизва. Гъаниз килигна, за Шарлидиз талукъарнавай "республикадин пак союзда" иштиракуникай откъазва, вучиз лагайтла, идалди за вуч хуьн лазим ятла заз чидач.

За гъуьрметсузвал малумарзавач ва кхъенвай журналистрин къамат бейкефариз кланзавач. Газетдин редакциядал гъужумун къарсатмишдай, акъалтлай члуру, мусибатдин кар тирди малумардай гафар бес жезвач. Гъелбетда, за кхъейбурун мукъва-кылийриз дериндай хажалат члуьгунивди башсагълуьгвал гузва.

"Шарли Эбдо" журналдиз гъуьрмет авуниз - ваъ".

Тарихдин бакалавр Станислав Павлова гъисабзавайвал, Принц Карл-Филипп Орлеанскийдин малумат "къумлухда гъарайдиз" ушар я. "Чехи пай французриз адан ван къведач, амма ам тарихда гъакъикви Франциядин сес хъиз амукъда", - лагъана ада.

Гъа са вахтунда, дуьньяда гъахъвал патал чан гузвай журналистрин къадар йисалай-суз артух жезва. 2014-йисуз, Швейцариядин Press Emblem Campaign организациядин делилралди, дуьньядин СМИрин 128 журналист телеф хъанва, абурукай 16 - Газа секторда. Украинада 9 журналист кьена, абурукай къуд Россиядинбуру тир. Вири абуру чпин везифаяр тамарзавай вахтунда яна кьена. И делилри журналистдин пеше виридалайни хаталубурукай сад, гъа са вахтунда иллаки важиблуди тирди мад сеферда субутзава. Ятлани, Печатдин югъ пешекар сувар яз гъисабзавайбурун къадар къвердавай гзаф жезва. 2014-йисан сифте кылий Россиядин СМИрин Госреестрда тахминан 88 агъзур издание регистрация авунвай. Гекъигун патал, 2009-йисуз абурун къадар 33 агъзурдаз барабар тир. Гъар юкъуз россиявийрив подпискадай 20 миллион экземпляр печатдин газетар ва журналар агакъзава.

Балкандин йисан важиблу вакъияяр

Нариман ИБРАГИМОВ

2014-ЙИСНИ алатна, фена ва адани дуьньядин, Россиядин Федерациядин, Дагъустан Республикадин ва лезги халкъдин тарихда вичин тайин чка къада.

Са рахунни алач, Балкандин йисуз гъам дуьньядин ва гъам чи уьлкведин майданда махлуькьатар тажубар, гьейранар авур, ажугьламишай, гъайиф члугвадай чкадал гъайи ва рикел аламукьдай, инсанрин пакадин йикъахъ авай умудар артухардай, мадни зурба крар гъиле къунал ашкъиламишдай вакъияяр, агвалатар, крар гзаф хъана. Дагъларин уьлкве ва чи халкъ патал алатай йис гъихтинди хъана? И суалдиз жаваб гун патал чна чаз къилинбур яз акур вакъияяр рикел хкида.

Балкандин йисан лап къилин вакъияйрикай сад Россиядин Федерациядин Президент Владимир Путинан Указдалди Кеферпатан Кавказдин Федеральный округда Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай векилвиле къвалахай Александр Хлопонинан чкадал чи уьлкведин къенепатан къашунрин генерал-лейтенант, оперативный метлеб авай дивизиядин командир Сергей Меликов тайинарун хъана. Къызгъин гъалар, четин месэляяр авай региондин къиле акъвазай чи халкъдин векил зур йисан вахтунда Кеферпатан Кавказдин Федеральный округдик акатзавай вири республикайриз, областриз фена, чкадин гъалар чирна ва герек серенжемар къабулунив эгечина. Дагъустандизни ам са шумуд сеферда атана.

Важиблу къвед лагъай вакъиа чи къадин шегьер Дербентдихъ галаз алакьалуди хъана. Гъикъван чаз ихътин фикир жуван бейнидив агудиз къанзавагълани, жуьреба-жуьре багънаяр акъудиз. Дербентдин юбилейдин мярекатар къулухъ ягъиз, тлач ийиз, юбилейдиз гъазурвилер акунин къвалахдиз манийвилер гайи къуватар хъана. Юбилейдиз гъазурвал акунин къвалах татугай гъалда авайди йисан сифте къилляй Дербентдиз атай РФ-дин регионнар вилик тухунин министр Игорь Слюняевани къейднай. Йисан юкъ хъайилани, кар вилик юзана. РФ-дин Президентдин тамам ихтиярар ганвай векил Сергей Меликова вахтунда ихътин гьерекатар эхир эцигна ва зурба сувариз гъазурвал акунин чара авунвай, амма саклани чкадал агакъар тийизвай пулар ахъайиз туна, талукъ вири ксар, руководителар гьерекатар кутуна ва исятда Дербент шегьерда ремонтдин, реставрациядин, цийи хъувунин, эцигунрин къвалахар худда къиле физва.

Дагъустан Республика ва гъа са вахтунда Россия патални къетлен ва менфятлу къве вакъиа чи машгур ватангъли Сулейман Керимован тварунихъ галаз алакьалу я. Январдиз республикада Каспийский листовый шухше акъуддай алай аямдин технологиралди тадаракламишнавай завод кардик кутуна ва адан

сифтегъан продукцияни мукьвал ва яргъал тир къецепатан уьлквейриз рекъе туна. Завод эцигун, кардик кутун патал желбнавай инвестициярин вири къадар 10,5 миллиард манатдиз барабар я. Карханадин цехра вад виш касдиз къвалах жагъанва.

Июндин вацра Сулейман Керимова чкйидай гъалдиз атанвай, банкротдиз элкъвенвай, зур миллиард манатдин буржара гъатнавай республикадин аэропорт 297,684 миллион манатдихъ вичин хсусиятдиз элкъуьрна. Са артух энгелвал тавуна, къуд патухъай самолетар къабулзавай майдан вири реконструкция авунив эгечина. И къвалахриз 2 миллиардни 163 миллион манат харжна. Декабрдин 19-даз цийи хъувунвай, гражданский вири маркайрин самолетар къабулзид жедай аэропорт ишлемишиз вахкана. Ци аэровокзалдин цийи дараматни эцигна, ишлемишиз вахкуда. Имни акй лагъай члал я хьи, дагъустанвийриз цавун гимийраваз дуьньядин къуд патухъай фидай мумкинвилер жезва. Сагърай Сулейман Керимов, республика, чи халкъар патал икъван хъсан крар ийизвай!

Алатай йисан таъсирлу вакъияйрик Махачкъала шегьердин администрациядин виликан къил Саид Амироваз ва адан хтул Жапароваз кар атлун акатзава. Лугъун лазим я хьи, Саид Амирован къисметдин гъакъиндай бейтерек кас Дагъустанда гъатдач. Ам пислемишзавайбурни, негъзавайбурни, гъа са вахтунда адан терек хуьзвайбурни, ам тахсирсуз я лугъузвайбурни ава. Гзафбур силсидин гъиле тамам делилар авач ва Саид Амиров азид хъийидайди я лугъуз фикирзавай. Амма 26-июндиз Дондал алай Ростов шегьерда къиле фейи Кеферпатан Кавказдин округдин военный судди адаз, Россиядин пенсийрин фондунин Дагъустандин отделенидин руководитель С. Муртузалиеван чандиз къаст авун патал авур гьерекатар бинедиз къачуна, 10 йисан кар атлана, къеви режимдин колонияда ацукъарна.

Суддал Амирован терек хуьзвай адвокатри Страсбургдин суддиз арза къхъена, силс тухудай вахтунда Саид Амиров медицинадин жигъетдай лап татугай шартлара хвейидан гъакъиндай. Ноябрьдин вацра инсанрин гъакъиндай ихтиярар хуьзвай Европададин судди къарар къабуллуна ва руьгъдин жигъетдай зиян гуниз килигна, Россия Амироваз эвездиз 15850 евро пул вахкуниз мажбуьрна.

Республикадилай къеце ван авур мад са вакъиа хейлин йисара Дербент райондин администрациядин къил яз къвалахай Къурбан Къурбанов къуллугъдилай алудунихъ галаз алакьалу хъана. Гъакъикъат ахътинди тир хьи, райондик акатзавай хейлин хуьрерин, поселокрин агъалийри администрациядин къвалахдилай вине авай идарайриз арзаяр ийизвай. Дагъустандин лап хъсан шартлар авай район яз, агъалияр кесибвиле яшамиш жезвай, ина бейкарарни гзаф тир.

Чилел зегъмет члугваз къанзавай инсанриз чилер чара ийизвачир. Пуларихъ маса гузвай. Ахтармишайбуруз маса нукъсанарни жагъана ва Къ.Къурбановалай уголовный дело къарагъарна. Вич къуллугъдал аламукъун патал ада гъикъван алахъунар авунатлани, къиле фенач. Ам къвале "дустагънава" ва ада суд гуьзлемишзава. Къ.Къурбанов къуллугъдилай алудунал разивалзавай митингар, собранияр райондин са шумуд хуьре къиле фена. Алай вахтунда Дербент райондин администрациядин къилин везифаяр вахтуналди "Татлярский" МУП-дин виликан директор Ягъия Гъажиева тамамарзава.

2-августдиз Ахъегърин хуьре къиле тухвай лезги халкъдин игитвилдин "Шарвили" эпосдин юбилейдин - 15 лагъай сеферда - суварни лишанлу вакъиа я. Шад мярекатра Ахъегъ, Агъул, Дахадаев, Дербент, Докъузпара, Къайтагъ, Къурагъ, Мегъарамдхуьруьн, Сулейман-Стальский, Табасаран, Хив районрин, Дагъустандин Огни, Дербент, Избербаш, Махачкъала шегьерин ва патарай хтанвай гзаф къадар мугъманри иштиракна. Районри тешкилнавай милли майданрилай абуру чи халкъарин хуьрекрикай дад акуна, музыкадихъ, манийрихъ яб акална, гъевескаррихъ галаз къуьлерна. И суварик сифте яз иштиракай дагъустанви, Москвада яшамиш жезвай духтур Мегъамед Абдулхабирова лагъай гафар гъар садан рикле гъатна: "Вичин мурадметлебдизни вилик эцигнавай месэлайриз килигайла, лезги халкъдин игитвилдин "Шарвили" эпосдин сувар - им са Ахъегъваъ, Москвадани, Париждани, Лондондани ва дуьньядин члехи вири меркезра къиле тухуниз лайихлу зурба сувар я". Халкъар сад ийизвай, дуствал мягъкемарзавай, аквалтзавай несил ватанпересвилдин руьгъдаллаз тербияламишзавай ихътин сувар чаз гъа-миша герек я.

Алатай йисуз республикадин общественности Дагъустандин халкъдин шаир, XX асирдин Гомер, Ленинан ордендин иеси, Дагъларин уьлкведин литературардин классик, халкъдин намус хъайи шаир Стлал Сулейманан 145 йисан юбилей гегъеншдиз къейдна. Члалан устаддин юбилейдиз талукъарнавай мярекатар Махачкъалада, Дербентда, Къасумхуьрел, Агъа Стлалдал ва гъакъини Новороссийск шегьердани къиле фена. Краснодарский крайдин и шегьерда Стлал Сулейманан тварунихъ галай куьче аваз 76 йис я. Шаирдин юбилейни фикирда къуна, Новороссийск шегьердин администрацияди куьчедин сад лагъай къвалерин цлал мрамардин плита алкъурна. Адал ихътин гафар къхъена: "Куьче Дагъустандин халкъдин шаир, Дагъларин уьлкведин поэзиядин классик Стлал Сулейманан (1869-1937 й.й.) тварунихъ янава". Рикиз хуш кар ам я хьи, йисар алатиз физва, Стлал Сулейманаз чи халкъдин патай авай кланивални артух, адан шииратдин устадвилкай, маналувилкай, метлебдикай лезет худзавайбурни гзаф

жезва. Юбилейдик гзаф инсанри члалан устаддин бажарагъдикай, шиирра къарагъарнавай темайрикай, адан четин уьмуьрдикай гегъенш суьгъбетар авуна. Са ибара заз къе тикрар хъийиз къанзава. "Сулейман неинки шаир тир, ам дуьнья патал лап зурба вакъиа я".

Дагъустанда ЕГЭ вахкуниз талукъ гъалари еке ван-сес акъудна. Экзаменар вахкузвай школьникрал пуд-къуд гъалкъадин гуьзчияр алай: экзаменатарар, полицияр, веб-камераяр, махсус комиссиядин членар... РАбдулатипова къейд авурвал, "ЕГЭ вахкунин жигъетдай чухъ виридалайни усал нетижаяр авай, яни виридалайни чиркин ЕГЭ чина авай. Чна талукъ идарайрихъ ва руководителрихъ галаз санал тайин тир къвалахар тухвана. Эгер 2013-йисуз чина ЕГЭ виридалайни чиркинди хъанатла, 2014-йисуз Дагъустан ЕГЭ тухунин барадай виридалайни михъиди хъайиди яз гъисабзава. Идалайни гъейри, Дагъустанда Россияда сифте яз муаллимар патални ЕГЭ къиле тухвана".

Дагъустанвийриз Къизлярдин коньякрин заводдихъ галаз алакьалу яз къиле тухвай гьерекатрини таъсирна. Дагъустанда ва гъакй Россияда фадлай машгур хъанвай, виниз тир еридин продукция акъудуналди гъурмет къазанимишнавай ва тежрибалу пешекарри къвалахзавай кархана са бязибуруз хсусиятдиз элкъуьриз къан хъана. Коллективди еке виклегъвална ва ам кархана гъилик ийиз къанзавай къуватриз акси къхъечина. Нетижанда республикадин къиле авайбурвай ам приватизация ийиз хъанач, Къизлярдин коньякрин завод федеральный хсусиятдиз акъатна. Алай вахтунда кархана "Росалькогодлик" акатзава. Идан гъакъиндай РФ-дин Гъукуматдин Председатель Дмитрий Медведева къарардал къул члугунава.

Балкандин йисан лишанлу вакъияйрик мадни акатзава: Мегъарамдхуьруьн районда къушчивилин зурба комплекс эцигун, алим, педагог, тарихчи, шаир Алкъавадар Гъасан эфендидин 180 йисан, Россиядин Федерациядин халкъдин артистар тир Мурадхан Къухмазован 100, Шамси Къухмазовадин 90, бажарагълу шаир Жамидинан 80, Дагъустандин лайихлу артист Ибрагимхалил Рамзанован 70, "Дагъви атлуйрин дивизиядин" 100 йисарин юбилеяр къейд авун, Цмурдал Гъалибвилдин музей ачухун, Мегъарамдхуьруьн, Къурагъ, Докъузпара районра милли музыкадин, искусствонин фестивалар тухун...

Алатай йисуз рикел аламукъдай, ван-сес акъудай вакъияяр, агвалатар мадни хъана, абурун тарихда чпин чка къада.

Цегърен йис вичин ихтиярда гъатнава. Къуй ам чаз гзаф нек гудайди, тарифлу, менфятлу крар галайди, бахтар, шадвилер гудайди, къазанжияр, бегъерар гзаф гъидайди хуьрай! И кар патал, са рахунни алач, гъар сада гъакъисагъвилелди зегъметни члугуна къанда.

Президентдин Чарчин царце аваз Умудлу яз...

Нариман КЪАРИБОВ

Гъурметлу редакция! Чи члехи ва къудратлу Ватандин абадвал, вири дуьньяда адан ислягъвал къани сиясат, ам гъисаба къун генани артух хъун къани гъар са касди хъиз, зани РФ-дин Федеральный Собранидиз Россиядин Президент Владимир Владимирович Путинан Чар са шумудра лап дикъетдивди къелна. Уьлкве патал, халкъ патал тарихдин метлеб авай и документдикай хкатзавай месэляяр, везифаяр веревирдна. Эхъ, чи Президентди вичини лугъузвайвал, чухъ члехи агалкъунрихъ галаз санал тайин тир четинвилерни ава. Амма чакай гъар сада, гъар сана намуслувилелди ва дурмулувилелди зегъмет члугуртла, вири татугайвилер арадай акъудиз, четинвилер алудиз жедайбур я. Президентдини гъа икй жедайдак умуд кутазава, чун ашкъилу ийизва.

Поэзиядални рикй алай кас хъуниз килигна, и барадай жуван фикирар, веревирдер за агъадихъ галай шиирда къалурзава, чебни члехи шаир Стлал Сулейманан "Билбил" твар алай эсердин бинедалаз:

*"Заз чир жед вун ятла къуччагъ
Зун акурла жемир къчагъ,
Цли гъикй я ви дуланажагъ,
Тух яни вун, гишин, билбил?"
- На икй лугъуз къунай хабар
Билбидивай, масан шаир,
Чахъни дердер хъанва санбар,
Яшайш туш асант, шаир:
Вуж батлуп яз такъатиз къил,
Манатдикай кепек хъанва.
Яраб жед ам гена къезил?
Фикир ийиз, гъелек хъанва.
Туркитни кваз гузвай багъа,
Тукъвенчийриу рахаз жезмач.
Тлуб юзуриз, лугъуз "агъан!..
Иписзава педалдал къвач...
Члехи шаир, и гъал акваз,
Наримана лугъузава ваз:
- Арифдар Стлал Сулейман,
Ви члал къени къуватдава,
Дарих риклиз хъана дарман,
Ви мандин нугъатдава.
Билбил амач, амач я багъ
А ваз акур ичин, шаир.
Къе икй я чи дуланажагъ -
Я тух туш, я гишин, шаир.
Себеб вуч я? Лагъайтла на,
Себебар лап ава гзаф.
Накъ тир вич тум къацлай дана,
Къе яч хъиз я, алай бугъ, каф.
"Къенфетбега" гъелегъар къаз,
Донбассдин эп тазвач секин,
Тупар, танкар - "къенфетар"
гваз,*

*Сефердава къанлу, чиркин...
Чалкъечирри къабулзавай
Санкийрихъай кичле туш чаз!
Гъисаба къун ахътин завал
Чаз хас кар туш, пеше туш чаз.
Къиметарни жед а гъуз,
Доллардинни хада лап юкъ,
Сада-садаз муштулух гуз,
Мад ахквада шад яз махлуьк.
Чаз пис жед лугъур санklar
Сиясатда авамлу я,
Россиядин уьткъем халкъар
Четинвилез давамлу я!
Багъда тадач тарар члаф,
Аниз билбил хкевада мад,
Регъбердини ганва чаз гаф,
Булевал жед уьлкведа мад!
Амма гъа икй хъун паталди
Мягътел жедайвал Чилин шар,
Хашириз тарс гун паталди
Лап важиблу ава са шарт!
Вилик фин патал дирибашидиз
Хийир, гъахъ, гъурмет герек я.
Чакай гъар са ватандашдин
Дурумлу зегъмет герек я!*

11-декабрь, 2014-йис

Президентдин Чарчин цIарце аваз ЦIийи кIвализ куьгьне рухвар?..

Мердали ЖАЛИЛОВ, литературдин
отделдин редактор

ЦIийи йисаз гьахун за
цIийи кIвализ гьахунив
гекьгзава. Им дуьшуьш-
дин кар туш. ЦIийи кIвализ
цIийи умудар гваз гьахь-
завайдал шак алач. ЦIийи
йисни гьакI я. Вилик неин-
ки цIийи вахт, гьакI ийидай
хейлин крарни ква. Уьлк-
ведин Президентди, гьакI

жуван республикадин Кьили, гьар са шегь-
ердин ва райондин, хуьруьн ва поселоқдин
сагьибрини вилик квай хейлин крарикай чпин
чарара, рахунра, тебрикрани лагьанва.

Гьар са инсандихъни вичин планар, фи-
кирар, ниятар авайдини чаз чида. "ЦIийи йис",
"цIийи кIвал" ибараяр рикIел атун гьа ихътин
себебрихъ галазани алакьалу я.

Амма цIийи кIвализ куьгьне рухвар туху-
дай адет авайди туш. Куьгьнебурукай цIийи
кIвализ лап надир, чеб галачиз уьмуьр дава-
мариз тежедай затIар тухуда. За абур вучар
ятIа лугьузвач, гьар са хизандихъ вичин ирс
ава. Амма гьа куьгьне затIарни цIийи чкадиз
хъсандиз миьхна, чпин кьадимлу дунда аваз
акьудун чарасуз я. Несилрин алакьа масакIа
хуьз жедач.

Йисарини несилрин алакьа хуьзва. Амма
куьгьне йисай чун гьикI экьечна? ЦIийи йисаз
вуч тухузва? Вуч адавай чна вилив хуьзва?..
И ва маса суалри рикIик кьалабулух кутан
тийизвайди, аз чиз, гьакьикьатдиз гзаф яр-
гьа я.

Алатай йис чи чIехи уьлкве патал хей-
лин вакирайралди, рикIел аламуькдай кра-
ралди лишанлуди хьана. Гьич тахьайтIа Со-
чида кьиле фейи Олимпийский кьугьунрин
нежижайри чи уьлкведин гурбавал, инсанрин
кьанажагьлувал, гьунарлувал генани успат-
на. Олимпиада алатна - чIехи спорт ама!

Уьлкведин сергьятарни хейлин чIехи хьа-
на. Крым вичин звелан чIехи кIвалик экьечI-
на. Вири Европа ва Америка Россиядиз акси
"санкцияр" гваз экьечIна, чна абуруз кутугай
жавабарни гана!..

Дагьустан Республика кьачуртIани, ри-
кIел кьезезвай хъсан крар авачиз туш. Шуьше-
яр акьуддай Каспийский завод ачухун а кра-
рин кIвенкIе ава.

Кьиблепатан Дагьустан кьачуртIа, инани
са бязи цIийивилер тахьана туш. Месела, Ог-
нида консервиярдай цIийи заводдин бинедиз
кьван вегьена. Са шумуд хуьре цIийи ФАП-
ар, аялрин цIийи бахчаяр ачухна. Хив район-
да цIаяр кьунриз акси цIийи часть кардик акат-
на. Хейлин гектарра цIийи багьлар, кьелем-
лухар кухтурдини малум я. Дербент шегь-
ерда ам юбилейдиз гьазурун патал гзаф кра-
рик кьил кутуна...

Амма... ЦIийи кIвализ куьгьне рухвар тух-
ун тавуртIани, цIийи йисаз абур чеб-чепалай
гьахьзавайди хьиз я аз. РикIел акьван крар
кьезезва хь, абур кьилиз акьудуникай рахаз-
вай йисара куьгьнени хъхун лазим тир.

Месела, Самур вацIал гьевчи ГЭС-ар
"эцигиз" зур асир жезва. Гьелелиг гьа арадал
хкай Ахцегьрин ГЭС-дини экв гузва. "Шар-
вилидин" суварин вилик Гьурун кIамун кьил-
лел, райондиз гьахьзавай чкадал зурба арка-
кьвандин таж хкажай рухвайриз баркалла!
Гила, белки, а тажуникай винегди Кьизил де-
редал чан гьидай, Ахцегьга багьларин май-
данар артухардай, чкадин суьрсатар гьяд-
дай, хуьдай, агьалияр чкадал агьваллу ийи-
дай чIехи мумкинвилерни фин!

Докуьзпара туризмдизни альпинизмдиз
лап ярашугь чка тирди гьар я. Амма чIехи
проектар ва мумкинвилер гьай "халуяр" инив
саклани эгечIзава. Тебиатди вичи иниз дуь-
ньядин вири инсанар желбдай гзаф шартIар
ганва эхир! Са Эренлардин зияратдал гьар

гатуз агьзурралди инсанар кьезезва эхир?...
Гзаф "шехьна" кIанзава чкадин сагьибар...
Докуьзпара гьикI виликди физватIа чи газет-
дин 1-нумрада хъсандиз суьгьбетнава анин
кьилин регьберди. Гзаф крар йисарай йиса-
риз хквезва...

Мегьарамдхуьруьн район чи республика-
да виридалайни артух мумкинвилер ва шар-
тIар авай чка я. "Ина чиле кьал сухайтIа, бе-
гьер гуда!" лугьуда адетдин лежбердини.
Амма лежбервилел машгул жедайбур кьит
я, жагьизмач.

Чкадин хаммал гьяддай са кархана эциг
тавун, авайбур хуьн тавун?.. Тамуз кIарасар
тухудац лугьуда. Мегьарамдхуьруьз хуьрек-
дик кутадай чичекарни газарар, картуфарни
Дербентдай тухуда?.. Ина нехир датIана кьир
чанвай шегьредал хуьда?..

Зи дуьстарин чIехи хуьр Ярагь-Кьазмай-
рал (гьихътин алимар-арифдарар, регьберар,
тешкилатчияр ганвай чка!) 70 йисуз са школа
эцигиз хьанач. Масадавай тIалабиз хьайитIа,
мад 70 йисузни ина школа эциг тавун мумкин
я. Гилан несилрин фикрар масанихъ эл-
кьвенва. Гьихътин мискинар, мевлидар гудай
чкаяр эцигзава! Яраб школади инсандин руьгь
хуьниз гьакьванни кьуллугьзавац жал?..

Ахътин фикирдал кьезезва хь, нагагь
1966-йисан залзала хьаначиртIа, чи хуьрера
гьа авай школарни бажагьат эцигдай.

Акьван зурба райондихъ (халкьдихъ) са
туькIвей больница авач. Зур асир я больни-
ца эцигуникай рахаз.

Сулейман-Стальский районда хейлин
цIийи дараматар, карханаярни арадал атан-
ва. Амма Кьасумхуьруьн, Герейханован хуь-
руьн консервиярдай заводрал, Кьулан СтIал-
рин гамарин фабрикадал чан хкидай рухва-
яр гьинава?

Аллагьдиз шукур, Хив районада гамар
хразма. Амма Чилихърин гамарин фабри-
ка?..

Кьурагьа, Кьепирдал, маса хуьрерани
карханаяр, шей гьасилдай кьуватар тахьуни
кьекай лугьузва? Акьван машгуьр нисийри-
кай гила ихтилатар (махар) амане?..

Чи девирдин Ярагь Мегьамедарни, Ах-
цегь Мирзе Алиярни, Алкьвадар Гьасанар-
ни, Мамрач Кьазанфарбегар мус жеда?..

Дербент районда Белиждин консервияр-
дай завод вири уьлкведиз машгуьрди тир.
Пешекор ама, чилер ама, завод амач?..

За винидихъ лагьанай: цIийи кIвализ
куьгьне затIар тухудац. Амма цIийи йисаз,
гьайиф, гьикьван куьгьне хъуртар, суалар,
дердияр, хиялар физватIа аку! Мумкин я, за-
кай бязибуруз хьелни атун. Вичин хуьр Ми-
рагьа а хъуртар- куьгьне суалар лап гзаф
аваз, маса чкайрикай рахазва лагьана. Гьайиф
хь, гьакI я. Куьгьне хъуртар миьхун патал
чахъ мягькем диб ва деб хьун лазим я. Чи
бюджетар арадал атунин ва кардик кутунин
месэляяр лап вини дережайра гьяд тавуртIа,
чи агьваллу рухвайри садвилелди гьилер
кьакьаж тавуртIа, районрин кьилери, чи де-
путатри, карчийри пул гьа чкадин шартIарал,
абур арадал гьунал (ГЭС-ар, гьевчи ва чIехи
карханаяр, туриствилеин базаяр, базарар,
мугьманханаяр, ял ядай кIвалер ва масабур)
желб тавуртIа, чибур генани 20-40 йисузни
буш хиялар яз амуькда.

Са Ахцегьринни Кпул ятарин, Ричал цин,
Фан цин, Рубасдин чешмейрикай, Самур та-
мун, Дербентдин ва Приморский гьуьлуьн
кьерен гьайбатрикай -тебиатди, диде-чили
ганвай девлетрикай карчивилелди чна мен-
фят хкуд тавуртIа, чи кьайгьу садани чIугва-
дач.

Президентдин Чарчени лагьанва: "Кар
алайди вуч я лагьайтIа, чна чун виликди фин
сифте нубатда чалай аслу тирди аннамш-
на кIанда..."

Чи са бязи регьберар лагьайтIа, крар ви-
лик физвайди хьиз кьалуриз алахъзава. Вуж
алдатмишиз?..

Шарвилидин сувариз зи теклифар

Дагьви ШЕРИФ

ЦIийи йис алуькна. Лезгийриз, вири
россиявийриз хьиз, алатай йис гзаф агь-
валатралди девлетлуди ва дуьньяда
кьиле физвай гьерекатрин нежижада
гзаф четиндини хьана. Амма вири крариз
дурум гана, 2015-йисаз кам вегьена. Зун
2014-йисуз лезги халкьди вичин игитви-
лин "Шарвили" эпосдин сувар кьиле тух-
вай тегьердал акьвазда.

2014-йисуз "Шарвили" эпосдин су-
вар, адет тирвал, иондин эхиримжи киш
юкьуз ваь, августдин кьвед лагьай юкьуз
кьиле тухвана. Им, гьелбетда, акьуллу,
халкьдин арада авай гьурмет чIур таву-
нин лишан хьана. Суварин югь мусур-
манрин пак тир Рамазандин варз алуьк-
завайвилей дегишарнай. ИкI чна чаз, му-
сурманриз, халкьдин адетриз гьурмет
авуна, кьве суварни халкьди лайихлу-
даказ кьейдна. Абурухъ кьведахъни
халкь сад авунин метлеб авайди анна-
мишна.

Тариф ийиз жедай кар я Россияда
сифте яз кьиле тухвай фрирандай меж-
дународный акьажунар Дагьларин уьл-
кведа, Шарвили пагьливандин ватанда
тешкилуьн. Им Себастьян Фукана арадал
гьанвай, паркурдиз ухшар спортдин жуь-
ре. Паркур, адет тирвал, шегьердин чка-
да манийвилерилей элячIна, санай ма-
саниз финин искусство кьалуруникай
ибарат жезва. И карди "Шарвили" эпос-
ди чаз чандин сагьлаамвал хуьнин жи-
гьетдай гьихътин тарс-тербия гузватIа
вилералди кьалуьна. Мадни, икьван
чIавалди "Шарвили" эпосдикай, гьа сад
хътин тIвар алай пагьливандикай ва адаз
бахшнавай халкь садзавай суварикай
анжах Дагьустанда ва Россиядин реги-
онра кьериз-цIаруз чизвайтIа, паркурдай
акьажунар-шоу кьиле тухун себеб яз,
адакай вири уьлкведиз, дуньядиз хабар
хьана. Чухсагьул спонсорриз ва тешки-
латчийриз.

Суварин юкьуз Ахцегь райондиз
гьахьдай чкадал цIийи таж - арка ачухна.
Имни шадвал ийиз жедай, райондин чин
кьалуьрзавай ва сувариз гьам халкьди,
гьам лезги районрин регьберри вири па-
тарихъай фикир гузвайвилеин лишан я.

"Шарвилидин" амай мярекатар адет
хьанвай тегьерда кьиле фена, амма чпиз
теклифар ракуьрай ва атана ана ишти-
ракай районар артух хьана. Имни дамах
ийиз жедай кар я. Гьарда вичин хуьруьн,
райондин адетар, алуькун-кьарагьун
кьалуьна, райондин майдандал мугьма-
нар лап хушдиз кьаршиламшана.

Суварин чIехи концерт са акьван та-
рифдайди, адан кьилин игитдин ролда
кьугьвазвайдан алакьунарни фикир
желбдайбур хьанач.

Алай девирда гьар гьи мярекат кьиле
тухуз хьайитIани, адан эгьмиет арту-
харун патал, сифте нубатда, ам инфор-
мациядин такьатралди раиж авунин
кьайгьуда хьана кIанда. РД-дин печат-
дин ва информациядин министрдин сад
лагьай заместитель Зубайру Зубайруе-
вани и кардин менфятлувал датIана
кьейдзава. Амма районрин дережадин
властри пресса кваз такьазвай хьиз я. И
кар чаз "Шарвили" эпосдин сувар теш-
килзавай, ам кьиле тухузвай вахтунда
ва гьугьунлай районрин сайтрайни ак-
вазва. Гьар районди "Шарвилидин" су-
варик чпин майданди иштиракай тегь-
ердикай сайтра лугьузва ва куьрелди сан-
лай суварикайни кьхьизва. Чна лагьай-
тIа, жегьил несилар ватанпересар, жу-
ван халкьдин дестекар яз тербиялами-
шун патал абур халкьдин свивин ярат-
мишунрихъ галаз танишарун герек я.
Ихътин мумкинвал чаз эпосди ва и су-

варини гузва. Гьайиф хь, 2014-йисуз и
мумкинвилеикай менфят анжах Сулей-
ман-Стальский районди кьачуна. Абуру
гьам суварилай вилик, гьам гьугьунизи-
ни и темадай гьар жуьре макьалаяр сай-
тдиз акьудна.

2014-йисуз кьиле тухвай юбилейдин
- 15-сефердин сувар санлай кьачурла
тарифуниз лайихлу тир. Амма идал акь-
вазна жедач, йисан вахтунда эпосдиз та-
луьк мярекатар тухун давамарна кIанда.
Халкьди "Шарвили" эпосдиз ва сувариз
талуьк Вирироссиядин илимдин конфе-
ренция фадлай гьузетзава. И кардин
кьил кьадай общественный деятелар,
чIалан, литературадин, тарихдин месэ-
лайрал машгул алимарни абуруз куь-
мек гудай жегьилар чахъ ава. Амма...

Гьеле 2014-йисан гатфарихъ "Шар-
вили" эпос Ахцегь райондин 2-нумрадин
школадин патав гвай футболдин стади-
ондал кьиле фидайдакай ванер-сесер
авай. Гзафбур и кардин терефдарарни
хьана, акси экьечIайбуьри тIммил тушир.
Амма стадион кьайдадиз гьана куьтя-
гьиз агьак тавурвилей и мурад кьилиз
акьатнач. Стадион кьени ремонтна куь-
тягьнавац. Гила халкьдин арада авай ра-
хунрай раиж жезвайвал, 2015-йисуз су-
вар футболдин гьа майдандал кьиле ту-
хуз кIанзавайди хьиз аквазва.

Районда футболдин вини дережадин
стадион, команда хьун им алхишуниз
лайихлу кар я. Амма са жерге себеб-
ралди стадиондал сувар кьейд авун са
акьван хъсан кар жезвач.

Суварихъ вичин программа ава. Гьу-
рун кIамал мугьманар кьаршиламшза-
ва, ахпа вири КIелез хивел физва, рай-
онрин майданриз, спортдин акьажунриз,
халкьдин сеняткарин выставкайриз ки-
лигзава, Ахцегьрин кьве музейдиз физ-
ва ва суварин чIехи концерт кьиле туху-
вай Валентин Эмирован тIварунихъ га-
лай багьдиз кIватI хъжезва. И багь и
мукьваралди сувар тирди виридаз аш-
кара я, гьавилей ана концерттар тухунни
дуьз туш. Райцентрадикай, Ахцегьрин
кьадим магьлейрикай, анрин акунрикай
яргьаз хьана, стадиондал концерт гайи-
тIа, адахъ халкьдин кьадим суварин ранг
бажагьат жеда. Чка КIелез хивекай, му-
зейрикай, майданрикай яргьани ава.

Зи фикир, теклифун, Пельтуьйрин
магьледихъ фидайла, виликрай суддин
идараяр авай чка дуьзарна, ана концен-
тринни рикI аладарунин майдан туькIуь-
рун я. Сад лагьайди, Ахцегьрин кьадим
кьве магьледин юкьвал шахматдин тах-
та хьиз экIя хьанвай майданлай КIелез
хев, Уста Идрисин чархунин мугьг-зур-
ба имарат аквазва. Кьвед лагьайди, алай
вахтунда гадарна, килигдай гьалда ава-
чир а майдандин кьерехрихъни агьалий-
ри зирзибилар гадарзава. И кардин вилик
пад кьунни важиблу я. Концертринни рикI
аладарунин мярекатар тухудай еке май-
данрал хьиз, элкъуьрна кьуд патахъай
тикдик алуькдай чкаярни туькIуьриз же-
да. Яни вири тамашачийрихъ алуькна
килигдай мумкинвал жеда. Гзафбуруз
чпин кIвалерай майдан аквада.

Алай аямдин жегьилриз тарс-тербия
гудайла, чешне кьалуьрдайла, алай аям-
дин мумкинвилерикайни менфят кьачун
лап чарасуз я. ТахьайтIа, жегьилриз гьич
итижни жедач. И кар фикирда кьуна, 2-
нумрадин школадин патав гвай стади-
ондал нияхъ жегьилар патал, Дагьус-
тандин эстрададин гьетеризни теклиф-
на, еке концерт-шоу тешкилайтIа хьсан
жедай. Зун и теклифар "Шарвили"
эпосдин суварин оргкомитетди, эпосдин
фондуни, Ахцегь райондин администра-
цияди кьабулдайдахъ, абуруз амай
районрин кьилерини куьмекдайдахъ
умудлу я.

Муьгьуьдин Девлетханован 90 йис

Адан рекьер чна къени ишлемишзава!

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Дуьз лугьуда хьи, инсан несилрин рикел аламай къван девирда къенвач. И муькьвара Ахцегьрин ял ядай багда зулун хуш ракъиник куьсруьдал ацукьнавай агьсакьалри-рагьметлу ДЕВЛЕТХАНОВ Муьгьуьдин Зейнединовичахъ галаз квалалахай ксарин - ам хушдиз рикел хкизвай. 2015-йисан 21-январдиз дидедиз хъайидалай инихъ 90 йис тамам жезвай ам, дугьриданни, зурба карчи, тешкилатчи, ватанперес хъана.

Ахцегьрин мектебдилаи кьулхъ, 1949-йисуз, Грозныйдин автодорожный техникум агалкьунралди акьалтларна, пешекарвилдин юкьван образование къачур зегьметкеш жегьил Ахцегь райондин ДЭУ-диз (дорожно-эксплуатационное управление) прорабиле рекье туна. Са вацралай ам, алакьунриз килигна, инженер-механиквилдин кьуллугьдал хжазва. 1950-1959-йисара компартиядин тапшуругьралди рекьер, муькьвер эцигунин прораб, инженер ва дагьларин ценерив гвай районрин рекьерин участкадин зеведующий яз, Муьгьуьдина Дагьустандин Чечнядин района гьакьсагьвилелди зегьмет члугвазва. 1959-йисан мартдилай 1986-йисан мартдалди, яни лайихлу пенсиядиз экьечлалди, Муьгьуьдин Девлетханова Ахцегь райондин парторгкомбинин жавабдар везифаяр тамамарна. Тербиялу члехи хизандин кьил, са шумуд йисуз "соцсоревнованидин гьалибчи", "9-пятитеткадин зарбачи" лишанринни са жерге гьурметдин грамотайрин ва "Зегьметдин ветеран" медалдин сагиб адан тварни крар несилрин рикелера гьамишалугь амуькьда.

Шефи МЕЙЛАНОВ, зегьметдин ветеран: - Рехъ-хвал тукьлуьрайдиз, са тар арадал гьайидиз абурукай инсанри менфят къачузвай къван гагда суваб ава. Акси дуьшуьшда - гьакьван гунагь. Сувабрин жигьетдай зи рагьметлу дуст Муьгьуьдин пара бахтлу, девлетлу кас хъана: низ чида ада халкъдиз гьакьван рекьерни муькьвер ва майишатдин маса имаратар эцигнатла! Месела, гьар сеферда Кьурукалал чархун муькьвелай элячйна гьамалдиз фидайла, за адаз рагьмет гьизва. Вич михьи дуьньядиз фейидалай кьулхъни ада вафалувилелди халкъдиз кьуллугьзава.

Тажидин САРДАРОВ, зегьметдин ветеран, тежрибалу бульдозерист: - Муьгьуьдинан карчивилин алакьунар заз ада Грарин хуьруьн рекьел искидан патав къанерикай чархун цийи муьгь эцигдайла чир хъана. Гуьгьуьнай, 1961-йисуз, ада зун доротделдин бульдозериствиле къабулайла, гьеле Смугьуьлиз машиндин рехъ авачир, анихъ галай вири хуьрерин транспорт ламини балкани тир. А касдин гуьзчивилик кваз чна 4-5 йисуз Смугьуьлиз рехъ атлана, Хинерин дерада 3-4 муьгь эцигна. 1964-1965-йисара Агьасиеван колхоздин (председатель Мисиев Мегьамедагьа) Цлакь, Таргьам тварар алай члурариз пар члугвадай машинар акьудна. 1968-69-йисара чепиви Жарлатла "ДТ-75" трактордалди Гуьгьуьвезрин, Усур-

рин хуьрериз, 1972-йисуз Къалажухдиз рекьер авуна, 1975-йисуз Мискискарин рекье хуш квай чкаяр акьудна ва икь мад. А макьамда Мегьарамдхуьруьн райондин Муьгьуьверганрин хуьруьв къван яргьин мензилар Ахцегь райондин рекьерин участкади идара ийизвай. А рагьметлудан инсанвилдин кьилихрикай пара крар рикел хкиз жедда, анжах са кар лугьун: карханадин механизаторизни фялейриз пул таганмаз, ада мажиб къачудачир.

Абас МЕГЬАМЕДОВ, механизатор, зегьметдин ветеран: - Пара йисара чна Муьгьуьдинан гьилик квалалахна, адан кьилихар лап хъсандиз чида. Ам гьахъ гвай, кьунвай рекьел-къастунал кьели, фялейдиз гьурметдай кас тир ва члехибурун вилик ялтахвал авунни адаз гьич хас тушир. Гьавилияй вилик-кьилик квайбуру, цаз алаз акваз, ам гьукуматдин члехи наградаиралдини кстахарнач. Са сеферда йисан эхирда Муьгьуьдина республикадин рекьерин кьилин управленидай эверайла, чна фикирна хьи, зегьметдин агалкьунрай адаз орден гуда. "Гьич аниз финиф гереке авачир. Хъсан квалалахдай абуру заз чухсагьул лугьудай хьиз авай. Акси яз, пулдин такьатар къенятнава лагьана, туьнбуьгьна. Гьа са вахтунда артухни алаз авунвай крар акваз кланзавач", - хьел кваз хтана ахкъатна ам. Ватандихъ рикь кузвай халис рекьер хъсан къайдадик квай. Амма зегьмет къачузвай пешекардин гьисабдай ада са вуч ятлани къенятна чаз акунач. Гьакьсагьвилелди зегьмет члугвазвай механизаторинни устларин вацран мажиб вичин, яни райондин рекьерин управленидин начальникдин мажибдилай гьамиша хейлин артух тир.

Велидин ЧУБАНОВ, виликан "Заря" совхоздин механизатор, зегьметдин ветеран: - А макьамда рекьер тукьлуьруьн гьакьиндай гьар са майишатдиз, авай техникадиз килигна, вацран план гузвай. Са сеферда совещанидал планар ацлуриз тежезвай майишатрин руководителриз ада "Заря" совхоздин директор Кьардашавай вацран план кьве юкьуз ацлуриз хъайила, квевай вацра вучиз жезвач?! лугьуз, бязи майишатринни карханаирин руководителриз сабулар гудай. Халисан зегьметкешар тир Девлетханован дустар ва вични абуруз алакьдай гьурметар ийиз алахьдай. Душма-

нар лагьайтла - рекьер къаз, дар ийиз, абура къайгьусузвилелди ятар твазвай мердимазарар. Ахтинбуруз ада гьич инсафдацир. Гила хсуси нефс патал рекьер кьундарун, гуя адетдиз элкьезва. Ихтин тахсиркарвилериз Муьгьуьдин Зейнединовича ерли рехъ гудачир.

Ширинбег ИСМАИЛОВ, Ахцегь райондин рекьерин участкада 40 йисуз квалалахнавай тежрибалу устлар: - Эвелимжи вичи-вичивай, ахпа гьилик квай вири коллективдивай кьелиз истемишдай, гьахъ гвай, зегьметчи инсандин къадир авай ва гьа са вахтунда пара мергьаматлу регьбер тир Муьгьуьдин Зейнединович. Цийиз квалалах атанвай кас месляталди вердишариз, тербияламишиз алахьдай, гьилебазар, "куьне амайбуруз члур чешне кьалурзава" лугьуз, квалалахдикай азаддай. Мугьуьлатдин камал муьгь эцигдайла, ктадзавай бетондиз пиларусдин кьатл гадарна лугьуз, ада са фялейдиз строгий выговор гайивал рикелай алатдач. Кьурукалал Ахцегь вацралай чарх алай бетондин зурба муьгь эцигдайла, фялейрив гьар са къван чуьхуьз таз, ам датлана кьилел жедай. Гьавилияй адан регьбервилек кваз эцигай муькьвер мягькемдаказ акьвазнава, асирра халкъдиз кьуллугьда. Къейдин, кьилин устлар хиневе Къличхан яз эцигай бетондин ихтин муьгь (адан яргьивилел 24 метр ала) Дагьустанда мад авач. Лазим атай члавуз, дагь хьиз, вичин коллективдин далудихъ акьваздай хва тир Муьгьуьдин. Месела, 1970-йисарин эхирда гьурь кьит хъанвайла, касди Дербентдиз пар члугвадай машин ракуьрна, гьурьер хкидай ва вири коллективдин квалерихъ гьурьерин чувалар ахвудиз тадай. Зегьметчи коллектив тупламишунин, гьевесламишунин мураддалди чна вири суварар члехидини кьиле аваз пара гьурьметлувилелди, шадвилелди къейддай.

Муьгьуьдин Зейнединовичахъ галаз зазни (автор) са береда санал квалалахун къисмет хъана, ам муькувай чир хъана: кьве келлима лугьун. - 1976-йисан июль. Усугьчайдин патав гьамиша ацахьзавай чкадикай рехъ гьенчарун патал, кьве метр дерин къаткай тьеквер ягьиз, рагар хьиткьинарзавай. Клуьд лагьай классдилаи кьулхъ гатуьн каникулриз ими Сабиран теклифдалди зани рекьин устларихъни фялейрехъ галаз гьана квалалахзавай. Нубатдин гужлу хьиткьинунин нетижада рекьин кьерехдив-къвалак вичел "Кердедин памятник" твар акьалтай клунт аламукьна. Фялейрикай сада зарафат кваз яни, рикивай яни "чан Муьгьуьдин халу, мягькемдиз акьвазнавай а клунт Кердедин памятник яз тур ман" лагьана. Гьа макьамда чахъ галаз квалалахзавай усугьчайви Керде, бейниван хьтин яшлу итим гьа рекьерихъ гелкьезва тла амуькуй, ацахъ тахвуртла, мумкин тир хата-баладикай хуьдай жугьун-лишан жедда", - разивалнай ада. Ингье а члавалай инихъ 38 йис алатнава, Кердени фадлай рагьметдиз фенва. Амма а клунт, гьа макьамда рехъ авур ксар рикел хкидай кьетлен ядигар-памятник яз, къени мягькемдаказ акьвазнава.

Виридалайни члехи багь

2015-ЙИСАН 7-ЯНВАРДИЗ Дагьустан Республикадин Гьукуматдин Председателдин заместитель Шарип ШАРИПОВ "Минмелиоводхоз РД" ФГБУ-дин директор Залкип КЪУРБАНО-ВАХЪ галаз санал Сулейман-Стальский райондиз квалалахдин рекьяй месэляяр аваз мугьманвилез атана. Абуру атуьн асул макьсад райондин мулкунал Дагьустандин кар алай "Нетижалу АПК" проект уьмуьрдиз куьчуьрмишзавай жуьредихъ галаз таниш хьун тир.

Сулейман-Стальский район хуьруьн майишатдин ва багьманчивилин рекьяй республикадин виридалайни члехи районрикай сад я, хуьруьн майишатдин и хилер районда гьамиша адетдинбуру ва агьалийрин яшайиш патал важиблур тир. Гьаниз килигна, алуькьнавай йисуз, Дагьустандин Кьил Рамазан Абдулатипова малумарнавай багьманчивилин Йисан сергьятра аваз, квалалахдин рекьяй сад лагьай мугьманвилез Шарип Шарипова Залкип Кьурбановни галаз къиблепатан Дагьустандин гьа и райондиз фин кьетна.

Ам кар алай "Нетижалу АПК" проект кьилиз акьудзавай жуьредихъ галаз таниш хъана, гьакьни райондин агропромышленный комплексдин са шумуд объектидиз килигна.

"Сулейман-Стальский район" муниципальный райондин кьил Нариман Абдулмуталибован патав вице-премьерди райондин отделрин ва кьуллугьрин руководителрин иштираквал аваз совещание кьиле тухвана, ам районда хуьруьн майишат, кьилди кьачуртла багьманчивилин хел вилик тухунин карда гьалтзавай четинвилерин ва мумкинвилерин месэляриз талукьарнавай.

Нариман Абдулмуталибова мугьманар хушдаказ кьаршиламишна, абуруз мугьман хъунай чухсагьул малумарна. Ада къейд авурвал, районда хуьруьн майишатдин вири чилер абурул шей гьасилун патал ишлемишиз башламишунихъ ва и чилерин мумкинвилер нетижалудаказ ишлемишунихъ элкьуьрнавай программа къабулнава ва кьилиз акьудзава.

Гуьруьш ачухдайла, Шарип Шарипова виридаз Цийи йис алуькун ва алатнавай йис нетижалудаказ акьалтларун мубаракна. Ада къейд авурвал, алатай йисуз Сулейман-Стальский райондин аграрийрин хуьруьн майишатдин производстводин асул террефрай хъсан нетижаяр къазанимишна.

Ш.Шарипован гафаралди, алатай йис кьурагьди хъанайтлани, республикадин хуьруьн майишатдин продукция акьудзавайбуруз санлай къачурла хъсан нетижаяр хъанва ва гьасилзавай хуьруьн майишатдин продукциядин къадар 7,7 процентдин артухарнава. Гьа са вахтунда вири улкьведдин майданда и рекьем 3,3 процентдиз барабар я.

Ш.Шарипова къейд авурвал, кар алай "Нетижалу АПК" проект уьмуьрдиз куьчуьрмишунин квалалах анжах башламишзава ва худда гьатзава, гьиле кьунвай вири проектар ва кар алай месэляяр вахтунда кьилиз акьудун лазим я.

"Сулейман-Стальский район" аграрный члехи район я, кар алай "Нетижалу АПК" проект тамамаруник ада вичин пай кутазва, кьилди къачуртла, районда "Чилар" ООО-ди гьиле кьунвай инвестициярин виридалайни члехи проектрикай сад кьилиз акьудзава. Ина 70 гектардин майданда Дагьустандин сергьятра виридалайни члехи промышленный багь кутунва. Идалайни гьейри, чаз аквазвайвал, районда теплицайрин майвачивилин хел садлагьана вилик фенва. Куь районда школайрин патарив теплицаяр арадал гьунини шадвал кутазва - аялар патал тербиядин тахъ квай и карди акьалтзавай несилар, Советрин вахтунда хьиз, зегьметдал рикь алаз члехи ийиз куьмекада.

"Россияда кьецепатан улкьвейрай гьизвай шейэр хсусибуралди звезунин месэла арадал атайла, гьасилзавай емишрин ва мерейрин, некьийрин, къакьварин къадар артухарунин месэлали вилик акьвазна, гьикь лагьайтла гьар йисуз Россиядиз тахминан 1,5 миллион тонн ичер, саки 400 агьзур тонн ципицлар, гьа и къадарра аваз маса емишар ва мерейер, некьияр, къакьвар гьизва. Чи вилик ичли хъанвай зурба чка ачух хъанва, чна ам ацлурун, улкьведдин экономика мягькемарун лазим я. Гьаниз килигна къенин юкьуз Дагьустандин Кьил Р.Абдулатипова чун нетижалу ва сих алакьада авай квалалахдал гьевесламишзава. Ина, районда, асул фикир агрологистикадиз гана канда, вучиз лагьайтла гьасилнавай продукция гьаьлуьн ва хуьн им тлал алай месэла я. Алатай йисуз районда кар алай проектдин сергьятра аваз АПК-дин са жерге объектар, гьа гьисабдай яз набататчивилин ва малдарвилдин хилерай, ишлемишиз вахкунини шадвал кутазва", - къейдна вице-премьерди.

Гуьгьуьнлай Ш.Шарипова район цеглди таьминарунин, мелиорациядин месэлярикай лагьана. Ада къейд авурвал, адахъ галаз санал райондиз "Минмелиоводхоз РД" ФГБУ-дин директор Залкип Кьурбановни атуьн дуьшуьшдин кар туш. З.Кьурбанова 20 йисан вахтунда ишлемишунин нетижада куьгьне хъанвай ва чеб цийиикла тукьлуьр хъувун патал лап тлимил пул чара ийиз хъайи мелиоративный сетар члур гьалда авайдакай лагьана. "Алай йисуз, эхиримжи 15-20 йисан девирда сад лагьай сеферда яз, дигидай цин (мелиоративный) цийи техника кьез башламишда ва чна адан куьмекалди республикадин, кьилди къачуртла Сулейман-Стальский райондин дигидай система цийиикла тукьлуьр хъувунин карда вилик эцигнавай планар тамамариз башламишдайдик умуд кутазва", - малумарна идарадин руководителди.

"Дагьустан" РИА.

А.М.МЕГЪАМЕДОВ:

“Прокурор агъалийрин ихтиярар хуьнин къайгъуда хьун герек я”

Алаудин ГЪАМИДОВ

“Инсан, адан ихтиярар ва азадвилер виниз тир къимет авай шейэр я. Инсандин ва гражданидин ихтиярар ва азадвилер кваз къуниз, абурал амал авуниз ва хуьниз государство мажбур я”.

(РФ-дин Конституциядин 2-статья)

ИНСАНДИН ва гражданидин ихтиярар ва азадвилер государстводин хуьнин Конституциядин принцип прокуратурадин органрин къвалахдай иллаки ачухдиз аквазва. И жигъетдай, яни гражданидин арзайриз ва шикаятриз килигунин ва тайин серенжемар къабулуни везифа прокуроррин хиве тунва. Ам гьик къилиз акъудзаватла къил акъудун патал и мукъвара зун агъалийрин арзайриз килигунин ва абур къабулуни рекъай Дагъустан Республикадин прокурордин чехи куьмекчи, юстициядин старший советник **А.М.МЕГЪАМЕДОВ** галаз гуьрушмиш хъана. Агъадихъ чи арада къиле феи суьгъбет гузва.

■ **Агъмед Мегъамедович, ингъе Цийи, Гъалибвилдин 70 йисан юбилейдин 2015-йис алуьнава. И йикъара куьне пешедин сувар къейд авуна, за ваз ва куь къурулушдин вири къуллугъчийриз а лишанлу йикъар рикин сидкъидай тебрикзавал..**

- Сагърай, зани ваз ва вири журналистриз и йикъара уьлкведа къейд авунвай. Россиядин печатдин югъ мубаракзава. Чаз квехъ яратмишунрин рекъе агалкъунар хъана канзава.

■ **Чухсагъул, Агъмед стха. Гила къвалахдай, агъалийрин ихтиярар ва азадвилер хуьнин, абурун шикаятриз ва арзайриз килигунин къвалах авай гъалдикай ва къабулзавай серенжемарикай рахан.**

- Малум тирвал, эхиримжи вахтара чи обществода къиле физвай дегишвилери, цийи-цийи реформайри государстводин ва къайдаяр хуьдай органрин везифаяр, гъаки ихтиярарни дегишарнава. Идахъ галаз алакълу яз агъалийрин арзайризни шикаятриз килигунин ва абур къабулуни жигъетдайни цийивилер арадал атана. Абур чазни талукъ я.

» За виридаз ван къведайвал лугъузва, прокурор агъалийрин ихтиярар хуьнин къайгъуда хьун герек я! Чна чи къвалах гъа и законлу эвер гуни бинедаллаз тешкилни ийизва

И къвалахдиз еке къимет гун яз Россиядин Федерациядин Генеральный прокурорди 2013-йисан 30-январдиз “РФ-дин прокуратурадин органра агъалияр къабулуни ва абурун арзайриз килигунин жигъетдай Инструкция тестикъаруни ва кардик кутунин гъакъиндай” 45-нумрадин цийи приказ акъудна. Ам къиле тухун яз Дагъустан Республикадин прокурорди 2013-йисан 28-июндиз винидихъ твар къунвай приказ къилиз акъудун гъакъиндай тапшуругъ малумарна. Республикадин прокуратурадин органар, гражданидин шикаятриз ва арзайриз килигдайла ва абур къабулдайла, гъа тапшуругъдал бинеламиш жезва. И истемешунрихъ галаз алакълу яз республикадин прокуратурадин руководстводи, шегъеринни районрин прокурорри тайин серенжемар къабулзава. Яни вахт-вахтунда ахтармишунар къиле тухузва, нетижаяр республикадин прокуратурадин коллегиядин заседанийрал, руководстводин оперативный совещанийрал гъялзава. Нетижаяр алатай йисуз республикадин прокуратурадин органриз атай чарарин ва серенжемар къабулай арзайрин

къадар артух хъанва. Граждани ва къуллугърал алай ксари ийизвай шикаятрин ва арзайрин къадар гъаф хуьнин себеб куьруь са вахтунда абурун гъакъиндай серенжемар къабулун, абурун законлу ихтиярар хуьн жезва. Ик, алатай йисуз республикадин прокуратурадин агъалийрилай 25400 чар атана. Им вилик йисуз атайбурулай 20 процентдин гъаф я. 9700 арза рази жедайвал, закондив къадайвал гъална. Закон чурай 8974 дуьшуьш дуьздак акъудна.

■ **Багъишламиша, гъафни-гъаф арзаяр гъи месэлайриз талукъ бур я?**

- Агъалийри гъафни-гъаф зегъметдиз, яшайишдин къвалериз, пенсиядин месэлайриз, гилан реформайриз, приватизациядиз, судрин къарарриз... талукъ месэлаяр дуьз гъял тийизвайдан гъакъиндай шикаятзава. Абур веревирд авурла, ахътин фикирдал къевезва хъи, я идарайрин, майишатрин, министрствойринни ведомствойрин регъбериз къанунар чизвач ва я къасухдай кваз къазвач. Агъалийрин ихтиярар чурай дуьшуьш субут хъайи гъар сеферда чна гъатта уголовный дело къарагъардай къван серенжемар къабулзава.

За винидихъ къейд авурвал, агъалийрилай гъафни-гъаф арзаяр зегъметдин законодательстводал амал тавуниз (1627), яшайишдин законодательство члуруниз (1476), чилин законодательство члуруниз (1379) та-

лукъ яз атана. Санлай къачурла, 15-70 процентдин арзаяр рази жедайвал гъална.

Идалайни гъейри, РФ-дин Силисдин Комитетдин органрин руководителрилай 562, Россиядин МВД-дин дознанидин органрилай (479), чкадин самоуправленидин органрилай наразивилин хейлин арзаяр атана.

Серенжемар къабулайбурук неинки агъалийрилай атай арзаяр ва шикаятар, гъакъни Россиядин ва Дагъустандин ихтиярар хуьдай, общественный ва маса организацийрай, Госдумадин депутатрилай ва чкадин талукъ органрай, инсанрин ихтиярар хуьнин рекъай РФ-дин ва Дагъустан Республикадин уполномоченныйрилай, Дагъустан Республикадин Общественный палатадай ва масанрай хтай арзаярни акатзава.

■ **Агъалийрин чарариз ва шикаятриз талукъ яз рази жедай серенжемар къабулай дуьшуьшриз талукъ яз мисалар гъанайтла канзавай.**

- За виридаз ван къведайвал лугъузва: **прокурор агъалийрин ихтиярар хуьнин къайгъуда хьун герек я!** Чна чи къвалах гъа и законлу эвер гуни бинедаллаз тешкилни

ийизва. Месела, Дагъустан Республикадин “Ихтибарлу телефондиз” Махачкъаладин са дишегълидлай ихътин хабар атана: “**Меркездин 8-нумрадин юкъван школадин директорди техперсонал ва охрана патал аялрин диде-бубайривай законсуз пулар къватлзава...**” Шегъердин Советский райондин прокуратуради и хабар ахтармишна. Авай къвалах яз жагъана. Нетижаяр райондин прокуратуради и школадин регъберар закон члуруниз рекъ тагана канзавайдин гъакъиндай са шумуд сеферда къевелай тагъкимарна.

Каспийск шегъерда законсуз эцигунар къиле физвайдан гъакъиндай прокуратуради атай малуматни тестикъ хъана. Каспийск шегъердин прокурорди законсуз эцигъавай дарамат чуклуруниз талукъ исковый заявление суддиз рекъе туна.

Дагъустандин Огнидай шегъердин субсидийрин центради агъалийриз субсидияр тагузвайвили гъакъиндай арзаяр атана. Вири дуьшуьшриз талукъ яз исковый материалар суддиз рекъе туна. Судди агъалияр рази жедай къарарар къабулна.

Къизилюртдин агъалиди вичин къвалериз малум тушир касди цай ягъунин гъакъиндай райондин ОВД-дин силисчиди уголовный дело къарагъаруник хев кутун тавурдан гъакъиндай шикаятна. Къизилюртдин районрин уртах прокуратуради силисчидин къарар законсузди яз гъисабна. Силисдин комитетдин отделдин полициядин силисчиди агалай уголовный дело къарагъар хъуьнуна ва РФ-дин УК-дин 167-статьядин 2-паюнни бинедаллаз силис тухузва.

Къиблепатан Сухокумск шегъердин агъалиди Дагъустандин государственной педуниверситет акъалтйаривилин гъакъиндай диплом къалп документ тирди шегъердин прокуратуради авур ахтармишунри тестикъарна. Къватнавай материал силисдин органдиз рекъе тунва. Уголовный дело къарагъарна, тахсирлу ийизвайди суддин вилик акъвазарна...

Ихътин мисалар республикадин прокуратурадин къвалахдай гъаф гъиз жеда.

За винидихъ къейд авурвал, алатай йисуз агъалийрин 2987 арзадай рази жедай законлу къарарар къабулна.

Гъелбетда, агъалийри чахъ ийизвай ихтибардай ва гъар сеферда, чеб клева гъатайла, чаз хъинай, чал алуькунай гъаф рази я. Амма, лугъун лазим я хъи, республикадин гъаф агъалийри, прокуратура агъалийрин ихтиярар, закондин интересар хуьзвай орган яз гъисабна, вуч хъайтани чаз хъизва. Гъафбуру чавай къвалер, автомашинар, чилер... гун, эквер, лифтер туькьур хъувун тлабзава. **За мад сеферда лугъузва, прокуратура ахътин месэлайрал машгъл жезвайди туш.** Гъавилий чнани ахътин жуьредин шикаятар талукъ идарайриз рекъе твазва.

Республикадин прокуратурадин органри къетлен фикир агъалияр центральный аппаратда ва чкайрал къабулуниз гузва. Республикадин прокуратуради и жигъетдай къетли серенжемар къабулзава. Прокуратурадин ракарар гъам СМИ-рин векилар, гъам агъалияр патал гъамиша ачух я. Прокуратуради интернетда вичин сайт ачухнава, **электронный почта, “Ихтибарлу телефон” кардик ква.** Алатай йисуз 1235 зенг къабулнава.

Республикадин прокурорди вичини агъалияр тайин графикдин бинедаллаз къабулзава. Ик, алатай йисуз ада 198 кас къабулна. Ам гъаки чкайрални физва.

Дежурный прокурорди агъалияр тайин графикдин бинедаллаз лугъу куьуз къабулзава.

Къез алуькнавай Цийи йис мад сеферда мубаракрай, гуьрметлугъу, квехъ къилиз акъат тийидай дердияр тахъурай!

■ **Метлеблу суьгъбетдай чухсагъул!**

Кримхроника

• **Алай йисан** 11-январдиз Къизляр шегъердин полициядиз 60 йиса авай са дишегъли арза гъаз атана. Ада лугъузвайвал, йифен сятдин 2-даз шегъердин спортбарда пиян гъалда авай, малум тушир са касди 30 агъзур манатдин къимет авай эменни кукварна.

Суткада дежурство тухузвай полициядин къуллугъчийри къабулай серенжемарин нетижаяр и кар авурди Къизлярда яшамиш жезвай 29 йисан жегъил итим тирди тайинариз хъана. Полициядин отделдиз хкайла, ада вичин тахсир хиве къуна. Материал къватнава...

• **Алуькнавай йисан** 10-январдиз Махачкъала шегъердин Советский райондин полициядин отделдиз атай меркездин агъалидив алатай йисан октябрдин вацра малум тушир са касди чпин къвалерин подъезддай 12000 манатдин къимет авай шейэр чуьнуьхайдан гъакъиндай арза гъай. Полициядин къуллугъчийри къабулай серенжемарин нетижаяр абурулай угъри тайинариз алакълна. Полициядин отделдиз хкай чуьнуьхгумбатди вичин тахсир хиве къуна. Адан законсуз гъерекатриз талукъ яз материал къватнава. Гележегдин адан къисмет, гъелбетда, судди гъялда.

• **Махачкъала** шегъердин Советский райондин полициядиз Цийи йисан 10-январдин йифен сятдин 12-дан зураз атай жегъил дишегълиди гъа йикъан сятдин 10-дан зураз кальянидин къвале малум тушир касди вичин сумкадай санлай 5000 манатдин къимет авай мобильный 2 телефон ва 3600 манат пул чуьнуьхнавайдан гъакъиндай арза кхъенвай.

И дуьшуьшдихъ галаз алакълу яз талукъ органди РФ-дин УК-дин 158-статьядин бинедаллаз уголовный дело къарагъарнава.

• **Гъа и йикъан** пакамахъ Хаса-вюрт шегъердин полициядиз атай Чапаево хуьруьн агъалидив алатай йисан октябрдиз малум тушир са касди шегъердин стоматологический кабинетдай, ракарар кукварна, 40 000 манатдин къимет авай телевизорни компьютер чуьнуьхнавайдан гъакъинадай арза гъай.

Полициядин къуллугъчийри къабулай серенжемарин нетижаяр тахсирлу ийизвай ксар-чеб гъакълани силисдик квай кве жегъил-тайинариз ва къаз алакълна. Чуьнуьхгумбатди чпин тахсир хиве къуна.

Абурулай Россиядин Федерациядин Уголовный Кодексдин 158-статьядин бинедаллаз уголовный дело къарагъарнава.

• **2015-йисан** 6-январдин нянихъ малум тушир са касди Къайтагъ райондин Маджалисда гъа и районгълидин автомашиндай 3100 манат пул чуьнуьхна. Полициядин къуллугъчийрин шак гъа и райондин Джирбачи хуьруьн агъалидал фена. Полициядин районделдиз хкай ада а пул вичи чуьнуьхайд хиве къуна. Материал къватнава.

• **Алуькнавай йисан** 10-январдиз Къарабудахкент райондин полициядиз Губден хуьре яшамиш жезвай жегъил дишегъли атана. Арзада кхъенвайвал, адан къвализ йифен вахтунда дакардин шуьшеяр хана гъахъай малум тушир са касди 292 000 манат пул, США-дин 500 доллар ва 465 000 манатдин къимет авай къизилдин шейэр чуьнуьхнавай. Полициядин къуллугъчийри къабулай тади серенжемарин нетижаяр угъри тайинариз ва къаз алакълна. Полициядин отделдиз хкай ам гъа и районгъли, 28 йиса авай жегъил итим яз хъана. Чуьнуьхгумбатди вичин тахсир хиве къуна. Чуьнуьхъай шейэр адавай вахчуна ва РФ-дин УК-дин 158-статьядин 3-паюнни бинедаллаз уголовный дело къарагъарнава.

понеделник, 19 января

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

8.05-8.08 Местное время Вести Дагестан
8.36-8.41 Местное время Вести Дагестан
11:35 Местное время Вести Дагестан
14:30 Местное время Вести Дагестан
17:10 Местное время Вести Дагестан
18.35 Дагестан спортивный «Знакомьтесь, греппинг»
19.00 «Акцент». Аналитическая программа Ильмана Алипулатова
19.30 Реклама
19:35 Местное время Вести Дагестан
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана. Итоги
07.30 Мультфильмы
08.30 Х/ф «Короли и капуста»
11.30 Д/с «Севастопольские рассказы» Красные на черном
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 Д/ф «Два орла»
14.00 «Служа Родине»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 «Человек и право»
16.10 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана
17.00 «Красота 05.ru» в прямом эфире
17.35 Д/ф «Мир природы»
18.45 Передача на табасаранском языке «Мил»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей Махачкала
20.20 «Золотой мустанг»
21.10 «Педагогическое сопровождение»
21.30 «Кунацкая»
22.30 Время новостей Дагестана

23.00 Время новостей. Махачкала
23.20 Спорт на канале
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Т/с «Владыка морей»
02.10 Х/ф «Как украсть миллион»
04.15 Д/ф «Мир природы»
05.05 Х/ф «Семеро смельчак»
05.40 «Педагогическое сопровождение»

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.20 «Сегодня вечером с Андреем Малаховым».
14.25 «Время покажет». (16+)
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское».
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Новости.
18.45 «Давай поженемся!»

19.50 «Пусть говорят». (16+)
21.00 «Время».
21.35 Т/с «Мосгаз». (16+)
0.15 «Новости».
0.30 «Время покажет». (16+)
1.20 «Наедине со всеми».
2.15 «Модный приговор».
3.00 «Новости».
3.05 «Модный приговор».
3.20 Д/ф «Сколько стоит бросить пить». (16+).
4.15 «Контрольная закупка».

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «Еж против свастики».
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести». (12+).
11.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
11.55 Т/с «Тайны следствия».
12.55 «Особый случай».
14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
14.50 «Вести. Дежурная часть». (12+).
15.00 Т/с «Сердце звезды».
16.00 Т/с «Последний январь». (12+).
17.00 «Вести». (12+).
17.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
17.30 Т/с «Бедные родственники». (12+).

18.30 «Прямой эфир». (12+).
19.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
20.00 «Вести». (12+).
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Косатка». (12+).
23.40 «Дежурный по стране». М. Жванецкий.
0.40 Х/ф «Возвращение Буддуля». (12+).
2.55 «Еж против свастики».
3.55 «Комната смеха». (12+).

НТВ

6.00 «НТВ утром».
8.30 «Дело врачей». (16+).
9.25 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.30 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
11.55 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Суд присяжных». Окончательный вердикт. (16+).
14.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
15.00 «Прокурорская проверка». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.20 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
18.00 «Говорим и показываем». (16+).
19.00 «Сегодня».
19.45 Т/с «Свет и тень маяка». (16+).
22.40 «Анатомия дня».
23.30 Т/с «Пятицкий». (16+).
1.30 «Точка невозврата».
2.30 «Дикий мир».
2.55 Т/с «Шериф». (16+).
4.30 Т/с «Супруги». (16+).
5.15 «Анатомия дня».

ТВЦ

6.00 «Настроение».
8.15 Х/ф «Сердце бьется вновь...» (12+).
10.05 Д/ф «Владимир Этуш. Меня спасла любовь».
10.55 «Доктор И...» «Мужские проблемы». (16+).
11.30 «События».
11.50 «Постскриптум».
12.55 «В центре событий».
13.55 «Осторожно, мошенники!» Жертвы рекламы.
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».

15.10 «Городское собрание». (12+).
16.00 Детектив «Чисто английское убийство». «Уроки убийств». (Великобритания). (12+).
17.30 «События».
17.50 Детектив «Чисто английское убийство». «Уроки убийств». (Великобритания). (12+).
18.20 «Право голоса». (16+).
19.30 «Город новостей».
19.45 Т/с «Любить и ненавидеть». (12+).
21.45 «Петровка, 38». (16+).
22.00 «События».
22.30 «Газовый гамбит». Спецрепортаж. (12+).
23.05 «Без обмана». «Подложить свинью». (16+).
0.00 «События. 25-й час».
0.35 Боевик «Механик».
2.25 Т/с «Пуэро Агаты Кристи». «Убийство Роджера Акройда». (Великобритания). (12+).
4.30 «Тайны нашего кино». «Кин-дза-дза». (12+).
5.05 Д/с «Маленькие чудеса природы». (Великобритания). (12+).

СТС

6.00 М/с «Приключения Вуди и его друзей».
7.40 М/с «Пингвиненок Пороро».
8.00 Т/с «Воронины». (16+).
8.30 Нереальная история.
10.30 Т/с «Пятицкий». (16+).
11.30 Т/с «Воронины». (16+).
14.00 Х/ф «Изгой». (США).
16.40 6 кадров. (16+).
17.00 Т/с «Воронины». (16+).
18.00 Т/с «Последний из Магикян». (12+).
19.00 Т/с «Ангелика». (16+).
20.00 Т/с «Кухня». (16+).
21.00 Комедия «Последний отпуск». (США). (16+).
23.05 Шоу «Уральских пельменей». Тень знаний.
0.00 6 кадров. (16+).
0.30 Кино в деталях. (16+).
1.30 Х/ф «Книга джунглей».
3.35 М/ф «Приключения Буратино».
4.50 М/ф: «Светлячок», «Как грибы с горохом воювали».
5.40 Музыка на СТС. (16+).

REN TV

5.00 «Территория заблуждений». (16+).
6.00 «Верное средство».
7.00 «Следаки». (16+).
7.30 Званный ужин. (16+).
8.30 «Новости 24». (16+).
9.00 «Военная тайна». (16+).
11.00 «Документальный проект»: «Жизни вопреки». (16+).
12.00 «Информационная программа 112». (16+).
12.30 «Новости 24». (16+).
13.00 Званный ужин. (16+).
14.00 «Засуди меня». (16+).
15.00 «Семейные драмы». (16+).
16.00 Не ври мне! (16+).
17.00 Не ври мне! (16+).
18.00 «Верное средство». (16+).
19.00 «Информационная программа 112». (16+).
19.30 «Новости 24». (16+).
20.00 Х/ф «Часовой механизм». (США). (16+).
21.45 «Смотреть всем!» (16+).
23.00 «Новости 24». (16+).
23.30 Х/ф «Часовой механизм». (США). (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 «Сейчас».
6.10 «Утро на 5». (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00, 12.00, 15.30, 18.30 «Сейчас».
10.30-17.40 Т/с «Братство десанта» (16+).
19.00-20.00 Т/с «Детективы. Не плюй в колодец». (16+).
20.30-22.25 Т/с «След. Подарок».
22.00 «Сейчас».
23.20 «Момент истины».
0.15 «Место происшествия. О главном». (16+).
1.15 «Большой папа».
1.45 «День ангела».
2.10-5.30 Т/с «Детективы. Не плюй в колодец».

ДОМАШНИЙ

6.30 Джейми: обед за 15 минут.
7.30 Секреты и советы.
8.00 6 кадров. (16+).
8.05 По делам несовершеннолетних. (16+).
10.05 Давай разведемся!
12.05 Сделай мне красиво. (16+).
12.35 Был бы повод. (16+).
13.05 Домашняя кухня.
14.05 Кулинарная дуэль.
15.05 Т/с «Метод Лавровой». (16+).
18.00 Т/с «Она написала убийство». (16+).
18.55 6 кадров. (16+).
19.00 Т/с «Однолюб».
21.05 Т/с «Бальзаковский возраст, или Все мужики сво...» (16+).
23.00 Т/с «Темный ангел».
0.00 6 кадров. (16+).
0.30 Драма «Начало».
2.15 Сделай мне красиво.
2.45 Был бы повод. (16+).
3.15 Домашняя кухня. (16+).
4.15 Кулинарная дуэль. (16+).
5.15 Д/с «Звездная жизнь».
6.00 Джейми: обед за 15 минут.

ТВ-3

6.00 М/ф.
9.30 Д/ф «Пророки научной фантастики». (12+).
13.30 Д/ф «Городские легенды. Санкт-Петербург. Квартал аптек-рей - хранитель формулы счастья». (12+).
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
15.00 Мистические истории.
16.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
16.30 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.00 Т/с «Слепя». (12+).
17.30 Т/с «Слепя». (12+).
18.00 Х-Версии. Другие новости. (12+).
18.30 Т/с «Пятая стража».
19.30 Т/с «Следствие по телу». (16+).
21.15 Т/с «Менталист». (12+).
22.05 Т/с «Менталист». (12+).
23.00 Х/ф «Ночной рейс».

0.45 Х-Версии. Другие новости. (12+).
1.15 Х/ф «Аппалуза». (США).
3.30 Х/ф «Идеальное убийство». (США). (16+).
5.45 М/ф.

КУЛЬТУРА

7.00 Канал «Евроноьюс».
10.00 «Новости культуры».
10.15 «Наблюдатель».
11.15 Т/с «Расследования комиссара Мегрэ». «Мегрэ и Долговозья».
12.00 «Праздники». Крещение Господне.
12.30 Д/ф «Вениамин Радомысленский. По козням!»
13.10 «Линия жизни». А. Филиппенко.
14.00 Д/ф «Вальпараисо. Город-радуга».
14.15 Д/ф «Лицо дворянского происхождения». Алексей Ляпунов.
15.00 «Новости культуры».
15.10 Х/ф «Остановился поезд».
16.40 «Острова». Вадим Абдрашитов.
17.20 Д/ф «Там, где течет Иордан».
17.45 Д/ф «Александр Дмитриев».
18.10 Д/ф «Поллиглот». Португальский с нуля за 16 часов 45.
19.00 «Новости культуры».
19.15 «Главная роль».
19.30 «Сати. Нескучная классика...» с С. Доренским.
20.10 «Правила жизни».
20.40 «Спокойной ночи, малыши!»
20.50 Д/ф «Георгий Костак. Распахнуть окно».
21.35 «Тем временем».
22.25 Д/с «Сквозь кротовую нору с Морганом Фрименом». «Откуда берется наше собственное "Я"?»
23.10 «Люди. Опера. Жизнь». Фильм 1.
23.40 «Новости культуры».
0.00 Д/ф «Жан Ренуар. Посвящение».
0.40 Концерт «Джамирокуан».
1.40 Т/с «Петербургские тайны»

вторник, 20 января

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

8.05-8.08 Местное время Вести Дагестан
8.36-8.41 Местное время Вести Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Даймохк» на чеченском языке
11:35 Местное время Вести Дагестан
14:30 Местное время Вести Дагестан
17:10 Местное время Вести Дагестан
18.35 Грани реальности. Глобальное потепление.
18.50 Сундук и чохло. Выставка в галерее «Вагидат»
19.00 Подписка 2015. Еще не поздно
19.30 Реклама
19:35 Местное время Вести Дагестан
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на табасаранском языке «Мил»
07.55 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Д/с «Путешествие на край света»
09.25 Х/ф «Одной счастливой ночью»
11.30 «Золотой мустанг»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Кунацкая»
14.10 «Педагогическое сопровождение»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Спорт на канале
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Голубые дороги»
18.45 Передача на лакском языке «Аьрци ва аглу»

19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «Бизнес Дагестана»
21.10 В/ф «Жизнь без слез»
22.00 «Правое поле»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей. Махачкала
23.20 «Оксиморон»
23.50 Д/ф «Операция «Антитеррор» Без права на ошибку»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Х/ф «Тихий человек»
03.10 В/ф «Жизнь без слез»
03.45 Х/ф «Воздух Парижа»
05.25 Х/ф «Давид-Бек»

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.20 Т/с «Мосгаз». (16+).
14.10 «Время покажет».
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское».
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Новости.
18.45 «Давай поженемся!»
19.50 «Пусть говорят с Андреем Малаховым».
21.00 «Время».
21.35 Т/с «Мосгаз». (16+).
23.40 «Новости».
23.55 «Время покажет».
0.45 «Наедине со всеми».
1.40 Д/ф «Галина Польских. По семейным обстоятельствам». (12+).
2.45 «Модный приговор».
3.00 «Новости».
3.05 «Модный приговор».
3.50 «Мужское/Женское».

РОССИЯ 1

11.00 «Вести». (12+).
11.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
11.55 Т/с «Тайны следствия».
12.55 «Особый случай». (12+).
14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
14.50 «Вести. Дежурная часть». (12+).
15.00 Т/с «Сердце звезды».
16.00 Т/с «Последний январь». (12+).
17.00 «Вести». (12+).
17.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
17.30 Т/с «Бедные родственники». (12+).
18.30 «Прямой эфир». (12+).
19.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
20.00 «Вести». (12+).
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Косатка». (12+).
23.40 Д/ф «Сорок сороков».
0.45 Х/ф «Возвращение Буддуля». (12+).
4.00 «Комната смеха». (12+).

НТВ

6.00 «НТВ утром».
8.30 «Дело врачей». (16+).
9.25 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.30 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
11.55 «Суд присяжных» (16+).
13.00 «Сегодня».
13.20 «Суд присяжных». Окончательный вердикт. (16+).
14.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
15.00 «Прокурорская проверка». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.20 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
18.00 «Говорим и показываем». (16+).
19.00 «Сегодня».
19.45 Т/с «Свет и тень маяка». (16+).
22.40 «Анатомия дня».
23.30 Т/с «Пятицкий». (16+).
1.25 «Главная дорога». (16+).

2.00 Т/с «Дело темное». (16+)
Профилактика.

ТВЦ

6.00 «Настроение».
8.15 Х/ф «Выйти замуж за капитана».
10.05 Д/ф «Вера Глаголева. Женщину обижать не рекомендуются». (12+).
10.55 «Доктор И...» «Седина». (16+).
11.30 «События».
11.50 Х/ф «Не надо печалиться». (12+).
13.40 Д/с «Династия. Самозванцы». (12+).
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.10 «Без обмана». «Подложить свинью». (16+).
16.00, 17.50 Детектив «Мисс Марпл Агаты Кристи». «Убийство в доме викария». (Великобритания).
17.30 «События».
18.20 «Право голоса». (16+).
19.30 «Город новостей».
19.45 Т/с «Любить и ненавидеть». (12+).
21.45 «Петровка, 38». (16+).
22.00 «События».
22.30 «Осторожно, мошенники!» «Ниже плинтуса».
8.00 6 кадров. (16+).
8.30 Нереальная история.
10.30 Т/с «Ангелика». (16+).
11.30 Т/с «Воронины». (16+).
14.00 Комедия «Последний отпуск». (США). (16+).
16.00 Т/с «Воронины». (16+).
18.00 Т/с «Последний из Магикян». (12+).
19.00 Т/с «Ангелика». (16+).
20.00 Т/с «Кухня». (16+).
21.00 Боевик «Васаби». (Франция - Япония).
22.45 Шоу «Уральских пельменей». Тень знаний.

СТС

6.00 М/с «Приключения Вуди и его друзей».
7.40 М/с «Пингвиненок Пороро».
8.00 6 кадров. (16+).
8.30 Нереальная история.
10.30 Т/с «Ангелика». (16+).
11.30 Т/с «Воронины». (16+).
14.00 Комедия «Последний отпуск». (США). (16+).
16.00 Т/с «Воронины». (16+).
18.00 Т/с «Последний из Магикян». (12+).
19.00 Т/с «Ангелика». (16+).
20.00 Т/с «Кухня». (16+).
21.00 Боевик «Васаби». (Франция - Япония).
22.45 Шоу «Уральских пельменей». Тень знаний.

23.45 6 кадров. (16+).
Профилактика.

REN TV

5.00 Т/с «Туристы». (16+).
6.00 «Верное средство». (16+).
7.00 «Следаки». (16+).
7.30 Званный ужин. (16+).
8.30 «Новости 24». (16+).
9.00 «Военная тайна». (16+).
11.00 «Документальный проект»: «Границы реальности». (16+).
12.00 «Информационная программа 112». (16+).
12.30 «Новости 24». (16+).
13.00 Званный ужин. (16+).
14.00 «Засуди меня». (16+).
15.00 «Семейные драмы».
16.00 Не ври мне! (16+).
18.00 «Верное средство».
19.00 «Информационная программа 112». (16+).
19.30 «Новости 24». (16+).
20.00 Х/ф «Город грехов».
22.00 «Смотреть всем!» (16+).
23.00 «Новости 24». (16+).
23.30 Х/ф «Город грехов». Профилактика.

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 «Сейчас».
6.10 «Утро на 5». (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30 Боевик «Если враг не сдается». (12+).
12.00 «Сейчас».
12.30 Боевик «Если враг не сдается». (12+).
12.55 Драма «Подвиг Одессы». (12+).
15.30 «Сейчас».
16.00 «Открытая студия».
17.05 Комедия «Вечера на хуторе близ Диканьки».
18.30 «Сейчас».
19.00-20.00 Т/с «Детективы. Соседи поневоле».
20.30 Т/с «След. Спасите наши души». (16+).
21.15 Т/с «След. Доигрались».
22.00 «Сейчас».
22.25 Т/с «След. Альтруизм».
23.15 Т/с «След. Ничего личного». (16+).
0.00 Драма «Добровольцы». (12+).
1.55 Драма «Генерал». (12+).

3.55 «Право на защиту. Должок». (16+).
4.55 «Право на защиту. Строительные страсти». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 Джейми: обед за 15 минут.
7.30 Секреты и советы.
8.00 6 кадров. (16+).
8.05 По делам несовершеннолетних. (16+).
10.05 Давай разведемся!
12.05 Сделай мне красиво. (16+).
12.35 Был бы повод. (16+).
13.05 Домашняя кухня.
14.05 Кулинарная дуэль.
15.05 Т/с «Метод Лавровой». (16+).
18.00 Т/с «Она написала убийство». (16+).
18.55 6 кадров. (16+).
19.00 Т/с «Однолюб».
21.05 Т/с «Бальзаковский возраст, или Все мужики сво...» (16+).
23.00 Т/с «Темный ангел».
0.00 6 кадров. (16+).
0.30 Комедия «Все наоборот». (16+).

ТВ-3

6.00 М/ф.
9.30 Т/с «Следствие по телу». (16+).
11.30 Д/ф «Тайна снежного человека». (12+).
13.30 Х-Версии. Другие новости. (12+).
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
15.00 Мистические истории.
16.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
16.30 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.00 Т/с «Слепя». (12+).
17.30 Т/с «Слепя». (12+).
18.00 Х-Версии. Другие новости. (12+).
18.30 Т/с «Пятая стража».
19.30 Т/с «Следствие по телу». (16+).
21.15 Т/с «Менталист».
23.00 Х/ф «Три часа на побег». (Франция). (16+).
0.45 Х-Версии. Другие новости. (12+).
1.15 Х/ф «Игра Рипли».

3.30 Х/ф «Аппалуза». (США).
5.45 М/ф.

КУЛЬТУРА

6.30 Канал «Евроноьюс».
10.00 «Новости культуры».
10.15 «Наблюдатель».
11.15 Т/с «Расследования комиссара Мегрэ». «Мегрэ и Долговозья».
12.05 Д/ф «Дом Луиса Баррагана. Миф о модерне».
12.20 «Правила жизни».
12.50 «Пятая измерение».
13.15 Д/с «Сквозь кротовую нору с Морганом Фрименом». «Откуда берется наше собственное "Я"?»
14.00 Т/с «Петербургские тайны».
15.00 «Новости культуры».
15.10 «Охота на Льва».
15.40 «Сати. Нескучная классика...» с С. Доренским.
16.20 Д/ф «Я всегда хотел играть в квартете».
17.00 Д/ф «Негев - обитель в пустыне».
17.20 «Четыре века инструментального концерта». А. Вивальди.
18.00 Д/ф «Сирано де Бержерак».
18.10 «Поллиглот». Португальский с нуля за 16 часов 45.
19.00 «Новости культуры».
19.15 «Главная роль».
19.30 «Искусственный отбор».
20.10 «Правила жизни».
20.40 «Спокойной ночи, малыши!»
20.50 «Больше, чем любовь». Франклин и Элеонора Рузвельт.
21.30 Д/ф «Старая Флоренция».
21.45 «Игра в бисер» с И. Волгиним. «Евгений Евтушенко. Лирика».
22.25 Д/с.
23.10 «Люди. Опера. Жизнь». Фильм 2.
23.40 «Новости культуры».
0.00 Д/ф «Это странное имя Федерико».

среда, 21 января

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

- 8.05-8.08 Местное время Вести Дагестан
8.36-8.41 Местное время Вести Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Маданият» на аварском языке
11:35 Местное время Вести Дагестан
14:30 Местное время Вести Дагестан
17:10 Местное время Вести Дагестан
18:30 Реклама
18.35 1-й судья Конституционного Суда РФ .С Гаджимагомедов
19.00 «Счастливые дети»: Нам всего 40
19.30 Реклама
19:35 Местное время Вести Дагестан
- РГВК**
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на ласком языке «Аьрчи ва агьлу»
07.55 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Д/с «Путешествие на край света»
09.25 Х/ф «Это не дело»
11.45 В/ф «Жизнь без слез»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Бизнес Дагестана»
13.30 «Оксоморон»
14.00 «Правовое поле»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Командант Птичьего острова»
15.50 Золотая коллекция фильмов цикла «Соотечественники» ТНВ Татарстан. Д/ф «Камиль Валиев»
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Родные берега»

- 18.10 Передача на чеченском языке «Вайнах»
18.45 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «На виду»
21.05 «Час размышлений»
21.35 В/ф «Унцукульский свадебный обряд»
22.00 «Жилой мир»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей. Махачкала
23.20 «Аутодафе»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Т/с «Владыка морей»
02.05 «Час размышлений»
02.30 Х/ф «Короткое замыкание»
04.10 Х/ф «Командант Птичьего острова»
05.05 В/ф «Унцукульский свадебный обряд»
05.20 Х/ф «Насреддин в Ходженге»

ПЕРВЫЙ

- 5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.20 Т/с «Мосгаз». (16+).
14.25 «Время покажет».
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское».
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Новости.
18.45 «Давай поженимся!»
19.50 «Пусть говорят».
21.00 «Время».
21.35 Т/с «Мосгаз». (16+).
23.40 Новости.
23.55 «Время покажет».
0.45 «Наедине со всеми».
1.40 Д/ф «Жизнь - не сказка»
2.45 «Модный приговор».
3.00 Новости.
3.05 «Модный приговор».
3.50 «Мужское/Женское».

РОССИЯ 1

- 5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «Илья Стариков. Личный враг Гитлера».
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести». (12+).
11.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
11.55 Т/с «Тайны следствия».
12.55 «Особый случай».
14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
14.50 «Вести. Дежурная часть». (12+).
15.00 Т/с «Сердце звезды».
16.00 Т/с «Последний январь».
17.00 «Вести». (12+).
17.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
17.30 Т/с «Бедные родственники». (12+).
18.30 «Прямой эфир». (12+).
19.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
20.00 «Вести». (12+).
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Косатка». (12+).
22.50 «Легкое дыхание Ивана Бунина». (12+).
0.15 Д/ф «Гонки по вертикали». (12+).
3.00 «Илья Стариков. Личный враг Гитлера».
4.00 «Комната смеха». (12+).

НТВ

- Профилактика.
10.00 «Сегодня».
10.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
10.55 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
11.55 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Суд присяжных». Окончательный вердикт. (16+).
14.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
15.00 «Прокурорская проверка». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.20 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
18.00 «Говорим и показываем». (16+).
19.00 «Сегодня».

ТВЦ

- Профилактика.
19.45 Т/с «Свет и тень маяка». (16+).
22.40 «Анатомия дня».
23.30 Т/с «Пятницкий». (16+).
1.30 «Квартирный вопрос».
2.35 «Дикий мир».
2.55 Т/с «Шериф». (16+).
4.30 Т/с «Супруги». (16+).
5.15 «Анатомия дня».

СТС

- 6.00 М/с «Приключения Вуди и его друзей».
7.40 М/с «Пингвиненок Пороро».
8.00 Т/с «Воронины». (16+).

- 8.30 Нереальная история.
10.30 Т/с «Ангелика». (16+).
11.30 Т/с «Воронины». (16+).
14.00 Боевик «Васаби». (Франция - Япония).
15.45 6 кадров. (16+).
16.00 Т/с «Воронины». (16+).
18.00 Т/с «Последний из Магикян». (12+).
19.00 Т/с «Ангелика». (16+).
20.00 Т/с «Кухня». (16+).
21.00 Комедия «Шеф». (Франция - Испания).
22.35 Шоу «Уральских пельменей». Отцы и эти.
0.00 6 кадров. (16+).
0.30 Большой вопрос. (16+).
1.30 Х/ф «Книга джунглей».
3.35 Х/ф «Соблазнитель 2».

REN TV

- Профилактика.
10.00 «Территория заблуждений». (16+).
12.00 «Информационная программа 112». (16+).
12.30 «Новости 24». (16+).
13.00 «Звонкий ужин». (16+).
14.00 «Засуди меня». (16+).
15.00 «Семейные драмы».
16.00 Не ври мне! (16+).
17.00 Не ври мне! (16+).
18.00 «Верное средство».
19.00 «Информационная программа 112». (16+).
19.30 «Новости 24». (16+).
20.00 Х/ф «Книга Илая».
22.10 «Смотреть всем!» (16+).

ДОМАШНИЙ

- 6.30-7.30 Джейми: обед за 15 минут.
8.00 6 кадров. (16+).
8.05 По делам несовершеннолетних. (16+).
10.05 Давай разведемся!
12.05 Сделай мне красиво.
12.35 Был бы повод. (16+).
13.05 Домашняя кухня. (16+).
14.05 Кулинарная дуэль.
15.05 Т/с «Метод Лавровой».
18.00 Т/с «Она написала убийство». (16+).
18.55 6 кадров. (16+).
19.00 Т/с «Однолюб».
21.05 Т/с «Бальзаковский возраст, или Все мужики сво...» (16+).
23.00 Т/с «Темный ангел».
10.00 6 кадров. (16+).
0.30 Мелодрама «Приезжая». (16+).
2.25 Сделай мне красиво.
2.55 Был бы повод. (16+).
3.25 Домашняя кухня.
4.25 Кулинарная дуэль.
5.25 Д/с «Звездная жизнь».
6.00 Джейми: обед за 15 минут.

ТВ-3

- 6.00 М/ф.
9.30 Т/с «Следствие по телу». (16+).
11.30 Д/ф «Врата в ад».
13.30 Х-Версии. Другие новости. (12+).
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
15.00 Мистические истории. (16+).
16.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
16.30 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.00 Т/с «Слепая». (12+).
17.30 Т/с «Слепая». (12+).
18.00 Х-Версии. Другие новости. (12+).
18.30 Т/с «Пятая стража».
19.30 Т/с «Следствие по телу». (16+).
20.20 Т/с «Следствие по телу». (16+).
21.15 Т/с «Менталист».
23.00 Х/ф «Идеальная незнакомка». (США).

- 1.15 Х-Версии. Другие новости. (12+).
1.45 Х/ф «Пропалше ребятам». (США). (16+).
3.45 Х/ф «Игра Рипли».
- КУЛЬТУРА**
Профилактика.
10.00 «Новости культуры».
10.15 «Наблюдатель».
11.15 Т/с «Расследования комиссара Мегрэ». «Мегрэ колеблется».
12.05 Д/ф «Цодило. Шепчущие скалы Калахари».
12.20 «Правила жизни».
12.50 «Красуйся, град Петров!» «Большой дворец Ораненбаум».
13.15 Д/с «Сквозь кротовую нору с Морганом Фрименом». «Что есть ничто?»
14.00 Т/с «Петербургские тайны»
15.00 «Новости культуры».
15.10 «Охота на Льва»
15.40 «Искусственный отбор».
16.20 Д/ф «Георгий Костак. Расспахнуть окно».
17.05 Д/ф «Монастыри Ахпат и Сангин, непохожие братья».
17.20 «Четыре века инструментального концерта». Эдуард Лало.
18.10 «Полиглот». Португальский с нуля за 16 часов! 7.
19.00 «Новости культуры».
19.15 «Главная роль».
19.30 «Абсолютный слух».
20.10 «Правила жизни».
20.40 «Спокойной ночи, малыши!»
20.50 Д/ф «Главы из жизни».
21.35 «Власть факта». «Вегетарианство: диета или нравственность?»
22.15 Д/ф «Поль Гоген».
22.25 Д/с «Сквозь кротовую нору с Морганом Фрименом». «Тайны подсознания».
23.10 «Люди. Опера. Жизнь». Фильм 3.
23.40 «Новости культуры».
0.00 Х/ф «Гамсун» (Германия - Швеция - Дания).
1.55 Т/с «Петербургские тайны»
2.50 Д/ф «Поль Гоген».

четверг, 22 января

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

- 8.05-8.08 Местное время Вести Дагестан
8.36-8.41 Местное время Вести Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Шалбуздаг» на лезгинском языке
11:35 Местное время Вести Дагестан
14:30 Местное время Вести Дагестан
17:10 Местное время Вести Дагестан
18.35 Признание. (Ежегодное награждение студентов)
19.30 Реклама
19:35 Местное время Вести Дагестан
- РГВК**
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»
07.55 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/с «Путешествие на край света»
09.25 Передача на чеченском языке «Вайнах»
10.10 Х/ф «Родные берега»
11.30 «Аутодафе»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Час размышлений»
13.30 В/ф «Унцукульский свадебный обряд»
14.00 «Жилой мир»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Д/с «Загадочные места»
15.45 Золотая коллекция фильмов цикла «Соотечественники» ТНВ Татарстан. Д/ф «Династия Габаши. Мы не исчезнем»
16.10 Мультфильм

- 16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Замороженный»
18.30 Обзор газеты «Хакыкьят»
18.45 Передача на аварском языке «Гаданги галаматли заманги»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «На виду. Спорт» в прямом эфире
21.10 «Вернисаж»
21.50 Обзор газеты «Дагестанская Правда»
22.00 «Агросектор»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей. Махачкала
23.20 «Колеса»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Т/с «Владыка морей»
02.05 Х/ф «Банда Гриссома»
04.15 Д/с «Загадочные места»
05.00 Х/ф «Маскарад»
06.40 «Наследие ислама»

ПЕРВЫЙ

- 5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.20 Т/с «Мосгаз». (16+).
14.25 «Время покажет».
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское».
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Новости.
18.45 «Давай поженимся!»
19.50 «Пусть говорят». (16+).
21.00 «Время».
21.35 Т/с «Мосгаз». (16+).
0.15 Новости.
0.30 «Время покажет». (16+).
1.20 «Наедине со всеми».
2.15 Д/ф «Как не сойти с ума». (12+).

- 3.00 Новости.
3.05 Д/ф «Как не сойти с ума». (12+).
3.20 «Модный приговор».
4.20 «Контрольная закупка».

РОССИЯ 1

- 5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «Ударим рублем по фашизму». (12+).
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести». (12+).
11.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
11.55 Т/с «Тайны следствия».
12.55 «Особый случай».
14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
14.50 «Вести. Дежурная часть». (12+).
15.00 Т/с «Сердце звезды».
16.00 Т/с «Последний январь».
17.00 «Вести». (12+).
17.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
17.30 Т/с «Бедные родственники». (12+).
18.30 «Прямой эфир». (12+).
19.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
20.00 «Вести». (12+).
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Косатка». (12+).
22.50 «Вечер с Владимиром Соловьевым». (12+).
0.30 «Восход Победы. Советский «блицкриг» в Европе». (12+).
1.30 Д/ф «Гонки по вертикали». (12+).
3.00 «Ударим рублем по фашизму». (12+).
4.00 «Комната смеха». (12+).

НТВ

- 6.00 «НТВ утром».
8.30 «Дело врачей». (16+).
9.25 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.30 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
11.55 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Суд присяжных». Окончательный вердикт. (16+).

- 14.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
15.00 «Прокурорская проверка». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.20 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
18.00 «Говорим и показываем». (16+).
19.00 «Сегодня».
19.45 Т/с «Свет и тень маяка». (16+).
22.40 «Анатомия дня».
23.30 Т/с «Пятницкий». (16+).
1.30 «Дачный ответ».
2.35 «Дикий мир».
2.55 Т/с «Шериф». (16+).
4.30 Т/с «Супруги». (16+).
5.15 «Анатомия дня».

ТВЦ

- 6.00 «Настроение».
8.10 Х/ф «От зари до зари».
10.05 Д/ф «Нина Ургант. Сказка для бабушки».
10.55 «Доктор И...» «Слух».
11.30 «События».
11.50 Х/ф «Сестренка».
13.40 Д/с «Династия. Алексисы». (12+).
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.10 «Хроники московского быта. Звездные отцы-одиночки». (12+).
16.00 Детектив «Мисс Марпл Агаты Кристи». «Труп в библиотеке». (Великобритания). (12+).
17.30 «События».
17.50 Детектив «Мисс Марпл Агаты Кристи». «Труп в библиотеке». (Великобритания). (12+).
18.20 «Право голоса». (16+).
19.30 «Город новостей».
19.45 Т/с «Любить и ненавидеть» (12+).
21.45 «Петровка, 38». (16+).
22.00 «События».
22.30 «Истории спасения». «Волна-убийца». (16+).
23.05 «Повелитель сна».
0.00 «События. 25-й час».
0.35 Х/ф «В Россию за любовью!» (16+).
2.20 Х/ф «Выйти замуж за капитана»
4.05 Д/ф «Трудно быть Джуной»
5.10 Т/с «Как прокормить льва». (США). (12+).

СТС

- 6.00 М/с.
8.00 Т/с «Воронины». (16+).
8.30 Нереальная история.
10.30 Т/с «Ангелика». (16+).
11.30 Т/с «Воронины». (16+).
14.00 Комедия «Шеф».
15.35 6 кадров. (16+).
16.00 Т/с «Воронины». (16+).
18.00 Т/с «Последний из Магикян». (12+).
19.00 Т/с «Ангелика». (16+).
20.00 Т/с «Кухня». (16+).
20.30 Комедия «Повар на колесах». (США). (12+).
22.40 Шоу «Уральских пельменей». Смешняги.
0.00 6 кадров. (16+).
0.30 Большой вопрос. (16+).
1.35 Х/ф «Соблазнитель 2».
3.55 Боевик «Универсальный солдат. Возрождение».

REN TV

- 5.00 Т/с «Туристы». (16+).
5.10 Т/с «Вовочка». (16+).
6.00 «Верное средство».
7.00 «Следаки». (16+).
7.30 Звонкий ужин. (16+).
8.30 «Новости 24». (16+).
9.00 «Документальный проект: «Создатели». (16+).
10.00 «Документальный проект: «Любовь до нашей эры». (16+).

- 12.00 «Информационная программа 112». (16+).
12.30 «Новости 24». (16+).
13.00 «Звонкий ужин». (16+).
14.00 «Засуди меня». (16+).
15.00 «Семейные драмы».
16.00 Не ври мне! (16+).
17.00 Не ври мне! (16+).
18.00 «Верное средство».
19.00 «Информационная программа 112». (16+).
19.30 «Новости 24». (16+).
20.00 Х/ф «Коломбина».
22.00 «Смотреть всем!» (16+).
23.30 Х/ф «Коломбина».
1.30 Х/ф «Спиди-гонщик».
4.10 Т/с «Туристы». (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

- 6.00 «Сейчас».
6.10 «Утро на 5». (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30 Драма «Сержант милиции». (12+).
12.00 «Сейчас».
12.30 Драма «Сержант милиции». (12+).
15.30 «Сейчас».
16.00 «Открытая студия».
16.50 Комедия «Блондинка за углом». (12+).

ТВ-3

- 6.00 М/ф.
9.30 Т/с «Следствие по телу».
11.30 Д/ф «Бермудский треугольник под водой».
13.30 Х-Версии. Другие новости. (12+).
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
15.00 Мистические истории
16.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.00 Т/с «Слепая». (12+).
18.00 Х-Версии. Другие новости. (12+).

- 18.30 Т/с «Пятая стража».
19.30 Т/с «Следствие по телу»
21.15 Т/с «Менталист».
23.00 Х/ф «Русалка из бездны». (США). (16+).
0.45 Х-Версии. Другие новости. (12+).
1.15 Х/ф «Прожитый Юнайтед»
3.15 Х/ф «Пропалше ребятам». (США). (16+).
5.15 М/ф.
- КУЛЬТУРА**
6.30 Канал «Евроноос».
10.00 «Новости культуры».
10.15 «Наблюдатель».
11.15 Т/с «Расследования комиссара Мегрэ». «Мегрэ колеблется».
12.10 Д/ф «Франческо Петракко».
12.20 «Правила жизни».
12.50 «Россия, любовь моя!» «Бурятский дадан».
13.15 Д/с
14.00 Т/с «Петербургские тайны»
15.00 «Новости культуры».
15.10 «Охота на Льва»
15.40 «Абсолютный слух».
16.20 Д/ф «Жан Ренуар. Посвящение».
17.00 Д/ф «Шелковая биржа в Валенсии. Храм торговли».
17.20 «Четыре века инструментального концерта». Альфред Шнитке.
18.10 «Полиглот». Португальский с нуля за 16 часов!
19.00 «Новости культуры».
19.15 «Главная роль».
19.30 «Черные дыры. Белые пятна».
20.10 «Правила жизни».
20.40 «Спокойной ночи, малыши!»
20.50 «Острова».
21.35 «Культурная революция»
22.25 Д/с
23.10 «Люди. Опера. Жизнь». Фильм 4.
23.40 «Новости культуры».
0.00 Х/ф «Гамсун» (Германия - Швеция - Дания).
0.55 Эми Уайнхаус. Концерт в Порчестер Холле.
1.45 Д/ф «Стендаль».
1.55 Т/с «Петербургские тайны»

пятница, 23 января

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

- 8.05-8.08 Местное время Вести Дагестан
- 8.36-8.41 Местное время Вести Дагестан
- 11:35 Местное время Вести Дагестан
- 14:30 Местное время Вести Дагестан
- 17:10 Местное время Вести - Северный Кавказ
- 18.35 Мир вашему дому
- 18.55 Альма матер
- 19.10 Дагестан спортивный
- 19.30 Реклама
- 19:35 Местное время Вести Дагестан
- РГВК**
- 07.00 Время новостей Дагестана
- 07.15 Передача на аварском языке «Паданги палмалги заманги»
- 08.00 Обзор газеты «Хакьякхат»
- 08.10 Мультфильм
- 08.30 Время новостей Дагестана
- 08.50 Д/с «Путешествие на край света»
- 09.25 Х/ф «Седьмое путешествие Синдбада»
- 11.10 «Вернисаж»
- 11.40 Пятничная проповедь. Прямая трансляция из Центральной Джума-мечети г. Махачкала
- 12.30 Время новостей Дагестана
- 12.55 «Агросектор»
- 13.30 «Колеса»
- 14.15 Обзор газеты «Дагестанская Правда»
- 14.30 Время новостей Дагестана
- 14.50 Д/с «Загадочные места»
- 15.45 Золотая коллекция фильмов цикла «Соотечественники» ТНВ Татторстан. Д/ф «Исмаил Гаспринский»

16.30 Время новостей Дагестана

- 16.50 Х/ф «Тайна горного озера»
- 18.20 «Наши дети»
- 18.45 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халк гетмес»
- 19.30 Время новостей Дагестана
- 20.00 Время новостей. Махачкала
- 20.20 «Здоровье» в прямом эфире
- 21.20 Пятничная проповедь. Прямая трансляция из Центральной Джума-мечети г. Махачкала
- 21.50 «Гонг»
- 22.30 Время новостей Дагестана
- 23.00 Время новостей. Махачкала
- 23.20 «Город молодых»
- 00.00 Д/ф «Операция «Антитеррор» В зоне поражения»
- 00.30 Время новостей Дагестана
- 01.00 Т/с «Владыка морей»
- 02.10 Х/ф «По ком звонит колокол»
- 04.45 Д/с «Загадочные места»
- 05.30 Х/ф «Прощай»

ПЕРВЫЙ

- 5.00 «Доброе утро»
- 9.00 Новости
- 9.15 «Контрольная закупка»
- 9.45 «Жить здорово!» (12+)
- 10.55 «Модный приговор»
- 12.00 Новости
- 12.20 Т/с «Мосты» (16+)
- 14.25 «Время покажет» (16+)
- 15.00 Новости
- 15.15 «Время покажет» (16+)
- 16.00 «Мужское/Женское» (16+)
- 17.00 «Жди меня»
- 18.00 Новости
- 18.45 «Человек и закон с Алексеем Пимановым» (16+)
- 19.50 Телеигра «Поле чудес» (16+)

- 21.00 «Время»
- 21.35 «Три аккорда» (16+)
- 23.45 Х/ф «Притворись моим парнем» (16+)
- 1.30 Х/ф «Омен 2» (18+)
- 3.30 Х/ф «Наверное, боги сошли с ума 2» (12+)

РОССИЯ 1

- 5.00 «Утро России» (12+)
- 8.55 «Мусульмане» (12+)
- 9.10 «Людиmila Савельева. После бала» (12+)
- 10.05 «О самом главном» (12+)
- 11.00 «Вести» (12+)
- 11.35 «Местное время. Вести - Москва» (12+)
- 11.55 Т/с «Тайны следствия» (12+)
- 12.55 «Особый случай» (12+)
- 14.00 «Вести» (12+)
- 14.30 «Местное время. Вести - Москва» (12+)
- 14.50 «Вести. Дежурная часть» (12+)
- 15.00 Т/с «Сердце звезды» (12+)
- 16.00 Т/с «Последний январь» (12+)
- 17.00 «Вести» (12+)
- 17.10 «Местное время. Вести - Москва» (12+)
- 17.30 Т/с «Бедные родственники» (12+)
- 18.30 «Прямой эфир» (12+)
- 19.35 «Местное время. Вести - Москва» (12+)
- 20.00 «Вести» (12+)
- 21.00 Х/ф «Родной человек» (12+)
- 22.55 «Специальный корреспондент» (16+)
- 0.30 XIII Торжественная церемония вручения Национальной кинематографической премии «Золотой Орел» (12+)
- 3.00 «Людиmila Савельева. После бала» (12+)
- 3.55 «Комната смеха» (12+)

ТВЦ

- 6.00 «Настроение»
- 8.15 Х/ф «Колье Шарлотты» (12+)
- 11.30 «События»
- 11.50 Х/ф «Колье Шарлотты» (12+)
- 12.45 Х/ф «Мы странно встретились» (16+)
- 14.30 «События»
- 14.50 «Город новостей»
- 15.10 «Советские мафии. Железная Белла» (16+)
- 16.00 Детектив «Мисс Марпл Агаты Кристи» (12+)
- 17.30 «События»
- 17.50 Детектив «Мисс Марпл Агаты Кристи» (12+)
- 18.20 «Право голоса» (16+)
- 19.30 «Город новостей»
- 19.55 Детектив «Предлагаемые обстоятельства. Свадьба» (16+)
- 22.00 «События»
- 22.30 «Временно доступен» Н. Андрейченко (12+)
- 23.40 Х/ф «Пуля-дура. Агент почти не виден» (12+)
- 3.10 «Петровка, 38» (16+)
- 3.25 Х/ф «Жизнь на двоих» (16+)
- 5.05 «Повелитель сна» (12+)
- 5.55 «Осторожно, мошенники!» (16+)

НТВ

- 6.00 «НТВ утром»
- 8.30 «Жди врачей» (16+)
- 9.25 Т/с «Возвращение Мухтара» (16+)
- 10.00 «Сегодня»
- 10.30 Т/с «Возвращение Мухтара» (16+)
- 11.55 «Суд присяжных»

- 13.00 «Сегодня»
- 13.20 «Суд присяжных». Окончательный вердикт (16+)
- 14.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор»
- 15.00 «Прокурорская проверка» (16+)
- 16.00 «Сегодня»
- 16.20 Т/с «Улицы разбитых фонарей» (16+)
- 18.00 «Говорим и показываем» (16+)
- 19.00 «Сегодня»
- 19.45 Х/ф «Боцман Чайка» (16+)
- 23.25 Т/с «Пятницкий» (16+)
- 1.25 «Женские штучки»
- 2.20 Т/с «Дело темное» (16+)
- 3.15 Т/с «Шериф» (16+)
- 4.45 Т/с «Супруги» (16+)

СТС

- 6.00 М/с «Приключения Вуди и его друзей»
- 7.40 М/с «Пингвиненок Пороро»
- 8.00 Т/с «Воронины» (16+)
- 8.30 Нереальная история (16+)
- 10.30 Т/с «Ангелика» (16+)
- 11.30 Т/с «Воронины» (16+)
- 14.00 Комедия «Повар на колесах» (США) (12+)
- 16.00 Т/с «Воронины» (16+)
- 18.00 Т/с «Последний из Магикян» (12+)
- 19.00 Т/с «Ангелика» (16+)
- 20.00 Шоу «Уральских пельменей». От томата до заката (16+)
- 21.30 Шоу «Уральских пельменей». Весь апрель - никому (16+)
- 0.55 Анимаци. фильм «Игорь» (США - Франция) (12+)
- 2.30 Боевик «Универсальный солдат. Возрождение» (США) (18+)
- 4.20 М/ф «Каштанка», «Светлячок»
- 5.45 Музыка на СТС (16+)

REN TV

- 5.00 Т/с «Туристы» (16+)
- 6.00 «Верное средство»
- 7.00 «Следаки» (16+)
- 7.30 Звонкий ужин (16+)
- 8.30 «Новости 24» (16+)
- 9.00 «Документальный проект»: «Кровь звездных драконов» (16+)
- 10.00 «Документальный проект»: «Вся правда о Марсе» (16+)
- 12.00 «Информационная программа 112» (16+)
- 12.30 «Новости 24» (16+)
- 13.00 Звонкий ужин (16+)
- 14.00 «Засуди меня» (16+)
- 15.00 «Семейные драмы»
- 16.00 Не ври мне! (16+)
- 17.00 Не ври мне! (16+)
- 18.00 «Верное средство»
- 19.00 «Информационная программа 112» (16+)
- 19.30 «Новости 24» (16+)
- 20.00 «Территория заблуждений» (16+)
- 22.00 «Смотреть всем!»
- 23.00 Х/ф «Воины света» (США - Австралия)
- 0.50 Х/ф «Красный угол»
- 3.15 Х/ф «Любовь и другие лекарства» (США)

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

- 6.00 «Сейчас»
- 6.10 «Момент истины» (16+)
- 7.00 «Утро на 5» (6+)
- 9.30 «Место происшествия»
- 10.00 «Сейчас»
- 10.30 Боевик «Перехват»
- 12.00 «Сейчас»
- 12.30 Боевик «Неуловимые мстители» (12+)
- 14.00 Боевик «Новые приключения неуловимых»
- 15.30 «Сейчас»
- 16.00 Боевик «Корона Российской империи, или Снова неуловимые»
- 18.30 «Сейчас»
- 19.00 Т/с «След. Клуб самозабвения» (16+)
- 19.45-0.35 Т/с «След. Наводка» (16+)
- 1.20-5.35 Т/с «Детективы. Гадалка по совместительству» (16+)
- 7.30 Секреты и советы (16+)
- 8.00 Д/с «Звездная жизнь»
- 9.55 Т/с «Стервы, или Странности любви» (16+)
- 18.00 Т/с «Она написала убийство» (16+)
- 18.55 6 кадров (16+)
- 19.00 Т/с «Бальзаковский возраст, или Все мужики сво... Пять лет спустя» (16+)
- 22.40 Т/с «Темный ангел»
- 23.45 6 кадров (16+)
- 0.30 Мелодрама «Кардиограмма любви» (Украина - Россия) (16+)
- 2.20 Д/с «Женский род»
- 5.20 Д/с «Звездная жизнь»
- 6.00 Джейми: обед за 15 минут

ДОМАШНИЙ

- 6.30-7.00 Джейми: обед за 15 минут
- 7.30 Секреты и советы (16+)
- 8.00 Д/с «Звездная жизнь»
- 9.55 Т/с «Стервы, или Странности любви» (16+)
- 18.00 Т/с «Она написала убийство» (16+)
- 18.55 6 кадров (16+)
- 19.00 Т/с «Бальзаковский возраст, или Все мужики сво... Пять лет спустя» (16+)
- 22.40 Т/с «Темный ангел»
- 23.45 6 кадров (16+)
- 0.30 Мелодрама «Кардиограмма любви» (Украина - Россия) (16+)
- 2.20 Д/с «Женский род»
- 5.20 Д/с «Звездная жизнь»
- 6.00 Джейми: обед за 15 минут

ТВ-3

- 6.00 М/ф
- 9.30 Т/с «Следствие по телу»
- 10.30 Т/с «Следствие по телу» (16+)
- 11.30 Д/ф «Апокалипсис. Комета смерти» (12+)
- 13.30 Х-Версии. Другие новости (12+)
- 14.00 Д/ф «Охотники за привидениями» (16+)

суббота, 24 января

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

- 10.10 Мурад Кажлаев - Чисату Кусуновки. Концерт фортепианной музыки
- 11:10 Местное время Вести Дагестан
- 14:20 Местное время Вести Дагестан
- РГВК**
- 07.00 Время новостей Дагестана
- 07.15 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халк гетмес»
- 07.40 Мультфильм
- 08.30 Время новостей Дагестана
- 08.50 «Здоровье»
- 09.50 «Гонг»
- 10.20 «Город молодых»
- 11.00 «Наследие Дагестана»
- 11.20 О здоровье ребенка в программе «Мой малыш»
- 11.50 Концерт «Добрые руки»
- 14.40 Х/ф «Максимка»
- 16.30 Время новостей Дагестана
- 16.50 «Круглый стол»
- 17.40 «Здравствуй, мир!»
- 18.10 «Вдохновение»
- 18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
- 19.30 Время новостей Дагестана
- 20.00 «Чистое сердце»
- 20.10 «Детская газета»
- 20.25 «Интеллект-шоу»
- 21.00 «Молодежный микс»
- 21.20 Д/ф «Язык орнамента»
- 21.50 «Разумный взгляд»
- 22.30 Время новостей Дагестана
- 23.00 «Реальный Дагестан»
- 00.00 Д/ф «Жизнь в наследство»
- 00.30 Время новостей Дагестана
- 01.00 Х/ф «Сабрина»

03.00 Д/ф «Единство в веках. От Эльбруса до Терека»

- 03.25 Х/ф «Белокурая Венера»
- 04.55 «Вдохновение»
- 05.25 Х/ф «Стрекоза»

ПЕРВЫЙ

- 5.40 «В наше время» (12+)
- 6.00 Новости
- 6.10 «В наше время» (12+)
- 6.35 Х/ф «Расследование» (16+)
- 8.00 «Играй, гармонь любимая!»
- 8.45 М/ф
- 9.00 «Умницы и умники»
- 9.45 «Слово пастыря»
- 10.00 Новости
- 10.15 «Смак» (12+)
- 10.55 Д/ф «Валентина Талызина. Время не лечит» (12+)
- 12.00 Новости
- 12.15 «Идеальный ремонт»
- 13.10 Д/ф «Александр Мень. Я все успел...» (12+)
- 14.15 «ДОстояние РЕСпублИки»: «Филипп Киркоров»
- 15.50 «Воины бездорожья»
- 16.50 «Кто хочет стать миллионером?»
- 18.00 Новости
- 18.20 Телеигра «Угадай мелодию» (12+)
- 19.00 «Театр Эстрады»
- 21.00 «Время»
- 21.30 «Сегодня вечером с Андреем Малаховым»
- 23.10 Д/с «Нерассказанная история США» (16+)
- 0.20 Х/ф «Вторжение» (16+)
- 2.30 Х/ф «Мой самый страшный кошмар»
- 4.20 «Мужское/Женское»
- 5.15 «Контрольная закупка»

РОССИЯ 1

- 4.40 Х/ф «Земля Санникова» (12+)
- 6.35 «Сельское утро» (12+)
- 7.05 «Диалоги о животных»
- 8.00 «Вести» (12+)
- 8.10 «Местное время. Вести - Москва» (12+)
- 8.20 «Военная программа»

- 8.50 «Планета собак» (12+)
- 9.25 «Субботник» (12+)
- 10.05 «Моя планета» представляет. «Земля Героев. Вийнаймайнен». «Чудеса России. Озеро Баскунчак» (12+)
- 11.00 «Вести» (12+)
- 11.10 «Местное время. Вести - Москва» (12+)
- 11.20 Х/ф «Метель» (12+)
- 14.00 «Вести» (12+)
- 14.20 «Местное время. Вести - Москва» (12+)
- 14.30 Х/ф «Метель» (12+)
- 15.05 «Это смешно» (12+)
- 18.05 Х/ф «Храни ее, любовь» (12+)
- 20.00 «Вести в субботу» (12+)
- 20.45 Х/ф «Вдовец» (12+)
- 0.30 Х/ф «Стерва» (12+)
- 2.20 Х/ф «Время радости» (12+)
- 4.15 «Горячая десятка» (12+)

НТВ

- 5.35 Т/с «Дорожный патруль» (16+)
- 7.25 «Смотр»
- 8.00 «Сегодня»
- 8.15 «Золотой ключ»
- 8.45 «Медицинские тайны»
- 9.25 «Готовим с Алексеем Зиминим»
- 10.00 «Сегодня»
- 10.20 «Главная дорога»
- 11.00 Поедем, поедим!»
- 11.50 «Квартирный вопрос»
- 13.00 «Сегодня»
- 13.20 Х/ф «Двойной блюз»
- 17.00 «Контрольный звонок» (16+)
- 18.00 «Следствие вели...»
- 19.00 «Центральное телевидение с Вадимом Такменевым»
- 20.00 «Новые русские сенсации» (16+)
- 22.00 «Ты не поверишь»
- 23.00 Д/ф «Еда живая и мертвая» (12+)
- 0.00 «Мужское достоинство» (18+)
- 0.35 Т/с «Дорожный патруль» (16+)
- 2.30 Т/с «Дело темное»
- 3.20 «Дикий мир»
- 3.35 Т/с «Шериф» (16+)
- 5.10 Т/с «Супруги» (16+)

ТВЦ

- 6.30 «АБВГДейка». «Сказки Пушкина»
- 6.55 Х/ф «Сестренка» (12+)
- 8.50 «Православная энциклопедия». Значение Древней Руси для истории России (6+)
- 9.15 Д/ф «Валентина Талызина. Зигзаги и удачи»
- 10.10 Х/ф «После дождика в четверг...»
- 11.30 «События»
- 11.45 «Тайны нашего кино». «Операция «Ы» и другие приключения Шурика» (12+)
- 12.25 Х/ф «Сисси - молодая императрица» (Австрия) (16+)
- 14.30 «События»
- 14.45 «Петровка, 38» (16+)
- 14.55 «Приют комедиантов». «Наши за границей» (12+)
- 16.50 Т/с «Близкие люди»
- 21.00 «Постскриптум»
- 22.00 «Право знати» (16+)
- 23.05 «События»
- 23.15 «Право голоса» (16+)
- 1.35 «Газовый гамбит». Спецрепортаж (12+)

СТС

- 2.10 Х/ф «Мы странно встретились» (16+)
- 3.55 Д/ф «Ирина Муравьева. Самая обаятельная и привлекательная»
- 4.35 «Линия защиты» (16+)
- 5.10 «Истории спасения»
- СТС**
- 6.00 М/с «Приключения Вуди и его друзей»
- 6.25 М/ф: «Это что за птица?», «Кентервильское привидение», «Возвращение блудного попугая», «Утро попугая Кеша»
- 7.45 М/с «Смешарики»
- 8.05 М/с «Макс Стил»
- 8.30 М/с «Том и Джерри»
- 9.00 М/с «Аладдин»
- 9.30 Т/с «Однажды в сказке» (12+)
- 12.00-17.25 Шоу «Уральских пельменей». Весь апрель - никому (16+)
- 16.00 6 кадров (16+)
- 18.45 Анимаци. фильм «Мегамозг» (США) (16+)
- 20.25 Х/ф «Человек-паук 2» (США) (12+)
- 22.50 Боевик «Ангелы Чарли»

- 0.40 Боевик «2001. Космическая одиссея» (Япония) (16+)
- 3.25 Х/ф «Аллан Квотермейн и затерянный золотой город» (США) (12+)
- 5.20 М/ф «Светлячок»
- 5.45 Музыка на СТС (16+)

REN TV

- 5.00 Х/ф «Любовь и другие лекарства» (США)
- 5.20 Т/с «Холостки» (16+)
- 11.00 «Смотреть всем!» (16+)
- 12.30 «Новости 24» (16+)
- 13.00 «Военная тайна»
- 17.00 «Территория заблуждений» (16+)
- 18.50 Т/с «Next» (16+)
- 22.20 Т/с «Next 2» (16+)

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

- 6.00 М/ф «Как лечить удава», «Привет мартышке», «Незнайка встречается с друзьями», «Валидуб», «Персей», «Волшебный клад», «Молодые яблоки», «Утро попугая Кеша», «Волшебное кольцо», «Аленький цветочек», «Путешествие мурьев»
- 9.35 «День ангела»
- 10.00 «Сейчас»
- 10.10-17.40 Т/с «След. На иле» (16+)
- 18.30 «Сейчас»
- 19.00-0.35 Т/с «Лето волков» (16+)
- 1.40-5.55 Боевик «Перехват» (16+)

ДОМАШНИЙ

- 6.30 Джейми: обед за 15 минут
- 7.00 Джейми: обед за 15 минут
- 7.30 Секреты и советы (16+)
- 8.00 6 кадров (16+)
- 8.10 Детектив «Мисс Марпл. Збытое убийство» (Великобритания) (12+)
- 10.20 Мелодрама «Джейн Эйр» (Великобритания) (12+)
- 14.20 Т/с «Бальзаковский возраст, или Все мужики сво... Пять лет спустя» (16+)

РАДИО

ИСЛЕН, 19-ЯНВАРЬ

- 12.10 «Дагустан». Хабарар.
- 12.35 «Хважамжам».

САЛАСА, 20-ЯНВАРЬ

- 12.10 «Дагустан». Хабарар.
- 12.30 «Кария Дагустан».

АРБЕ, 21-ЯНВАРЬ

- 12.10 «Дагустан». Хабарар.
- 12.30 «Девирар».

ХЕМИС, 22-ЯНВАРЬ

- 12.10 «Дагустан». Хабарар. Газетдин обзор
- 12.30 «Вахт ва жегилар».

ЖУЬМА, 23-ЯНВАРЬ

- 12.10 «Дагустан». Хабарар.
- 12.30 «Исламдин сес».

КИШ, 24-ЯНВАРЬ

- 10.43 «Гьафтедин нети-жар».
- 10.50 Концерт.

ГЬЯД, 25-ЯНВАРЬ

- 10.43 «Кард». Аялар патал программа
- 18.40 Д/ф «Туареги, воины в джонах».
- 19.35 «Романтика романа». Михаилу Исаковскому посвящается...
- 20.30 Александр Ширвиндт. Вечер в Доме актера.
- 21.10 Х/ф «Репетиция оркестра»
- 22.30 Спектакль «Небесные странники»
- 0.15 «Тони Беннет. Дуэты».
- 1.40 М/ф: «И смех, и грех», «Коммунальная история»
- 1.55 Д/ф «Туареги, воины в джонах».
- 2.50 Д/ф «Джордано Бруно».

воскресенье, 25 января

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

10.20 Местное время. Вести Дагестан. События недели. Информационно-аналитическая программа

ПЕРВЫЙ

6.00 Новости. 6.10 Х/ф "Сказ про то, как царь Петр арапа женил"

НТВ

6.00 Т/с "Дорожный патруль". 8.00 "Сегодня". 8.15 "Русское лето Плюс"

21.10 Х/ф "Идеальное убийство". (16+)

23.00 Д/с "Тайнственная Россия". 15.20 Х/ф "Я объявляю вам войну". (12+)

ТВЦ

5.46 Детектив "Предлагаемые обстоятельства. Свадьба". (16+)

СТС

6.00 М/ф: "Последний лепесток", "В лесной чаще", "Винни-Пух"

РЕН ТВ

5.00 Т/с "Next 2". (16+). 8.40 Т/с "Next 3". (16+)

ТВ-3

6.00 М/ф. 6.45 Школа доктора Комаровского. (12+)

СПОРТ с 19 ПО 25 ЯНВАРЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

7.00 "Панорама дня. Live". 8.30 Х/ф "Пыльная работа". 10.15 "Эволюция"

ЧЕТВЕРГ

7.00 "Панорама дня. Live". 8.30 Х/ф "Пыльная работа". 10.15 "Эволюция"

ВТОРНИК

7.00 "Панорама дня. Live". 8.30 Х/ф "Пыльная работа". 10.15 "Эволюция"

СРЕДА

Профилактика. 10.00 "Эволюция". 11.45 "Большой спорт"

ПЯТНИЦА

7.00 "Панорама дня. Live". 8.30 Х/ф "Пыльная работа". 10.15 "Эволюция"

СУББОТА

7.00 "Панорама дня. Live". 8.30 "Диалоги о рыбалке". 9.00 "Наука на колесах"

ТНТ с 19 ПО 25 ЯНВАРЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

7.00 М/с "Черепашки-ниндзя". 7.30 М/с "Добрые чудеса в стране Лалалупсия"

СРЕДА

Профилактика. 14.00 Т/с "Универ". 14.30 Т/с "Физрук"

ВТОРНИК

7.00 М/с "Черепашки-ниндзя". 7.30 М/с "Добрые чудеса в стране Лалалупсия"

ПЯТНИЦА

7.00 М/с "Черепашки-ниндзя". 7.30 М/с "Турбо-Агент Дадли"

СУББОТА

7.00 "Comedy Club. Exclusive". 7.35 М/с "Пингвины из Мадагаскара"

ВОСКРЕСЕНЬЕ

7.00 "ТНТ.Мик". 7.35 М/с "Пингвины из Мадагаскара". 8.00 М/с "Пингвины из Мадагаскара"

сериял ПЫЛЬНАЯ РАБОТА

Цуьк акъудай бажарагъ

Майина АБДУЛМУТАЛИБОВА, гъевескар композитор, РФ-дин журналистрин Союздин член

Чи Лезгистандин дувулар - бинейр мягъкемарзавай бажарагълу рухвар, рушар сад Аллагъди ганва чаз. Абурукай сад республикадин музыкадин искусство вилик тухунин кардик еке пай кутазвай, чи халкъдин милли искусстводиз пара майилзавай композитор **Насир Бабаевич ШАГЪМУРАДОВ** я.

Насир Бабаевича вичин хуси гъавайрик алай аямди Дагъустандин, Россиядин искусстводиз хас тир рангар, везинар кутазва. Лирикадин хъутуьл, чи халкъдиз мукъва гъаваяр, чи гъар йикъан уьмурдин гъакъикъатдикайни мугъуьббатдикай, халкъарин дувтилик, чи хуьрерикай, иллаки Абил Межидован члалариз теснифнавай "Дидедиз" мани, баржаван чили марф хъиз, чи руьгъди кужумзава. Кеспидилай юргъун хъана хтайлани, рикл дар хъанвайлани, шад межлисдани халкъди адан авазрихъ еке хушвилелди яб акалзава.

КУЪРУЪ КЪЕЙД.
Насир Бабаевич ШАГЪМУРАДОВ 1953-йисуз Дагъузнар райондин Миграгърин хуьре лежбердин хизанда дидедиз хъана.

Аял ва жегъил вахтар Баку шегъерда акъатна. Школа хъсан къиметар аваз куьтягъай Насир Шагъмурадов Дагъустандин культпросветучилищедин оркестр диръжироватдай пешекарар гъазурдай отделенидик, 1962-йисуз Москва шегъерда государстводин культурадин институтдин гъа рекъай къилин дережадин пешекарар гъазурдай факультетдик экейна. 1976-йисуз анаг агалкъунривди акъалтларай жегъил пешекар Дербентдин музыкальный училищедиз рекъе туна ва къенин йикъалди муаллим яз гъана къваллахзава.

Мирзебегован - "Аллагъди вун халкънатла гъикл", "Вал дуйшуьш хъайи члавуз", "Зун гъи члалал вав рахан, яр", "Вун зи рикляй акъатдач", "Керем хъиз кайитлани", "Дербент", "Чи ватан", "Мубарак" ва маса шаирин члалариз теснифнавай гъаваяр ава.

Насир Бабаевича вичин хуси гъавайрик алай аямди Дагъустандин, Россиядин искусстводиз хас тир рангар, везинар кутазва. Лирикадин хъутуьл, чи халкъдиз мукъва гъаваяр, чи гъар йикъан уьмурдин гъакъикъатдикайни мугъуьббатдикай, халкъарин дувтилик, чи хуьрерикай, иллаки Абил Межидован члалариз теснифнавай "Дидедиз" мани, баржаван чили марф хъиз, чи руьгъди кужумзава. Кеспидилай юргъун хъана хтайлани, рикл дар хъанвайлани, шад межлисдани халкъди адан авазрихъ еке хушвилелди яб акалзава.

Бязи авторри дидедиз талукъарна теснифнавай музыкади чи рикл лап къарсатмишзава, вучиз лагъайтла дидедиз бахшнавай мани фад - фад ядай зарбуни мани хъун эсиллагъ къабулиз жедай кар туш. Диде вич къени тлебиат авай, инсан веледри, балайрив сабурдивди эгечзавай мегърибан инсан я. Гъавилай а маньярни зи фикирдалди сабурдивди тамамарна къанда.

Инсанрин руьгъ, гъуьгуьлар ачухардай авазрин манири инсанар чеб-чпив агудзава. Жуван хайи дидед члалал мани лугъун, авазрихъ яб акалун, абур хуьн ва вилик тухун гзаф важиблу, алай аямди истемиззавай кар я.

Эхиримжи вахтара, зи фикирдалди, лезги мандин ери агъуз аватзава. Са бязибуру инай анай къватнавай пуд пипен маньяр, чебни узбекрин, эрменирин, азербайжанрин, туькверин, тажикрин, Индиядин гъаваяр, макъамар гилигиз, тамамарзава. Тажуб жедай кар ам я хъи, чи жегъилриз гъахътин маньяр хуш я, вучиз лагъайтла, инсанрин фагъум - фикир, руьгъдин къиметар масабур хъанва, махсус чирвилер авай, пешекарвиллин члехи дережадиз акъатнавай Насир Шагъмурадован ва маса композиторрин маньяр тамамарзава.

Алай вахтунда гъарф - гъарфунихъ гилигиз чир тахъанвайбурукай шаирар жезва. Амма Етим Эминан, Стлал Сулейманан девирдани вишералди шаирар хъайиди я, вахтун лагъайтла, эбеди яз несилрилай - несилралди, асиррилай - асирралди хъагъайди Етим Эмин, Стлал Сулейман хъана.

Насир Бабаевичан гъаваяр лагъайтла, халкъдинбуруз элкъевезва, музыкадин теснифар гуьзелбур, эсерлурбур жезва. Ада лезги музыкадин руьгъдиз, къилихриз мукъва тир гъаваяр яратмишзава,

музыкадин гъа и терефриз жаваб гузвай члаларни хъазва. Пешекарвиллин устадвал аваз ада халкъдин алатрин оркестр тешкилнава, адан художественный руководитель ва дирижёрни вич я. Насир Шагъмурадован маньяр оркестрдин коллективди вичин программдик кутунва.

Дагъустан Республикадин телерадиодин фондунда гъатнавай адан манирин къадар 30-далай алатна. Насир Бабаевича студентриз, вич муаллим яз, милли музыкадихъ, бажарагълу къавалчийриз шаирин члаларихъ галаз таниш жедай мумкинвилер гузва. Адахъ пешекарвиллин устадвал аваз халкъдин алатрин оркестр патал кхъенвай са жерге авазарни ава.

Адан ученикрикай алай вахтунда твар - ван авай музыкантар хъанва.

Насир Шагъмурадова лезгийрин, табасаранрин, азербайжанрин театри эцигзавай тамашайризни музыка теснифзава.

Насир Шагъмурадова "Золотая лира" дуэт тешкилнава, маньярни пешекар артистар тир адан рушари - Наила ва Мадина Шагъмурадоври еке устадвилелди тамамарзава. Абуру язавай манири рикл регъимлу, жумарт ийизва ва беденда са гъихътин ятлани чимвилени зуз къекъуьрзава, абур метлеблу цларарин мана - метлеб руьгъдиз агакъариз жезвай, милливал авайбур я. Абуру чпин бубади теснифнавай манирилай гъейри, чи композиторар тир Къагъриман Ибрагъимова Етим Эминан члалариз туькюьрнавай "Фана дуйня", Абидин Камилван члалариз кхъенвай "Ашкъидин рагъ" маньярни ва мсб еке устадвилелди тамамарзава.

Манирилай гъейри Насир Шагъмурадова музыкадин искусстводин маса жанрайрани къвалахзава. Ада, халкъдин музыкальный искусстводин гуьзел чешнеяр жагъуриз, абур пропаганда ийизва, гъам пешекар артистриз, къавалчийриз вичелай алакъдай гъар жуьредин куьмекар гузва. Адан яратмишунар серинвал, гъам, хажалат, дарихвал квадардайбур я, адан авазра садвиллин, шадвиллин, азадвиллин, дувтилин, Ватан клан хъунин гъиссер ава. Чебни ажайиб везинлувал, милливал, ширинвал авайбур я. Насир Шагъмурадова вичин яратмишунра уьмурдин гъакъикъат къалурзава. Къетленвал къейд тавуна жедач, адан гъар са гъава халкъдин гегъенш къатариз мукъва я.

Зибур гъакан тарифдин гафар туш, абурукай машгур композиторри чпин хуш, чими келимаяр лагъанва.

Республикадин музыкадин искусство вилик тухунин кардик еке пай кутунай Насир Шагъмурадоваз "Дагъустан Республикадин искусствойрин лайихлу деятель" лагъай гъуьрметдин твар ганва, ам яратмишунардай хейлин конкурсрин, фестивалрин лауреат я.

Насир Шагъмурадов яратмишунрин чагъинда ава, жегъил вахтара хъиз, исятдани адан рикл цийи везинри ацанва ва чна адавай гъиссер михъи, инсанар фикирлу ийиди, ахлакъ тербияламишдай цийи авазар гуьзлемишзава.

Зун инанмиш я лезги мани санал акъваз тийидайдахъ, гуьзел маньяр яратмишдайдахъ, вучиз лагъайтла чи халкъ камаллу, еке къанажагъ ва бажарагъ авай халкъ я.

Къуй Насир Шагъмурадов Готфрид Гъасанован дережадихъ агакърай, адан илгъамни гъевес артух, таъсиб къакъан хъурай. Аллагъди адаз руьгъдин къуватар гурай, адан хизанда бахт - берекат артух хъурай, дуйняда ислягъвал хъана, чи милли искусство вилик тухунин кардал гуьлвал артух хъуй!

Чуьнгуьррин устлар Шериф буба

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

ТЛЕБИАТДИН, тарихдин, архитектурадин, медениятдин къетлен памятникрал девлетлу чка я чи Хъуьлуьдар. Ина саки гъар са къвалей са милли адет, къиса, мах, гъилин-туьлун сеняткарвал, я тахъайтла музейдин экспонатриз лайихлу шей жагъида. Гъакъикъатдани, несилрилай несилрал къевезвай милли руьгъ, бубайрилай амай хъсан адетар хуьзва и къадим хуьре. Нубатдин сеферда Хъуьлуьдиз мугъман хъайила, чун чуьнгуьррин устлар **Шериф САДРАНОВАХЪ** галаз мукъувай гуьруьшмиш хъана.

- Гъар са итимдиз вичин хизан хуьдай къилин къвалах-пешекарвилелай гъейри, руьгъдин игътияждин къвалах-машгъулатни хъана къанда. Абурукай садакай-садаз манивал тахъана, куьмек жез хъайитла, мадни хъсан я, - цийииз туькюьрзавай чуьнгуьрдай сумбатдин чар экъягъиз, суьгъбетзава устларди (*шуклда*). И кар бегъемарна, ада дагъви адетралди чаз къвализ теклифна. Чи фикир цлак квай халичадин винелай куьрсарнавай гъевечи, члехи чуьнгуьррал желб хъанваз акурла, иесиди цийи кылелай суьгъбет давамар хъуьвуна. - Чуьнгуьр - им ашукърин алат, рикл дарих хъайила ядай ва я дустариз пишкешдай надир аманат я. Аллагъдиз шукур хъуй, гилини куьгъне хъсан адетар арадал хъевезвай хъиз я: чуьнгуьр, зуьрне заказ ийизвай муьштерияр пара жезва.

■ **Шериф буба, вакай чуьнгуьррин устлар гъикл хъанатла куьрелди ихтилалнайтла къандай.**

- Зун анжах са классдин образование авай авам итим я, пара ихтилатар чидач, заз яргъи югъди къвалах ая лагъ. 1931-йисуз хуьре зегъметкеш кесиб хизанда дидедиз хъана. Дяведин четин йисара хуьруьн школа-интернат гадарна, дуст Асадахъ галаз колхоздин маларив финиз мажбур хъана. 1947-йисуз Ростовдин областдин Шахты шегъердиз акъатна. Дуьз 18 йисуз къвалахна ана шахтёрвиле, устларвиле. 1966-йисуз хайи хуьруьз хтана, хараг устлар яз Тельманан тварунихъ галай колхоздик эхкечна, хизан кутуна, жуван гъилералди и къвал эцигна, багъ кутуна, аялар члехи авуна. Гила пенсияда авайлани мажал авач, хтулриз тербия гузва. Халкъдин авазрал, макъамрал

ашукъ гъевескар музыкантни яз, милли музалатар - чуьнгуьр, зуьрне, кфил, балабан квахъиз акурла, зун абур расунал машгъул хъана. Гъич тахъайтла, зи гъилин са 92 чуьнгуьр Самур дередин, парани пара Рутул райондин Ихрек, Клатрухъ, Шиназ ва маса хуьрера ава. И мукъвара са чуьнгуьр "Шарвили" ансамблдин ашукъ Рубаба Къурбановади заказна, вахчуна.

И кардив сифте гъикл эгечна лагъайтла, 1968-йисуз зи гъиле машгур ашукъ Абдуллагъан (а рагъметлу чи халу я) ханвай чуьнгуьр гъатна. А алат чукурна къватл хъувурла, устлар яз, заз адан сирер чир хъана. Гуьгуьнлай са сеферда межлисда гъикл ятлани вичин зуьрне ханваз, аман-минетиз зи патав чи хуьруьнви къавал, зуьрнечи Расул атана. Пакад юкъуз мехъерин къатл амай къван, гъикл адаз ваъ лугъуда? Гъа ханвайдалай чешне къачуна, цийиди авуна вахкуниз мажбур хъана. Зуьрне ийизвай касдивай кфил, балабани жедач. Анжах туьквей алатни хаммал-материал къанда гъилик.

■ **Чуьнгуьр авун пара четин яни, гъи къарас герек къевезва адаз, квелай маса гузва?**

- Чуьнгуьр авун гъакъикъатдани пара четин ва яргъал члугур (20 югъ къанда) чуьруьк кеспи я. Ачух, хъсан сес авай ерилу чуьнгуьрдин гъар са пай, адет яз, гъар жуьредин къарасдикай (тутун, машинин, хъархъун, плиндин) ийизва. Чуьнгуьр за 7 агъзур, зуьрне 1000-1500 манатдай маса гузва, жуван патай багъишзавай дуйшуьшарни ава. Муьштерияр кими туш, амма яшлу тирвилей (вилериз хъсан экв аквавач) ва махсус станокар авачиз, гъилин еке зегъмет алайвилей пара заказар къабулиз жезвач.

■ **Шериф буба, халкъдин надир сеняткарвал хуьнлай вун халисан ватанперес кас я, пара къадар сагърай! Амма и кеспи жегъилриз таз жезвани?**

- Жегъилриз са артух гъаз авачтлани, хва Робертаз, хтул Гъабилаз чириз чалишмишвал ийизва. Абуру заз гъар жуьре куьмекарзава, клан хъайитла, чпелайни чуьнгуьрар туькюьриз алакъда. Авайвал лагъайтла, и кеспи давамарунин жигъетдай еке умуд за Махачкъалада мебелдин цехда къвалахзавай зи хтул Гъабилак кутунва. Белки, залай куьлухъ ада и рехъ давамарин.

ГАЗЕТ КХЫИЗВАЙБУРУН ДАФТАРРАЙ

Эйзудин САЙДУМОВ

* * *
Сес билбилдин - вич тлавус
кыуш,
Вун зи рикле гьатнава, руш.
Зун я ви яр - гьейри кас туш,
Зун гьижрандин фурава, яр.

Наз маса гун бесрай, ханум,
Ша тежен чун Лейли, Межнун.
Минет я ваз: акъудмир гум,
Зун гьижрандин фурава, яр.

И дуньядал кана шумуд...
Гьи гуьзелди кутуна муд?
Атлуз клан туш заз, яр, умуд...
Зун гьижрандин фурава, яр.

Сагъ тежер хер хьанва
кьвалав...
Галуку хьувуй захъ ви ялав,
Эциг сурал "цуквер чулав"...
Эхиз хьанач, сурава, яр.

Ша гуьруьшдиз

Чар булахдал атанва зун,
Гуьзетзава яр.
Вун такур югъ я заз залан,
Дунья я заз дар.

Ша булахдал, гуьзел алма,
Тамир зун пашман.
Вил гала ви шумал буйдихъ -
Дердинин дарман.

Къведай бере ша вун текдиз,
Къветрен еришдал.

Мегьамедали АБДУЛЛАЕВ

* * *
*М.Лезгинцеван экуь
руьгьдиз*
Пролетарар сад жедайла авай
вун кивенкве,
Океан хьиз кьалхмиш хьанвай
ви рикле лепе.
Дагъвид намус на квадарнач,
талгуз дагъ, тепе,
Тарихра чи твар тур михьи
хва я Лезгинцев!

Сталинахъ галаз санал хьана
вун шерик,
Хваярни ви гьа рекъеваз фена,
хва, вилик!
Ви сагьламвал хвей Елена
хьана ваз билиг,
Дагъустандин твар вине тур
хва я Лезгинцев!..

Вун я...

Душман гатаз, чандал хирер
хьайиди,
Квачер, гьилер ватан патал
гайиди,
Къузгун фрицрин къабагда
къвазайди,

Къаякент райондин Дружба хуьр

Ингилжагъан АЛИСТАНОВА

Гьетер

Вуч кье шад я цава гьетер,
Хьуьрез акъвазнава вилер,
Вацран эсер ятла, белки,
Артухзавай абуруз эквер.

Аквада сих абурун ара,
Чуклурна кьиб вили цава,
Гузва чилеризни нурад -
Авачни хуп! абурухъ гьунар.

Гьетерин чин жерла ачух,
Ашкьи жеда закни артух,
Кьвахьда зи рикликай гар,
Акур члавуз абурун крар.

Ша булахдал, гуьруьш жен, яр,
Хуьруьн уьруьшдал.

Чи гуьруьшдин шагьидар хьуй
Варзни Экуь гьед.
Кьисмет хьайитла, гьида за
вун,

Бубухар квай къвед!

Зи эрзиман

Ракьурда, яр, ваз за илчи,
Вун цлару къвед - зун я авчи,
На чунгуьр ягъ, зун жен
зилчи,
Зи эрзиман вун я, гуьзел.

Гьилияй къвезмач,
са кар-квалах,
Вилерикай хьанва булах,
Вири цаяр залай алах,
Зи эрзиман вун я, гуьзел.

Гуьрчегвилел я ви гьейран,
Я дагъдавай хаму жейран,
Агат зав вун, зи яр Сейран,
Зи эрзиман вун я, гуьзел.

Мегьрибан руш, цук хьиз
чурул,
Къугъваз ава ичер хурал,
Яру хьуьквер, кифер гарал,
Зи эрзиман вун я, гуьзел.

Илгьамдин шив, алай пурар,
Зи чалар я гьулданд турар,
Къвазва, гуьзел яр, вал нурад,
Зи эрзиман вун я, гуьзел.

Закир ИБРАГЪИМОВ

Къве

балкандикай

Са вахтара къуьзуб балклан
никлевай
Хам балкандихъ галаз клеви
дустар тир.
Чидай адаз ихтилитар вижевай,
Рахаз-хьуьрез, ам лап чехи
устлар тир.

"Иесиди" тавун патал туьгметар
Авай адахъ герек кьилих, хесетар.
Вахт-вахтунда ахъайдайвал
суьрсетар,
Ялдай парар, гьич чурдачир
"адетар".

Гьазур тир ам къуллугъ ийиз
къуватдиз,
Шумуд "халу" а пурарал акъахна?
Къуллугъзава мад "халуйриз"
нубатдин,
Гила, пурар куьгьне ятлан, акъахна.
Хам балканди къабулдачир
къенерар.
Гьелбет, адал гьалдиз хьанач
пурарни.
Акъахиз тач ада вичин къуьнерал,
Азад чуьллер, клан я адаз
чуруарни...

И дустуниз муькуьда ик! лугьуда:
"Зи тиветлер - на, за яда ви
тиветлерни..."

Къекъведай къван гьекъ физва
зи далудай,
Рахадай къван ифизва лап
туьтерни...
Ван авурла мухав ацлай курари,
Клевиз къуна къенер къуьзуб
сарарив,
Къвал чуьквейла иесиди
пурарин,
Вичин хам дуст яна ада клурарив.
Хам балканди туба уна клевай,
Дустар къунал са рекъеваз фин
тийир:
"Акурла вун рахаз ширин мецелай,
Мелгьуьн я хьи, риклевайди
чин тийир..."

Билал АДИЛОВ

Къве даklar

Зи даklarдай ви даklarдиз рекъер авай,
На лугьумир, кьатлуз тежез завай, вавай.

Экуьн кьилияй зун ацукъдай ваз килигиз,
Даklarдин хел гагъ ахъайиз, гагъ игисиз.

Ваз багъна тир, къваз тавуна, шуьше михьун,
Заз лагъайтла, ацукъна гьа клеун, кхьин...

Цларцлар гудай ви даklarди, гуьзгудьди хьиз...
Заз ак! жедай, вири дунья тек зиди хьиз!

Раханач чун гьич са гафни вил-вилеваз,
Гьич садрани муьквал хьанач гьил-гьилеваз...

Амма рикляй рикиз авай са муьгьуббат,
Кьатлай ксар гьейранарна ийидай мат.

На гуьзетна завай лугьун ашкьидин гаф,
Завай хьанач гьич аяриз кланивал саф.

Кьисметди чун акъудна ик! гьар сад санихъ,
Чир хьухъ, къени а гьиссерихъ я зун къанихъ...

И муьквара зи рехъ фенвай мад а патахъ,
Акурлахъди, нагагъ са фул акатна зак:

Ви даklarди са шумуд къат руг къунавай,
Зи даklarдихъ чубарукди муг тунавай...

Ваз хабар авани?

Ваз хабар авани за вуч чуьгзава,
Мурк хьтин са кивале ацукъна тем-тек,
Шад яни, типлери руьгьда мугзава -
На вугай дердери ийизва гьелек?

Къецел-къай, къене-къай, чан къуна къаяр,
Ийир-тийир я зун, амачиз къарай...
Им яни на заз тур ашкьидин паяр:
Кьинерив, гаф гунив ацанвай чарар?

Эхъ, гьик! садлагъана дегиш хьана вун,
Акьван пак гьиссерин къадир хьанач хьи...
Ви хару вилери чуьхна, кана зун,
Амма на зун садра рикел гьанач хьи...

Герек туш заз гила вавай жавабар...
Алахъда уьмуьриз кивачел къарагъна,
Элкьвена хтайтла, мадни къаз хабар,
Аку зун жагьуриз хьсан чирагъ на...

Вагиф РАМАЗАНОВ

Афардин кьисмет

Лезги риваят

Вацлал муьгъ эцигзавай устларри, къерехда ацукъна,
афарар незвай. Иштягъдивди тьуьна, са клус амуькна.
Чехи устларди лагъана: "Ма, муьгъ, ваз афардин клус".
Муькуь жаваб гана:

- Устлар стха, фикир сагърай,
Афардин клус теклиф авур,
Гьа вун къекъвей жигъир сагърай,
Муьквел къвазна са йиф авур.

- Бес муьгъ тиртла, юргун вацлал жедайни
Клур гуз тахта, кье зун куькра недайни?
- Ма, вац! афар, жаваб це заз, лагъана.
- Вац! тиртла, зал мурклад кавал къведайни?

- Ма, мурк, афар, - вичин патай теклифна,
Лезги хчин яру хьуьквер къекъифна.
- Мурк тиртла, зун цурурдайни ракъини?
Пара сагърай, тьуьн хьанва заз нисинин.

- Ма, рагъ, афар, неъ, ам гьалал хьурай ваз,
Сад Аллагъди яргьал уьмуьр гурай ваз.
- Рагъ тиртла, зун къадайни бес цифери?
Перишан яз амуькдайни йифериз?

- Ма, циф, афар, жува къванни ваъ лугьумир,
азизди,
Мад низ гуда, маса фикир къвезвач, гьелбет,
кьилиз зи.
- Циф тиртла, зун гьатдайни къван тарарани тамара,
Ксудай ман, кеф хьудиз, халичайрал, гамарал?

- Чи гуьзел там, халкъдин дамах, ма и афар,
ваз хьурай,
Члугамир гьам, хьана уях, лайих крар чаз хьурай.

- Там тиртла, зун кар авачиз, якьвун хура гьатдайни?
Кукьварайбур патар ийиз, куьмек тийиз катдайни?

- Якьв, ваз гьуьрмет, афардин клус жува къванни
дадмиш ая,
Ширин нямет, чаз пара хуш, вуна къванни
саймиш ая.
- Мягкем я къван, зун акъазвай, цла къвазна,
гьулдан хьиз,
За баркаван, кез аквазва, ишлемишда дарман хьиз.

- Ваъ, - лагъана къванцини, афардин клус гайила, -
Цал чалайни чехи я, бес чун гьадан лукьвар я.
Ван авуна варцини, цлан жаваб хьайила:
- Угъри къванцин устлар я, вири гьадан крар я.

- Кландач зазни лагъана, - угъридини хьуьтуьлдиз,
Лагъ кез зун гьик! жагъанай, хуш хьанач зи
гуьгуьлдиз?

Гьаятдавай тула киц! гьамиша зал элуькьдай,
Виридалай я ам пис, вахт хуьй вичин гиликьдай,
Афар гьадаз це куьне, кьисмет я жеда гьайвандин,
Чул гарданда, мих чиле, гуьрцелдава айвандин.

- Ампа кици вегъена, тям акуна афардин,
Тум къекъуьрна, хьуьрена, гьуьрмет хвена
устлардин.
- Кьисмет иесидал агакъна, - чи бубайри лугьудай,
Хатур ийиз алакьна, чидайдаз гаф къачудай.

Мерд АЛИ

Вахар-кьевер

Халдан эвленмиш хъана гзаф йисар тир. Къве аялни хъанвай. Папан мукъвайрин кумекдалди шегьерда квалерни къачуна. Сад лагай мертеба туквенриз, духанриз элкъуьрна, гзаф ксар квалалахал къабулна, Халданан крар цаварихъди фена. Кланик машинар акатна, шегьердин кьерехда дача къачуна. Машгурвал генани артух хъана.

Папан вах Гьурьухан келлиз кланз хурьрай шегьердиз атана. Вахан квал аваз, Гьурьухан масаниз фенач. Келпуникни Халданан танишири кутуна. Пулунихъ келдай чкаяр тлимил яни гила. Халдана Гьурьуханаз къилдин шартлар тешилна. Квалеле паб, аялар ава лагана, Гьурьухан дачада ацукъарна, вичи аниз тухуз-хкиз хъана. Ийкяр-варцар алатна, Халдан мукъвал-мукъвал дачада амукъиз хъана. Папа и кар сифтедай кваз къунач, ахпа къал къачуна. Жаваб яз Гьурьухана лагана хъи, бес Халдан гила вичин гьул я. Квал чклана кланзавачтла, аялар кучейра твазвачтла, къал акъуд тийин. Мукъвара вичизни Халданалай аял жезва...

Эхъ, накъан вахар кье кьевер я. Халдан пуд лагай папахъ къекъевезва. Вахар, дачани квалер саклани пай тежез, суд-дувандин рекъева. Аялри чпи-чпис гьелегъар къазва, чеб са бубадинбур, къве ваханбур тирди чизвач...

Стхяяр-душманар

Стхайрикой душманар жедайди Исми бубади гьич фикирдизни гъаначир. Ватандин Чехи дяведин иштиракчи хъайи адаз такурди ама жал?.. Сада-садан гьил къуначиртла, вири тлариз сад хъиз жаваб ганачиртла, гумай са ппапрус дустарихъ галаз пайначиртла, а залум цаярай саламатдиз экъечлиз жедай жал? "Стхяяр туширбурни стхайриз гъахтин алакъайри элкъурзавайди я гъа", - суьгьбетардай къуьзъ Исмиди гъар мумкинвал хъайила, вичин рухвайриз хъиз, амай ксаризни.

Исми къена. Рухваяр амукъна. Сад-садалай акъуллу пуд стха. Пудазни сусар гъана, хизанар хъанвай. Буба рекъидайла пудни адан къилихъ акъвазнавай. Бубад патав гъвечи хва гумай, адан къуьзъ чандихъни, асул гьисабдай, гъа хва ва хчин свас гелкъвена. Бубад квал ва эменнини гъа и хкиз амукъун лазим тир.

Буба сура секинарна хтайдалай къулухъ са артух вахт алатнач, зулухъ элкъвенвай са чимел юкъуз къунишири Исмиди кваллин къавар алудиз акуна. Пуд стхадиз пуд папа, абурун агакънавай аялри кумек гъувай. Вич лугьумир, гъвечи стхадив бубадила "чехи пай" агакънавай. Чехи стхайрин папаривай и кар къабуллиз хъанач, барабарсузвал тергна кланзавай. Меслятдалди эгечлай кар квал чуклуруналди куьтягъ хъана. Гила пуд стха пуд рекъий физва. Садал сад гьалтайтла, душманар хъиз къекъечизва. Сусари генани цийи сиягъар къазва, низ пара, низ тлимил хъанатла чирзава...

Вирт хъиз ширин,**цагъ хъиз тукъуьл...**

Ихътин дуьшуьшар лап гзаф я. Вирт хъиз ширин я, цуьк хъиз назик я лагана, тухуда. Цагъ хъиз тукъуьл я, цаз хъиз векъи я лагана, рахкурда.

Мавлудан иранстхадиз адан клеви дуст Мазанан руш клан жеда. И хабар хурьуз чклана. Руш виридаз чизвай. Зегьметдалди чпин къил хуьзвай чехи хизанда тарбияламиш хъанвай рушал вил алайбур гзаф тир. Келнава, буй-бухах ава, кваллахдикни ква. Гьугъуьнал гъвечи вахни ала. "Гьугъуьл тагана тадач", лугъузвай и хизан чидайбур.

Гада патан хурьрай тир, гъавилай ам вуж ятла, вуж туштла са артух чизвачир. Са вичин вахаз ва езнедиз ам эцигдай чка авачир. Чехи шегьерда авай чехи къуллуьгъи, чехи устлар я лугъуз, тарифри парабурун къил элкъурзавай. Дустуни дустунилай руш элкъурдач лагана, Мазанан кваллиз Мавлуд илчивиле ракъурна.

Ваъ лугъуз хъанач ирандидедиз, фена Мавлуд, карни тукъвена. Мехъерни хъана. Рушан тариф фейи чкадани чклана. Къуш хъиз квалел элкъведа, цуьк хъиз хуьуреда, вирт хъиз вич ширинарда...

Тукъвей хизан хъун лазим тир. Амма... Гада чехи шегьердиз хъфена, хъфейвалди квахъна. Факъир руша гьикъван гуьзетдай? Хтана ам бубад кваллиз. Гададихъ чехи ше-

Дилибурун дуванар

Инсанри сада-садаз дуванар къун кьвердавай адетдиз элкъевезва. Хци-бубадиз, руша-дидедиз, хтлури-халудиз, стхадиз стхадиз... фур эгъуьнзава, сада-садахъ кьвач галкьурзава, сада-сад артух хъана, вилик фена кланзава. Садаз-муькуьда незвайди, алуькзавайди пара яз акъазва... Сада муькуьдан кваллиз, малдиз инад къазва...

Гъамиша стхяяр хъиз санал хъайи дустарни душманриз элкъевезва... Бязи вахтара, дишиди вуж ятла, эркекди вуж ятла, чир жез амуькзавач. Аял ацукъна, яшлуди адан кьвачел элкъевез акъада. Хтлури яшлу баде кваллай чукурзава. Сусаз къари, къаридиз свас хехера туна рекъиз кланзава, алай ерли кваллиз тахтайтла, генани хъсан яз гьисабзава. Маса мусибатарни тлимил туш...

Жуван яшар пара жердавай акъазвай угъраивилерни пара жезва. Суалрилай жавабар, азаррилай дарманар, душманрилай дустар тлимил тирди хъиз акъазва...

Гъахъсузбур гъахълудурун, кламашири акъулудурун, дилийри дуьзенайрин дуванар къазва... Вири ихътин гъадисайризни мусибатриз, куьруькризни чуьруькриз за санлай "Дилийрин дуванар" лугъузва.

Вири дуванрикой завай рахаз жезвач, агакъдач. Амма бязибуркай рахун тавунани жезвач. Къасухдай за чкайрин ва инсанрин тварар дегушарзава. Вучиз лагьайтла, гъа сад хътин гъадисаяр гзаф чкайра ва гъакъван гзаф инсанрин иштираквалли аваз тикрар жезва.

гьерда пабни, аяларни авайди чир хъайи адахъ маса чара амуькнач.

Руш хтана. Адан гьугъуьнал алаз фитнеярни чклана: къван хъиз заланди... цаз хъиз виле акъадаиди... цагъ хъиз тукъуьлди... Гада чукурна квалерай... Къад-къанни вад йисуз ван тахъай синихар гила чир хъана...

Гададин дидедин мез секин тушир. Гададикай писвиллин са гафни талгъуз, сусакай тийизвайди авачир. Накъан дустарни душманриз элкъвена. Намус ни квадарнатла са факъир рушан дидедилай гъейри садани лугъузвач...

Хва бубадал татайла

Зи са дустуни муькуь дустунин рушак лишан кутада. Пагъ, къве касдални за шадвална. Ихътин хизанрай пис веледар акъатдач, лагана за.

Рушни вижевайди, буй-бухах, акъул-камал авайди, къилин образование къачуна, кваллахдик квайди тир. Гадани, рахунрай, вижевайди, келнавайди, гъар са патай, къве гьил хъиз, мумкинвилер авайди тир. Заз вич чидачиртлани, адан имьяр, ерияр хъсандиз чидай. "Хва бубадал къведай адет я", фикирна за.

Мехъер хъана, са йис алатайла, заз зи дустунин руш, кларабарни хам хъана, бубад кваллиз хтанваз акуна. "Вуч хъана? Ихътин гьалдиз вун куьз атана, я бала?" - жузуна за. Руш раханач. Диде санлай, буба санлай рахана: - Гьалтайбур завалар хъана.

- Гьик? Ахътин хизанда завалар? Сад-мектебдин директор. Муькуьди-чехи министерствода вижевай куьллуьгъчи. Гада-къилин образование авай инженер... Ибур завалар?..

- Бес гьак! я ман. Образование къачур къван вирибурукай халис инсанар жезвани бес?

- Де гьик! хъанатла лагъ. Белки, рушак тахсир ква? - суал гана за генани.

- Я хизан сагъ хъайиди, руш ви вилик чехи хъайиди я. Зи хизанни ваз чида, - рахазва буба. - Тухвай тахсара рекъий акъатна. Сифтедай вич фекей я лагана. Ахпа руш, ваз мектеб герек туш лагана, кваллахдикай хкудна. Ахпа рушни мискиндиз атана клан хъана... Садавайни а кас чалав гъиз хъанач. Эхирни, ам квалерай квахъна. Бес рушан гьал гьик хурьрай? Нин патав, квел вил алаз акъваздай?

Заз муькуь дустни акуна. "Гада квалери-вай йихт хъана, стха. Завал галуькна адахъ, завал. Девирдин завал. Зи зегьметар вири бада ракъурна. Сусак за вуч тахсир кутан?..." "Вири рухваяр чпин бубайрал къведач къван..." - хиял фена зи рикъий.

Чан-чан лугъуз, тухвана...

Аллагъвердини Саидмурад лап хъсан дустар тир. Къисметар хъана, ибур мадни муькуь хъана. Садан руш муькуьдан хкиз гъана. Сусани, гададини гъеле вузра келзаймай. Къайгъу туш лагана, къве бубадини жегъилриз шегьерда квал къуна.

Са йисалай и шегьердиз келлиз къвед лагъай хвани къведа. Яшамеш жез масаниз фенач, гъа стхани свас авай чкадал рази хъана. "Хуьрай ман, - лагана сусани. - Са перем артух чуьхуьда, са тлур хапла артух града. Вични вердиш жеда, чун авачирла, вичихъ гелкъевез..."

Йис алатна, къве бубадивни къайи хабарар агакъиз башламишна. Бес свас кар-кеспидин иеси туш. Бес гададиз фу гузвач, адан партал чуьхуьзвач... Физ-хтана бубаяр, жегъилриз "акъулар" гуз. Физ-хтана дидеярни... Гьардаз вичин бала гъахъ яз акъадай адет я.

И сефердани гьак! хъана. Амма са кардиз фикир ганач: квалерайбур пудни гъа сад хътин жегъилар я, садан рехъни муькуьда къазвач. Гъвечи стха фидалди жегъилар чьемни вирт хъиз авай эхир. Идалайни алава, свас квалачелни залан хъанвай. Адаз вичиз куьмек кланзавай. И куьмек адав агакъзавачир...

Ихътин шартлара свасни гада, стха гъа квалеле туна, маса чкадиз экъечлуниз мажбур хъана. Ана къуншидал абур чидай хизанар алай, куьмекарни ара-ара гъанай къачузвай. И чка къве жегъилдини келзавай чкайризни муькуь тир. Муькуь стхадиз манийвалдай касни амачир.

И кардикай чир хъайи къарини алай къапарай акъатиз башламишна, вири тахсирар сусанбур яз гьисабна. Свас бедендал залан хъунни адан тахсирдай къуна. Вахтсуз береда аял хъун герек тушир.

Амма гъа и къаридин, свас вичи капун юьвал къуна хуьда, адав келна куьтягъиз тада лугъуз, къавумрин япар денг авурди рикелай фенвай. Сусаз, шегьер туна, хурьуз хтун буйругъна. Амма келпунин йис куьтягъ таханмаз ам хъфенач, я гададини и кардик хев кутунач.

Сусаз шегьерда аял-хва хъана. И кар къариди лап еке гуьнуькъаравал, вичиз къур инад яз гьисабна, сусак генани цийи тахсирар кутуна. Кар анал атана хъи, чан-чан лугъуз гъайи свас, йикъ-йикъ лугъуз, аялни галаз, бубад кваллиз рахкурна. Гададиз, адан гьугъуьниз фейитла, кваливай атлуда лагана.

Гьелбетда, рушан иесияр буш хъанач. Абуру руш къабул хуьвуна, адан аял чпи хвена, рушав келун куьтягъиз туна. И карди муькуьбур мадни къапарай акъудна, тамамвилелди чара хъунин къарар къабулна. Адалай инихъ вахтар, йисар физва, амма фитне куьтягъ жезвач. Суд-дуванни акъалтларзава. Хтул чехи хъана, мектебдиз физва. Хайи буба аваз, чехи бубадиз буба лугъузва. Хайи буба эвленмиш хъхъай сусаз руш хъана... Адакай свас хъайила, бадеди вуч лугъудатла?..

Киц! хвена, аял ваъ...

Им чи къунши хурь хъайи кар я. Институтда келзавай хва кваливай, хурьуьвай къакъат тавурай лагана, бубади адаз хурьрай свас къачуна, мехъерни авуна. Ам лагъайтла, вич ацукънавай кваллин иеси папал эвленмиш хъанвай. Яшдиз паб хейлин чехи тир, гададай, белки, крар акъван яцлара гьатдач лагана жеда.

Хурьуз каникулриз хтайвалди, бубади мехъер малумарна, хкиз свас гъана. Гъихътин хурьуьн руш! Са вацралай гада шегьердиз, келзавай чкадиз хъфена. Ик! хъана галаз-галаз са шумуд йисуз. Гадади хурьерай сусакай вичихъ шегьерда паб авайди, шегьерда авайдакай, хурь свас гъайиди чуьнуьхиз хъана. Амма мих чувалда чуьнуьхиз жедач. Сусаз аял хъайивалди бубади хкиз тел яна: "Мубарак! Ви сусаз курквач! хътин руш хъанвай!"

Тел шегьердин папан гъиле гъатна. Гададин суд ада вичи авуна. Эгер араяр атлуз хъайитла, ада суд-дувандалди вич хуьда. Гададин келпунарни тлач жеда. Адан гъиле ЗАГС-дин чар авай. Хурьерайди ЗАГС-диз тефена гъанвай. Гададин михъивилихъ агъанвай.

Йисар яргъал фенач. Хурьерай сусаз ва адан иесийриз чеб алдатмишайди чир хъана. Хутахна руш, аялни галаз, иесийри.

Гададин бубади хкиз къуьзъ паб галаз хурьуьз хтун къадагъа авуна. Папаз, белки, ик! хушни тир. Хъфена ам жегъил гъул галаз вичин бубайрин ватандиз. Итимди квал-

лахна, паб квалеле хъана. Машгулат патал кицни къачуна.

Гададихъ са умуд авай: аялар тежезвай папа адаз аял галай папан патав хъфидай ихтияр гуда. Амма... А виле - цам! Къиле фенач са ниятни. Диде-буба къейилани адаз хурьуз хъфидай мумкинвал ганач. Яни хурьрай атай вири телер, чарар папа терг ийиз хъана. Ихътин шартлара гъатай гада вахтундилай фад къуьзъ хъана, начагъ хъана, и дуьньядилайни фена. Лугъузвайвал, ам сура динжардайла къилихъ къуьзъ пабни киц! галай. Хурьерайбуруз ам мус къенатла, гьинал кучуднатла садазни чидач. Я низ чир хурьрай?..

Къизил хътин свас!

Урдуханан хкиз Ярдуман руш Зерли клан жеда. Къизилдин медалдалди мектеб, яру диплом гваз мединститут куьтягъай руш низ такан жеда.

Къил элкъуьрна Урдуханан мукъвайри Ярдуман папан. Гагъ са, гагъ маса къиметлу шей-эр къалурна. Руш Урдуханан Дураханаз тагайтла, гьикъван ксар Ярдумазни Къизилаз акси жедагъа чирна. Гъатта Къизилан вах Магъини Урдуханан папан векилдиз элкъвена. Къуншияр тир абуроз Зерли гъа патав свас яз атана клан хъана. Хъсан келнавай духтур руш...

Урдуханан Дураханан мектебда са артух келайди тушир. Анжах Кефердихъ фена, пулар гваз хтана, вичиз Зерли гъунин теклифдин тереф хвена. Гъа мектебда амаз Зерлидик адан вил хкунвай къван. Кланивилияни ваъ, адаз тарсар хъсан чида лугъуз, пехилвилляни.

Гъар гьик! хъанатлани, Зерли дидединни бубадин гафуниз акси хъанач, фена вичик лишан кутур гададиз.

Зерлиди шегьерда квалалахзавай. Аялрин духтурдиз гьинал хъайитлани гъурмет, авторитет авай. Урдуханан Дураханан свас авай чкадиз фена. Зерлидин куьмекдалди квалалахли акъвазна. Хурьрай-квалаяйни куьмекар галаз Зерлиди сифте са кваллин, ахпа къве кваллин квартира къачуна. Жегъилрихъ галаз-галаз 4 аял хъана. Гададиз акуна хъи, сусан авторитет артух я. Адаз квал, дачадин чил, гъурмет ава. Бес вичиз?

Хъфена Дурахан хурьуз, бубадин патав, вичиз квалер эцигиз кланзавайди чирна. Къачуна чил, эцигна куьмекар галаз квалер. Са вахтунилай ада дидедин патав вичин чехи аялни хкана, хурь мектебда туна. Сусазни хурьуз хъша лугъузва.

- Вучиз? - лугъузва яса. - Шегьерда захъ квалалах, къведахъни шамимеш жедай чка, квал эцигиз клан хъайитла, чилни ава...

Гадади вичин гафунал кевивална, башламишна дидедиз сусалай арзаяр ийиз. Чалаз къевезвач свас. "Гада - рушав ваъ, руш - гададиз гьизвайди-е", лагана дидедини.

И гафарал гададин вахарни рази хъана. Хкида шегьердай, авай хуьз жезвач лагана, къвед лагъай аялни. А члавуз свас нубатдин сеферда квалел залан хъанвай. Гила къветхверар хъана. Четин хъанатлани, квалалах тунач, аялар хуьз интернатдиз вугана. Гъар гьяд юкъуз кваллиз хкана. Вири хархиярни вичел къачуна суса.

Гададиз сусан ихътин азавал генани хуш хъанач, ам адакай чара хъана. 4 аял галай свас хуш яз амуькнач. Са кар анжах вилик квай: къвед абуркай хурьерай, аялрин вилик къведни барабар яз гьисабна.

Крар ик! фейиди суса чара хъуниз разивал гана, авай мални паюн тлалабна суддивай. Аялар дидедивай къакъуддай ихтияр садазни авачир. Ятлани судди вичин къарар гададиз кланивал акъудна. Амма гада гъеле свас авай квалеле пропискада амай. Свас суддал фейила, аялрин яшар тамам таханмаз, вичиз хуш авачиз, чара хъанвай итим шегьердин учетдай акъудиз жедач лагана, жаваб гана. Ятла кваллин гъакъи, аялрин алиментар гурай лагана суса. И крариз гадади ерли разивал ганач. Гъа аялрикой къвед гъада хуьзва, къвед - папа...

Идал бес хъанач. Са къуз сусаз суддай эвер гузва, бес ам авай квал гададихъ галаз къве патал пайна кланда, амай квалерик, чилерик сусан пай ерли квайди туш. Бубади квал, шегьерда къачур чилни фадлай маса ганва...

Папан пуддихъ квалер, чилер, квалалахдай чкаяр къачур Дураханан аял члавуз вичин рикле хъайи пехилвиллин ниятар гила къиле тухузва. Вахтунизни, аялризни, инсанвиллин къанунризни килиг тавуна...

Свас гъахуьнихъ къекъевезва. Сифтедай адан тарифарай халаярни, Урдуханан пабни, Дураханан вахарни, амлеларни лал хъанва. "Къизил хътин свас" икъван усалди гьик! хъанатла садазни чидач.

Баркаллу уьмуьрдин иеси

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Чи уьмуьрда лайихлу пара крар муаллимдилай аслу я, гъавилияй агалкунрайни гъадаз сагърай лагъана кӀанда. Къе чна гъакъкъатдани халкъдин лайихлу муаллимрикай сад тир (и дережа адаз хуьруьн жемьятди ганва) **АБАСКЪУЛИЕВ Рефи Мегъамедризаевича**кый суьгъбетзава. РФ-дин

1-классдин программа пара четин я Рефи Абаскъулиева гъар юкъуз туьлдиз куьмек гузва

халкъдин образованидин отличник, Луткунрин хуьруьн агъсакъларин Советдин председатель, муаллимвилдин 41 йисан тежриба авай камаллу насигъатчи - адахъ галаз гъар сеферда рахун-луькьун камаллу са цийи таб кӀелуниз барабар я. 2015-йисан 5-январдиз Рефи муаллимди хизандин арада пара агъайнадаказ вичин 80 йисан юбилей къейдна! Мубаракрай!

Р.М.Абаскъулиев 1935-йисуз Ахцегъ райондин Луткунрин хуьре хана. 1961-йисуз школа, 1966-йисуз ДГУ-да тарихдин факультет агалкунралди куьтягъай жегъил пешекарди вичин зегъметдин рехъ Хинерин хуьруьн мектебда кӀвалахунилай башламишна. Са йисалай райондин руководстводи адал ВЛКСМ-дин Ахцегъ райкомдин 1-секретарвилдин жавабдар куьллуьгъ иштибарна. Жегъилрин регъбервилдин везифайрив а тегъерда активнидаказ эгечӀна хьи, райондин жегъилрин къуватралди колхозрин такъатар желбна, республикада сифте яз гъосбюджетдинди тушир къайдада Ахцегъа спортдин дворец эцигна (райондин регъбер А.И.Агъмедов ва межколхозстрой карханадин начальник - П.Н.Перинов тир). 1963-1977-йисара Луткунрин хуьруьн мектебдин директор яз, анин 8 кӀвалин куьгъне дараматдихъ хуьруьн жемьятдин куьмекдалди (гъар са хизанди 100 керпич атӀузвай, устӀарини фялейри хушуналди нубат-нубатдалди кӀвалахзавай, рак-пенжер колхозди кухтуна) 16 классдин чкаяр акал хъувуна.

Рефи муаллимдин бажарагъ иллаки ада хуьруьн Советдин председателвиле (1977-1983) кӀвалахай йисара ачух хъана. ДАССР-дин Министррин Советдиз жуьрэтлувилелди арза-ферзе ийиз, физ-хквез, ада 1978-йисуз хуьре администрациядин къве мертебадин типовой дарамат эцигна (гъайиф хьи а чӀавалай инихъ хуьре гъукуматдин гъич са дараматни эциг хъувунвач). Исятда ана администрациядин, почтадин, библиотекадин идараяр кардик ква. Хуьруьн маийшатдин производстводин, жегъи-

лар ватанпересвилдин руьгъдаллаз тербияламишунин, виридалайни чешнелу кӀвал-гъаят, михьи куьче, тербиялу хизан-тухум номинациярай соцсоревнованияр тешкилуналди адалай хайи хуьр республикада "чешнелу низам-къайдадин чка" хъиз машгъуриз алакьна.

Алай вахтунда, яшдизни килиг тавуна, школада социальный педагог (2002-йисалай сятер вахчунач) ва агъсакъларин Советдин председа-

тель яз, хуьруьн общественно-политический уьмуьрда лап активнидаказ иштиракзава. Месела, адан регъбервилек кваз агъсакъларин Советдин эхиримжи заседанийра Чехи Гъалибвилдин 70 йисан юбилейдиз талуькъ яз, дъаведин иштиракчияр хъайи вири луткунвийрин (110-дакай 55 хтана, 55 телеф хъана), кӀвалерал махсус куьлар алкӀуруналди эбеди авун; ватанперес рухваряр Жигерхан Сулейманов, Жума Халиков, Эмир Султанбеков "Луткунрин хуьруьн сейли ксар" - гъуьрметдин тӀварар гун патал къалурун; хуьр зирзибилрикай михъун патал чешнелу кӀвал, куьче, тухум тайинарунун "акъажунар" тешкилу; типовой школа эцигдай чил тайинарун хътин важиблу месэляяр веревирднава.

Уьмуьрдин вафалу юлдаш, рагъметлу Саняет муаллимдихъ галаз абуру 6 аял чехи авуна, абуру пешекарвилдин кӀилин образование авай лайихлу инсанар яз тербияламишна, баркалла!

Рефи Мегъамедризаевич, алай вахтунда хуьруьн муаллимдин гъал-агъвал гъикӀ я? - хабар къуна чна адавай.

- "Халкъдин муаллим чна ахътин гъуьндурвиле хъажна кӀанда хьи, буржуазный обществода гъич садрани тахъай ва тежедай хътин", - лагъанай Ленина. Амма чи уьлкведа адан гъал тарифдай чкадал алач.

Инсанар умудлувилелди чпин аялриз килигзава. Халисан инсанар хъун патал абуруз дъузгъун тарс, тербия гана кӀанзава. Гъелбетда, им муаллимдин гъиле авай кар я. Ам гъикӀ яшамиз жезватӀа килиг. Гужа-гуж фу недай, тан кӀевдай жиббдал. 2013-йис муаллимринди яз малумарна. Вуч дегъи хъана? Са шейни. Мектебра анжах герек авачир чарарин "волонитани" муаллимринни аялрин винел гъар жуьре тежрибаяр пара хъана. Тажубдин кар я: гъукуматди виш, агъзур миллионралди пулдин такъатар чиновникар, полицаярни къаравулар хуьниз серфзава, гъа са вахтунда школа, муаллим рикӀелай ракъурнава.

Луткунрин школадикай вуч лугъуз жеда?

- Школадин дарамат гъеле 1929-йисуз жемьятдин гъилералди эцигдай пара куьгънеди я. Къе компьютердин техникани эцигиз, чимивилинни михъивилин режимар хуьз тежезвай ада девирдин истемешунриз ерли жаваб гузвач. Цийиди гуя 2015-йисан пландик ква лугъуда, къени эцигдай чил тайин тахъанвай адак умуд квач. 354 аялдиз 3 сменада 68 муаллимди тарсар гузва, директор Сулейманова Марьям я. Са девирда школада пешекарвилдин кӀилин образование гъай луткунви муаллимар авачир. Гила чи ученикрик машгъур алимар, муаллимар, инженерар, гъар жуьре рекъерай пешекарар ква. Духтурар лагъайтӀа, районда абурун къадар виридалайни пара я.

Рефи муаллим, итимар авачир школа тамам тушир хизандиз тешпигъ я лугъуда.

- Дъуз ихтилат я. Хизанда хъиз, школадани итимин тербия, руьгъ кӀанда. 7-8 агъзур манат мажибдихъ хизан хуьн мумкин кар туширвилей итимар школада акъваззавач. Месела, чи 68 муаллимдикай анжах 14 кас итимар я, гъабурукайни 8 кас - пенсионерар. Эхиримжи 4-5 йисан къене чи педколлективдай 10 кас муаллимар экъечӀна.

Бес "Чи цийи школа", "РФ-дин школайра сад тир госстандарта" программаяр, ЕГЭ-дин, гъаӀ муаллимрин зегъмет гъевесламишдай пуларин къайдаяр?..

- Крчар эцигда лагъана, япарни алудна лугъур мисал ава. Къилинди нетижа я къван, гъам акъазвач. Гъа са ЕГЭ-рин экспериментрин пул муаллимрин мажибризни школадин база хъсанаруниз ганайтӀа, нетижадив агакъдай. Исятда чун акси гъакъкъатдин шагъидар я. Базардин экономика я къван, гъилиз къевезвай пулдииз килигайвал са жуьре гилле авуна хквезвай муаллим хсуси майишатдал кӀил хуьниз мажбур жезва. Нетижда вичин пешекарвал хъажунал машгъул жедай, газет-журнал, художественный литература кӀелдай (инанмиш я, 98 процентди худктабар кӀелзавач) вахт, гъевес муаллимдиз амуькзавач. Советрин педагогикадин къурулуш тешкилай Надежда Крупская, Антон Макаренко, Василий Сухомлинский ахмакъ ксар тушир эхир.

Хуьруьн муаллимдин кесерлувал хъажун патал, куь фикирдалди, вуч авуна кӀанда?

- Сифте нубатда муаллимдиз лайихлу мажиб гана кӀанда. Зун шагъид я, гъа СССР чкӀайдалай къулуьхъ муаллимдиз вахт-вахтунда ва дъуз-даказ гъакъи гузвач. Законда къалурнавай натурплатадин, методлитературадин патлахъай гъуьжетра ава, классдин руководстводин гъакъи ахтӀанва. Къвед лагъайди, школадин типовой чими дарамат ва кӀелуни хъсан базадин чарасузвал ава. Пуд лагъайди, педвузра, заочный къайдадикай тамамвилелди хкечӀна, Советрин къайдада вини дережадин пешекарар гъазурин. Къуд лагъайди, "цийи велосипед яратмишунин тежриба акъвазарна", школайрани Советрин образованидин къурулуш кардик кухтан. Вад лагъайди, гъатта и месэла къилинди я жеда, аялрин образованидин кӀвалах яслидлайни бахчадилай эгечӀна кӀанда. Месела, чи чехи хуьре гъевечӀи аялрин гъич са идарани авач, амай хуьрерани гъакӀ.

Вилик мадни еке имтигъан ква

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алатай йисан декабрдиз Мамедкъаладин 1-нумрадин гимназияда "Йисан муаллим-2015" республикадин конкурсдин зонадиз талуькъ пай къиле фена. Ана Къиблепатан Дагъустандин районрай конкурсдин муниципальный паюна гъалибвал къазанмишай 6 муаллимди иштиракна. Зонадин паюна 3 касди - Ахцегъ, Дербент ва Сулейман-Стальский районрин векилри - гъалибвал къазанмишна. Абурун агалкун дипломралдини грамотайралди ва рикӀел аламуькдай пишкешралди къейдна.

Конкурсда гъалибвал къазанмишнавай муаллимрикай сад **Резия АГЪМЕДОВА** - Ахцегърин 2-нумрадин юкъван школадин (АСОШ) сифтегъан классрин муаллим я. Чна адаз и агалкун тербиязава, Вирироссиядин конкурсдани гъалиб хъана кӀанзава.

Малум хъайивал, Резия Агъмедова 1979-йисуз дидедиз хъана. 1995-йисуз школа акъалтӀарай жегъил руш ДГУ-дин Дагъустандин филологиядин факультетдиз гъахъзава. Вузда 4-курсуна кӀелзавай чӀавалай инихъ ада винидихъ тӀвар къунвай школада гъевечӀи балайриз чирвилер гузва. Алатнавай 15 йисан вахтунда ада коллективда еке гъуьрмет къазанмишнава, вич виниз тир дережадин пешекарвал авай муаллим яз къалурнава. Ам вичин пешедал къару кас я. Аялрални адан рикӀ гзаф ала, абурухъ галаз кӀвалахизни, хъсан рахазни чида. Ам гъахъвал гъай муаллимни я.

- Резия муаллим гзаф къени къилих авай инсан, гъар са аялдин патлахъай еке жавабдарвал гъиссзавай, гзаф бажарагълу муаллим я. Гъавилияй ам рикӀивай виридаз хушни я, гъам аялрин, гъамни диде-бубайрин патайни адаз еке гъуьрмет ава, - лугъузва педколлективда адакай.

Къейд тавуна жедач, "Йисан муаллим-2015" конкурсдин муниципальный паюна Резия Агъмедовади вичиз ташиш тушир 3-"г" классда урус чӀалай "Предложенидин къилин членар" темадай тарс къиле тухвана. Адалай гъасятда аялрихъ галаз рахадай чӀал жагъуриз, алай аямдин методар ишлемишиз, гъакӀни вири классдин иштираквал активламишдай амай къайдайрикайни менфят къачуз, гъакӀни тарсунай презентация тешкилизни алакьна.

Къилди къачуртӀа, зонайрин паюна Резия Исмаиловади "Гафунин дувулда ударение алачир ачух гъарфар дъуз кхьин" темадай тарс къиле тухвана. Къейд авун лазим я хьи, конкурсдал къилей-къилди журиди (ДИПКПК-дин проктор ва методистар квай) гъуьчивална ва къиметни гана.

Мадни а кар къейд ийиз кӀанзава хьи, Мамедкъаладин 1-нумрадин СОШ-дин руководстводи конкурс ачухуниз ва агалуниз талуькърнавай мярекатар шад гъалара тешкилнавай, конкурсантри и кардай абуруз чухсагъул малумарна.

Гъа икӀ, вичин макъсад бажарагълу муаллимар жагъурун, абуруз куьмек гун, муаллимвилдин зегъметдин кесерлувал ва яшайишдин дережа хъажун, виридалайни хъсан муаллимрин тежриба гегъеншарун тир конкурс давам жезва. Конкурсдин финалдиз акъатнавай муаллимрин вилик мадни еке имтигъан акъвазнава: алай йисан апрелдиз абуру Махачкъалада конкурсдин финалда иштиракда.

Чи багъри ерияр Шихидхуьр

Нажмудин ШИХНАБИЕВ

Къасумхуьрелай винелди клуьд километрдин мензилда, Гуьлгери вацлалай элячлайла, Гуьне патан юкьни юкьвал, кьве клунтунин хурал Шихидхуьр экия хьанва. Хуьр вичелай виниз хкаж хьанвай тамун лап патав гва. Эгер тамун кланив гвай Нацлар пелел хкаж хьайитла, чи вилик Къазмаяр ва Чумал гапал лугьудай синерилай кьве патахъни кланвай, рагъэкъечдай патахъ - Бибид синелни хкаж хьанвай хуьр аквада.

Хуьруьн кьиблепата тамун клане Кумаяр лугьудай чкада, халкъдин гафариз килигна, клуп яд ава. Дугъриданни, а чкадал фейила, цикай ва кьарадикай (аниз мад Кьарар лугьуда) са гьихътин ятлани анжах гьа са вичиз хас ни кьведа. Бязибуру ани яд ва кьар клуп сагъарунин мураддалди ишлемишда.

Хуьруьн агъалияр лежберар ва малдарар я. Чехи бубайри кутунвай багъларни кьедалди ама. Анжах кьадирсузвилелди гила абур тергзава.

Гъайиф хьи, тарихди ва девирди чи несилдал ирс яз гзаф кьадар сирер агакъарнава. И сирерикай сад жуван хуьруьн, ватандин тарихдикай ачух малуматар тахъун я. И кар сеbeb яз, чун халкъдин сивера амай риваятринни кьисайрин сирер шагъадатнамавиллиз кьачуниз мажбур жезва.

Риваятра лугьузвайвал, хуьр Къуба патай атай Ших лугьудай касди арадал гъана, гъаниз килигна хуьруьзни Шихидхуьр лугьузва. Амма лезги литературный члан кьайдайрив кьадайвал веревирд авуртла, малум жезва хьи, хуьрел алай твар Ших лугьудай касдинди туш. Эгер ик тиртла, Шихан хуьр лугьудай. (Шихияр чиб литературный члан векилар я). Хуси тварарихъ талукъвилин падежда ачух тушир гьарфарилай /сесерилай/ кьулухъ -ид эхир ваъ, - ан эхир акал жезва.

Хуьруьн кеферпатахъ Чехи сурар (бубайрин сурар) гала, ана авай куьгъне сурарикай садал араб тарих янава: 1180-йис. (гзаф кьванер инра чилик акатнава, бязибур гьакл терг хьанва). Мусурманрин календардин йисар чна ишлемишзавай григорианский календардиз элкьуьрайтла, адакай 1761-йис жезва. Им и хуьруьнви Алиханов Улухан кьейи йис я, кьван гьадан сурун кьилихъ гала.

Эгер чна хуьр Къуба патай атай Шихи лугьудай касдилай арадал атайди ва Алиханов Улухан Шихидин 4-5 лагъай несил яз гьисаба кьуртла (и девирда тахминан хуьр тешкилдай вахт жезва), чун ихътин са маракул, амма вич субутарун герек тир дуьшуьшдал гьалтзава. Гьар са несилдин уьмуьрдин яшар юкьван гьисабдалди 60 йис кьуртла, пуд несилдин ва Шихидин вичин яшарни кваз 300-360 йис жезва. И

йисар 1761-йисакай хкудайла, чаз тахминан хуьруьн бине эцигай йис 1461 йис тирди малум жезва. Гьа ик, тахминан 1600-йисуз Шихиди хуьруьн бине кутуна ва 2014-йисуз хуьруьн 614 йис тамам жезва. Гьелбетда, и кар тамамвилелди субутнавайди яз кьун дуьз туш, им анжах са фикир я.

Тарихдин ктабра Шихидхуьруьн твар лап тлимил гьалтзава, амма им хуьр халкъдин тарихдикай кьакъатнава лагъай члап туш. Лап кьуншидал алай Испик, Бутахуьр, Зугърабахуьр тарихдин ктабра гьатайла, Шихидхуьр гьат тавун са тлимил алапат жедай кар я. И хуьрерикай кьхен-

иштираквал артух, ам тариф авуниз лайихлу я. И кар "Дагъустандин тарих" ктабдани кьейднава. Гуьгъуьнлай Къасумхуьруьн райисполкомдин председатель ва адалай кьулухъни жавабдар кьуллугърал хьайи А.Къа-занбеков вичин халкъдин ва партиядин вафалу хва хьана. Къасумхуьруьн са куьне адан тварцихъ галай. И цларарин авторди адакай "Большевик" повесть кьхена.

Революциядила виликан йисара Шихидхуьруьз Къазанбегорин кваллиз Къазимегамед Агъасиев са шумудра чинебан агитация тухуз атанай.

ван школа ачухна. Им районда кьвед лагъай юкьван школа тир. Юкьван школадин директор Къасумхуьрелай тир Дадашев Тажидин хьана.

Хуьре 30-йисара нафтадал кваллахдай регъв эцигна, 1934-йисалай Белиждай ва Дербендай арабайра аваз нафт гьиз кваллахзавай регъвелей виридан квалериз электрикдин эквер тухвана.

Ватандин Чехи дяве башламыш хьайила, фронтдиз саки 100-дав агакъна шихияр фена, абурукай 45 кас хтанач. Фронтдиз фейи муаллим Жамалдинов Абдулгъаякай (ам Абдул-Гъа-

вай документар я ханди, я урусрин дяведин кьуллугъчйири кьхенва, вучиз лагъайтла инра хандин беглер авай.

Анжах са документда, 1892-йисан 30-сентябрдиз Андронникова кьхенвай чарче лаганва: "1811-йисуз Шихидхуьруьн кланик хьайи акъунра генерал - майор Хатунцова Россиядиз ачухдиз акси тир Сурхай-хан Чолокан хтул Магъамед- хандин хва Сурхай II Хамбутай кукварна". 1812-йисалай Кьиблепатан Дагъустан Россиядик кутуна.

Хуьруьн уьмуьр Октябрдин революция гъалиб хьайидалай кьулухъ дегиш жез башламышна. Граждан дяве, Деникинахъ галаз женг чуьгун, партизанрин секинсуз уьмуьр - ибур вири шихидхуьруьнвийризни акуна.

Хуьре ва вири Къуредда Советрин власть гъалиб хьун патал женгера Абдулбари Къазанбегов, Къазихан Фейзулаев, Абдукерим Закаръев, Мигърали Сефербегов, Киримхан Римиханов, Бубава Абдулгъалимов ва маса яру партизанар лигим хьана. Гьа и яру партизанрин иштираквал аваз 1919-йисан 24-августдиз районда кьарагъай бунтунин нетижада деникинчйирикай Къасумхуьрни азаднай. И югъ гьакьикъатда район азад авур югъ яз гьар йисуз кьейд авуртла гена ни хьсан кар жедай.

Ибурукай иллаки Абдулбари Къазанбегован активвал, женгера ва политикадин месэлайра

Хуьре сифте коммунистар хьайи Абдулбари ва Абдужелил Къазанбеговри, Нисредин Рзаханова, сад лагъай комсомолар хьайи Шафи Рзаханова, Магъамеднеби Небиева, Абдул-Афис Къазанбегова ва масабур цийи уьмуьр тестикъарун патал зурба кваллах тухвана. Лугъун лазим я хьи, районда сифтебурукай яз Шихидхуьре партийный ячейка арадал атана. И ячейкадин собранири яз гьа авай хуьрерайни - Хуьрелдилай, Целегуьндилай, Ярагъдилай, Женжелкеледилай, Муьгъвергандилай ва масанрай коммунистар, марф, жив кьунизни килиг тавуна, кьведай.

Хуьруьн майишат коллективламишдайлани Шихидхуьре сифтебурукай яз колхоз тешкилна. 1930-йисуз ина икьван гагъда авай 15 касдикай ибарат артелдикай колхоз хьана. Абурукайни 2 кас Бутахуьрляй, садни Пиперхуьрляй тир. Колхоздин сад лагъай председатель Адиев Салманакай хьана.

Куьгъне уьмуьр лап дибдай дегишарунин мурад авай шихийри чпин аялри клелун патал 1920-йисуз хуьруьн мискинда сифтегъан школа ачухна. Заведующий чахчиви Гьасанов Теймуршагъ хьана. Гуьгъуьнлай ина тарсар Къасумхуьрелай тир Зейналабидина, Алкъвадрилай тир Гьуьсейнов Абдулкерима, Дарклушрилай тир Алибегов Къурбана ва масабур гана. 1937-йисуз хуьре ирид йисан ва 1949-йисуз юкь-

лим эфендидин хтул я) кьегъал пулеметчик хьана, ада женгера кьве вишдалай виниз душманар тергна. Ам командир кьутармишдайла телеф хьана, Новгородда стхавилин сурара кучуднава. Адаз Советрин Союздин Игит лагъай твар тагунин сеbeb чир хьанвач, я и кардин гуьгъуьна хьайи касни авач.

Ислягъ девирда шихийри хуьруьн майишат вилик тухуз хьана: Алиев Лазимбегаз гьакъ-исагъ зегъметдай Октябрдин революциядин, Зегъметдин Яру Пайдахдин, яргъал йисара чубанвал авуна агалкъунар къазанмишунай Межидов Межидаз Зегъметдин Яру Пайдахдин орденар гана.

Эхиримжи йисара спортдин рекъайни и хуьруьнвийрихъ хьсан агалкъунар жезва. Ик, и хуьруьнви Келбалиев Зубаир Мегъамедович боксдай ва кукунрай кьве сеферда дуьньядин чемпион хьана. Ихътин зурба гъалибвал кьачунвай кьегъалдал неинки са хуьруьнвийри, гьакл вири райондин агъалийрини дамахзава.

Гилан шулугъар авай ва дарискъал девирдани шихийри гьилер авадарнавач, зегъмет чуьгъаз виликди ериммишзава. Абур хуьруьн 615 йисан, школадин 95 йисан юбилеяр кьаршиламишиз гьазур жезва.

Къуй гележегда шихидхуьруьнвийрихъ мадни чехи агалкъунар, гъалибвилер хуьрай.

Райондин юбилейдин гьуьрметдай

Райсудин НАБИЕВ

Сулейман-Стальский райондин мектебра куьт урадинни ял ягъунин центрайра ва маса тешкилатра хьиз, центрадал алай аялрин Яратмишунрин кваллини райондин 85 йисан юбилейдихъ галаз алакълу тир са жерге хийирлу кваллахар авуна ва давамарни ийизва. Сифте нубатда и крарал аялар чеб желбзава. Кьилди кьачуртла, ина кардик акатнавай кружокрин членри кьиле тухузвай гьар жуьредин темариз талукъ конкурсура иштиракзава. Гьелелиг "Алакълунар авай гьилер", "Гамар храдайбур", "Кларасдал нехиш атлудайбур", "Электровыжигание" тварар алай кружокрин членар вилик жергедиз акъатнава. Абурун руководителар тир З.Ярметовади, Н.Бутаевади, Э.Яхиявади аялрихъ галаз рикивай кваллахунин нетижада гуьрчег, чпел фикир желбдай затлар, шиклар, суьретар, кардик квай макетар, герек атайла ишлемишиз жедай шейэрни гьазурнава. Жюридин членри хьсанбурукай лап хьсанбур чара авуна, кьилдин кьацлар туькълурна, шейэрин, гьазурай ксарин тварарни кьхена, виридаз аквадай чкайрал эцигнава. Абуруз тамашиз аялар, чехибурни кьезва. Конкурсар патал хьсан затлар гьазурай аялрин арадай Ж.Омаровадин, А.Несрединовадин, Ф.Гьасановадин, Д.Гъажимегамедовадин, Н.Шайдаеван, А.Гьасанован, В.Эмирован ва масабур тварар кьаз жедда. Кьилдин чкадал са метрни зур яргивал алаз хранвай гамар куьрсарнава. Анал гьакл гамарин гуьрчег цуьквер, фурур, клекер кьилди екез кьалурнава. Жегъил устларар лап рикивай алахънавайди, бадейрин сеняквал чпиз чирнавайди аквазва.

Яратмишунрин кваллин директор Милахимов Мирвета ихтилат авурвал, аялри ватанпересвиллиз, тебиат михъиз хуьнин месэлайризни гзаф итиж ийизва. Хейлин суьретар, макетар и темариз талукъ язни гьазурнава. Чехи Гъалибвилин 70 йисаз талукъарна, Дагъустандай тир Советрин Союздин ва Россиядин игитрин гуьрчег еке портретар алкъурна еке стендарни гьазурна, кваллин коридорда янава. И йикъара "къацу патрулри" хьсан са кар мад авунава: Яратмишунрин кваллиз кьезвай рекьин кьве патани, Сулейманан памятник авай патани кьелемар, цуькверин гьевчи тазар алкъурнава, абуруз яд ганва.

Алай вахтунда аялри хуьтуьл игушкаяр гьазурунун, парчадикай блушкаяр, хуруганар, перемар цуниз, кулинариядиз, гуьлуьтар, беглеяр ва маса затлар хурунун артух фикир гузва.

Цийи закон веревирдзава

Жемятдиз къулай хъун патал

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Малум тирвал, 2014-йисан 28-декабрдиз "Россиядин Федерацияда граждандиз яшайишдин рекъай къуллугъ авунин дибрин гъакъндай" РФ-дин 442-нумрадин закон къабулна. Ам къуватда гъатнава. Халкъдин яшайишдин метлеб авай ам веревирд авунин мураддалди и мукъвара чна Ахцегъ муниципалитетда РД-дин ГБУ КЦСОН-дин директор **Къистер ГЪАНИЕВА-ДИХЪ** галаз суьгъбетна.

■ **Игътияж авай граждандиз яшайишдин рекъай къуллугъ авун хъсанарунин жигъетдай цийи закон куьгънедалай квелди тафаватлуя?**

- Жемятдиз яшайишдин къуллугъ авунин векилвилер 2005-йисан 1-январдила субъектрин ихтиярда тунки гъеле 1995-йисалай чна вичел амал ийиз хъайи 195 лагъай нумрадин ФЗ-ди ("РФ-да агъалириз яшайишдин рекъай къуллугъ авунин дибрин гъакъндай") девирдин истемешунриз жаваб хъузвачир. Цийи закондин килин лайихлувал квекай ибарат я лагъайтла, Россиядин вири сергъятра жемятдиз яшайишдин къуллугъ авунин сад хътин къайдаяр кардик акатнава.

■ **Закондик кухтунвай гъихътин цийивилер иллаки важиблуря?**

- Эвелимжи нубатда яшайишдин къуллугъдин мурад-метлебриз талукъ-бур. Гъар са касдиз вичин яшайишдин шартлар хъсанардай, игътияжар хуси къуватралди таъминардай шартларни мумкинвилер гегеншарзава. "Яшайишдин четин шартлара авай граждандиз" "яшайишдин къуллугъдин жигъетдай игътияж авай граждандиз" манадалди дегишарнава. Яшамиш хъуниз къабилвилер гъевчибур тир ксарин мумкинвилерин дережа хъажун патал абуруз гъар

йикъан игътияжарин, яшайишдин, медицинадин, психологиядин, педагогикадин, правдин, гъакъ зегъметдив вердишарунин ва гуж акакъдай зегъметдал таъминарунин къуллугъар тайинарнава. Са гъихътин ятлани азардин, хер-къац хъунин, набутвилерин ва чехи яшарин нетижада чпивай чпихъ гелкъвез тежезай кылди ксар, гъар жуьре себебрики яшайишдин четин гъалара гъатнавай хизанар ва гъакъни наркоманар, пиянискаяр, игроманар 2015-йисан 1-январдила гъукуматдин кьетлен къаюмвилер жеда.

■ **Цийи законда "Къилдин касдиз яшайишдин рекъай къуллугъар авунин программа" документдин манадин гъавурда тур ман.**

- Им чи "муштериди" закондалди къвезвай яшайишдин къуллугърикай менфят къачуниз талукъ къвалахрин план я. Чкайрал яшайишдин къуллугърин центрайра (КЦСОН) пуд йисан мудатдалди (ахла цийи хъийида) тукъурзавай и документда инсандиз талукъ вири жуьре къуллугърин куьмекар тайинарнава. Къилинди, и документ чи вири уьлкведа къуватда жезва, яни игътияжлу инсан санай масаниз куьч хъайилани, адаз гъа вири куьмекар амуькзав.

■ **Цийи закондал асаслу яз яшайишдин къуллугъар пулсуздаказ низ къвезва?**

- Сифтени-сифте яш тамам тахъанвай аялриз, бедбахтвилерин дуьшуьшринни яракълу акъунрин хасаратвилерик акатай ксариз. Ахла чпин доход яшамиш хъун патал тайинарнавай дережадила тимил тир ксариз. Къуллугъдин куьмекарни ахътинбуруз чпин къвалера ва гъахътин лазимвал аваз хъайитла, стационардин къайдада чи махсус идарайра ийизва.

■ **Цийи йисан январдила игътияж авай инсанриз яшайишдин къуллугъар ийидай ихтиярар**

коммерциядин бур тушир тешкилатриз ва кылди карчийризни ганава. И жигъетдай куь фикир гъихътинди я?

- Заз чиз, им хъсан месэла я, вучиз лагъайтла кесиби, игътияжлу ксариз яшайишдин рекъай мергъяматлувилерин куьмекар гудайла, карчийри и кардик официалнидаказ чпин пай кутадай мумкинвал жезва. Уьлкведа яшайишдин куьмекдин хиле гъукуматдиндахъ галаз санал гъал-агъвал авай кылди ксарин суваб кранни активламиш жезва. Цийи закондалди, гъукуматдин ва общественный тешкилатрин гуьзчивилик кваз кылди карчийриз игътияж авай ксариз яшайишдин къуллугърин базардиз хъиз рехъ ачух жезва.

■ **Эгер са касдиз яшайишдин къуллугъдин куьмек тади гъалда герек хъайитла вучда?**

- Цийи законда гъахътин дуьшуьшарни фикирда кунва. Гъелбетда, ахътин жуьре, яни яшайишдин тади куьмекар кылдин програмдалди ва махсус икьардалди тештикар тавунмаз ийида. Ихтилат, месела, клева гъатнавай инсан пулсуз тлуьн-хъунралди, пек-парталдалди ва яшайишдин лап чарасуз шейэралди энгел тавуна таъминарункай физва.

■ **И закон тамамвилелди кардик акатун патал Дагъустанда гъазурлухвилерин са къадар къвалахар киле тухвана къанда жеда. Гъакъ тушни?**

- Эхъ, гъелбетда. 442-нумрадин Федеральний закондин вири положение Дагъустандин шартлара уьмуьрдиз куьчуьрмишиз хъун патал гъич тахъайтла республикада законодательный ва нормативный 23 акт къабулуниз мажбур хъана. Нетижда 1-январдила игътияжлу жемятдиз яшайишдин рекъай къуллугъ авунин месэла цийи дережадиз хъаж жеда.

Нетижаяр къуна

Дагъви ШЕРИФ

Алатай йисан эхиримжи юкъуз "Дагъустан" РИА-диз республикадин жегъилар кар-кеспидалди машгуларунин "Успех" центрадин реьбер **Заур ОМАРОВ** мугъман хъана. Пресс-конференциядин теьгерда киле фейи и

гуьруьшдал ада центр арадал гъайи гъа сифте йикъалай тамамарнавай къвалахрин нетижаяр къуна ва чпин цийи йисан планрикай суьгъбетна.

- Жегъиларин бейкарвилерин месэла алай вахтунда виридалайни кар алайди я, - башламишна З.Омарова. - Идан гъакъндай уьлкведин Президент Владимир Путинани, Дагъустандин Къил Рамазан Абдулатиповани лугъуза. Дагъустандин Къилин тапшуругъдалди республика вилик тухунин кар алай проектрин сергъятра аваз РД-дин зегъметдин ва яшайишдин жигъетдай вилик тухунин министерстводик кваз чи центр арадал гъана. Дагъустанда вири бейкаррин арада жегъиларин къадар 35 процент я. Чи центрадин пуд вацран къвалахдин нетижаяр, республикада 238 жегъил дагъустанви ва 10 украинви (катнавайбур) къвалахдалди таъминарнава, - кьейдна центрадин реьберди.

З.Омарова журналистриз центради къвалахзавай теьгердикай, чпи тешкилнавай ва идалай къуллукъни пландик квай вакансийрин ярмаркайрикай, жегъиларин бейкарвилерин талукъ яз тухузвай профилактикадин серенжерикай суьгъбетна.

- Чна республикадин жегъилар дестейриз пайнава: школьник, студентар, хуьруьн жегъилар ва икълмад. Гъар са дестедихъ галаз тайин къвалах тухузва. Икъл, школьник патал пеше хъягъиз куьмек гунин "Компас" твар алаз профилактикадин серенжерин цикл тешкилнава. Къенин юкъуз республикадин меркездин 20 школадай 2470 школьникдиз жележегдин пеше хъягъиз чирнава, - давамарна ада.

Центрадин реьбердин гафарай, алай вахтунда абур студентриз къвалах жагъурунин къайгъуйрик ква.

- Им къелунрикай азад вахтунда студентривай къвалах ийиз жеда лагъай гаф я, месела, шегъер къацу авун яз, къелемар цун ва и къвалахдай мажиб къачун. Гъакъни 2015-йис патал студентриз АПК-да буш (вакантный) 200 чка жагъурунава. Ибур жегъилар беьгерар къватл хъуьнал желб авунин къвалахар я.

"Успехдин" векилдин гафарай малум хъайивал, къенин юкъуз центради къвалахдин 1000 къван чкаяр теклифзава. Къвалах жагъурун патал центрадиз 600 къван жегъилар атанва. Абурукай къвалах жагъанвай-бурун арада "Кавказ - Проектдин" килин инженер, "Жар" ООО-дин килин бухгалтер, "Агромир" ООО-дин килин энергетикни ава.

Центради жегъиларин арада рабочий пешейрин гуьндуьрвал хъажуниз гъаф фикир гуьза. Икъл, центрадин векилри алатай йисан ноябрдин вацра шуьшедин майишатдин къуллугъчийрин югъ кьейдна - студентар Каспийдин шуьшеяр акъуддай заводдиз тухвана. Декабрдин вацра РусГидродихъ галаз санал Энергетикрин югъ кьейдна - студентри Чиркей ГЭС-дал сейр авуна.

- Рабочий пешейрин дережа хъажун - им вири чи уьлкве патал кар алай месэла я. 2014-йисуз РФ-дин Гъукуматди WorldSkills Russia - рабочийрин пешейрай дуьньядин чемпионат - гьерекар тештикарна. Ингъе РФ-дин 60 регион и гьерекардик экъчанава ва Дагъустандизни кьерех жедай ихтияр авач, - лагъана Заур Омарова.

Ам и гьерекардиз талукъ яз Дагъустанда авуна къанзавай къвалахрикай, центрадин планрикайни рахана. Гъа са вахтунда центрадиз тренингрин ва карчивилин центрай арадал гъиз къанзава. Тренингрин центрада жегъилриз къвалахал къабулун патал суьгъбет киле тухудайла чпи-чеп тухудай теьгер, проектар тукъурдай къайдаяр чирда. Карчивилин центрада жегъил карчийривай, кабинетар кирида кун тавуна, чпин гуьруьшар тешкилиз жеда. Ана герек къвездий вири тадаракарни жедайвал я.

Къейд ийин, "Успех" твар алай центрадин къвалах жегъилрихъ галаз алакълуду хъуниз килигна, анин къуллугъчийр гъар са жегъил къабулиз гъазур я. Абуру датлана гъар жуьре мярекатар тешкилзава, республикадин политикадин, экономикадин, яшайишдин уьмуьрда активвилелди иштиракзава.

Аялар чи гележег я!

ЧИ КОРР.

Къе чун иллаки кесиб-куьсуьб, набут, етим аялрин месэлайрив эгъчунилай чи обществодин дурумлувилерин, меденивилерин ва мергъяматлувилерин пакад йикъан дережа аслу я.

Росстатдин 2014-йисан 1-январдин делилрай, Ахцегъ районда акъулбалугъвилерин яшарив агакъ тавунвай 9504 аял ава. Абурукай 7604 аял 14 йис тахъанвайбур ва 1900 аял 14-18 йисан яшаринбур я. Етимар ва диде-бубадин гуьзчивиликай хъатнавай 57 аял (абурукай анжах 2 кас шаз ва 3 кас цли хъавилиз къабулнава) гъукуматдин къаюмвилерин кваз, абуруз вацра 4697 манат пул пособие гуьза. 134 аял районда тек дидейри (ахътинбур 99 ава) хуьзва...

Диде-бубадин меьгрибан чан-рикъл алачир, хушбахт аял-вилекай маьгърум абурун къайгъударвал, дугъри я, гъукуматди тийиз туш, амма... Демографиядин метлебдин, яни уьлкведа жегъил хизанар аялар хунал ва хуьнал гъевеслу ийизвай гъар жуьре программаяр къабулзава, ЕДВ-дин ва маса жуьре пособиеяр гуьза, набут аялриз куьмекдай центрайр кардик ква. Ятлани чкайрал хъсанвилерихъ аквадай хътин дегишвилер авач.

Месела, Ахцегъ районда алатай йисан 9 вацра 240 аял ханатла (абурукай бязибур 4 йисни тахъанмаз ва 1 йисалай алатнаваз къена), вилик квай йисуз гъа и вахтунда 304 авай ва абурукай 7 аял йис тахъанмаз ва 2 аял йисалай алатайла къена. Некягъ тавуна аялар хъайи ва куьрпе аялар роддомда тур дуьшуьшар, Аллагъдиз шукур, авач! Етимар яшайишдин къвалералди таъминарунин гъакъндай РФ-дин программа (№ 409, 2013-йисан 26-августдиз къабулна) пулдин

такъатралди таъминарнавач. Йиса анжах са касдиз 33 кв. метрдин яшайишдин чка-къвалер гуьза. Учирда лагъайтла, официалнидаказ 7 кас ава, гъакъкъатда яшайишдин къвалерин игътияж авай етимрин къадар районда пара я.

Жегъил ва пара аялар авай хизанриз чпин гъакъндай къабулнавай яшайишдин гъихътин программаяр аватла ва абурукай гъикъл менфят къачудатла чизвач. Абурай кыл акъудиз куьмекун патал чкайрал алай талукъ тир къуллугърини чпел зегъмет акъулдзавач.

Жегъил хизанар чуькунин бедбахтвилерин, аялар, диде-бубадин къаюмвилекай хъатна, куьчедин чуьру таъсирдик акатунин килин себебар, шаксуз, абурун кесиб ва къулайсуз яшайиш я. Адет яз, хуьруьн чкада гъилиз мажиб къвездий къвалах тахъуни, зарафатдин хътин пособийри (аялрин тлуьнин са къаб 300-500 манат тирла, вацра аял хуьниз 112 манат гуьза!), тлуьн-хъунин суьрсет ва яшайишдин гъар йикъан игътияждин шейэр къвердавай багъа хъуни, са гафуналди, кесибвилерин шартлари диде-бубайриз чпин аялар хуьнтербияламишун лап четинарзава. Жегъил итим, аялар галай свас диде-бубадин патав туна, пул къазанмишун патал яргъариз финиз мажбур жезва. Эдеб-ахлакъдал мягъкем тушир бязибур гъанрихъ алатна-амукъна хъиз, аялар бадейринни чехи бубайрин гъилерал аватзава. Гъукуматди лагъайтла, вучиз ятлани, къвачел акъалтзавай, гъевчи аялар тербияламишзавай кесиб хизанрилай артух куьмек гадарнавай аялриз ийизва. Гъелбетда, им абуруз куьмекна къандач лагъай члал туш. Ихтилат татугайвилерин себебар арадай акъудна къани чкадал абурун нетижайрихъ галаз женг чуьгуниз мажбур жезвайдакай физва.

Диде-буба авачиз, гадарнавай аялар сагъсуз, руьгъсуз, тербиясуз жедайди аннамишайтла, кьетлен дикъет чна, вири общество сад хъана, къвачел акъалтзавай зайиф хизанар хуьниз, етимрин къайгъударвал авуниз гун лазим я.

"Хизан - им обществодин виридалайни гъевчи ва виридалайни важиблу уьлчме я!", "Аялар чи гележег я!" - хътин акъуллу келимаяр чеп-чепай ваь, анжах гъукуматдин кьетли ва финансралдини гуьзчивилелди таъмин гъакъкъи къанунралди уьмуьрдиз куьчуьрмишиз жеда.

Лап хъсан монография

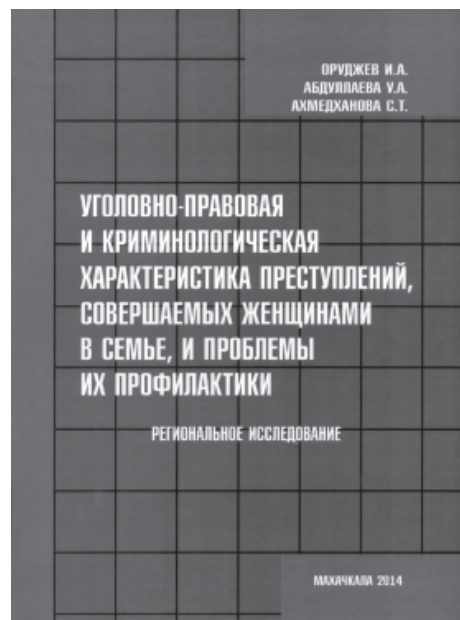
Хийир ЭМИРОВ

Алатай йисан 29-декабрдиз Дагъустандин гостехуниверситетда йисан нетижаяр къазвай шад мярекат кыле фена. ДГТУ-дин ректор, РД-дин Халкъдин Собранидин депутат **Тагьир ИСМАИЛОВА** студентриз дерин чирвилер, тербия гунин, илимдин, спортдин, художественный самодетельностдин, яратмишдай конкурсин, цийи шейэр, технологияр, программаяр арадал гъунин, учебникар, монографияр, методикадин пособиар гъазурунин карда агалкъунар къалурай бур вижевай премияр, пишкешар, дипломар, гъурметдин грамотаяр гуналди къейдна.

"2014-йисан лап хъсан монография" номинациядай гъалибвал ДГТУ-дин таможеный крарин ва правоведенидин кафедрин заведующий, профессор **Идрис ОРУЖЕВА**, юридический илимрин кандидатар, старший преподавателар **Умукумсум АБДУЛЛАЕВА-ДИ** ва **Самира АГЪМЕДХАНОВАДИ** къазанмишна. Абуру санал чапдай акъуднавай "Дишегълийри хизанда ийизвай тахсиркарвилерин уголовный, правовой ва криминологический бинеяр ва абурун вилик пад къуниз талукъ месэляяр" монографиядихъ, къарагъарнавай месэляяр фикирда къурла, еке кьимет авайди къейдна.

Лауреатрин тварар раиждайла, Тагьир Абдурашидовича лагъана.

- Зун чи преподавателринни профессорин коллективдидай пара рази я. Университетдин саки вири кафедрин алимри чпиз талукъ хилерай 30-далай виниз монографияр кхъена, чапдай акъудна. Абурукай са чи ваъ, республикадин вири вузра кваллахъавай, келзавай ксаривай, гъаки гзаф къадарда пешекаривайни менфят къачуз жеда. Абурукай гъар сад премия гунизни лайихлу

тир. Ректоратдин фикирдалди, "2014-йисан лап хъсан монография" лугъуниз Идрис Оружев кыле авай таможенный крарин ва правоведенидин кафедрин преподавателрин квалах лайихлу хъана. Идрис Оружева, Умукумсум Абдуллаевади ва Самира Агъмедхановади пара четин алай девирдин шартлар, яшайиш себеб яз артух жезвай дишегълийрин тахсиркарвилериз ва абурун вилик пад къадай серенжемирз талукъ тема гегъеншдиз ачухарнава. Аферин ва мубаракрай! - Т.Исмаилова И. Оружевав диплом ва премия вахкана.

Дагъви халкъарин яшайиш, адетар, къайдаяр фикирда къуртла, тахсиркарвилериз кыл язавай дишегълийр тек-бир жедай. Амма къеннин умуьурдин гъакъикъат масад хъанва. Дишегълийри обществодани, хизандани кваз пара инсафсуз, мусибатдин тахсиркарвилер ийизва. Йисалай-суз абурун къадарни артух жезва. Вучиз? Монографиядин авторар гъа и суалдиз жаваб гуз алахънава. Абуру тайнарнавайвал, дишегълийри хизанда ийизвай тахсиркарвилерин арада сад лагъай чкадал чиз-чиз багъридан (гъульун, къаридин, апа-ян, аялдин) сагъламвилериз зиян гун ала. Къвед лагъай чкадал - чандиз къаст авунин, ахпа мукъаятсузвилер инсан къинин, венерический, ВИЧ-инфекциядин азарар кутунин, намусдик жкунин, фитнесдик кутунин тахсиркарвилер.

Къизилортдин дишегълийрин дустагъда авайбурун тахсиркарвилер ахтармишайла, малум хъана хъи, 1998-йисав гекъигайла, 2012-йисуз Дагъустанда лап залан тахсиркарвилер себеб яз азадвилерик магърум авур дишегълийрин къадар 12,5 процентдин артух хъана. Дишегълийри инсанар кьейи дъушъушар 6 процентдин гзаф хъана. Гъа ик, маса тахсиркарвилерин къадарарни агъуз ваъ, виниз акъатна.

Монографиядин авторри хейлин литературадикай менфят къачуна, дустагърин умуьур, тахсиркарвилер ахтармишна, дишегълийри хизанда, общества ийизвай тахсиркарвилерин бинеяр ачухунихъ галаз абурун вилик пад къадай серенжемарни теклифзава. Дишегъли - диде, свас, руш - тахсиркарвал ийидай чкадал гъизвай гъаларихъ, шартларихъ галаз садни рази хъун лавим туш. Гъукуматдин, къайдаяр хуьдай органрин, чкадин администрацийрин, зегметчи коллективрин члехибур, общественный организацияйри дишегълийриз бахтлу, асайиш яшайиш, умуьурдал разивалдай шартлар тешкилун чарасуз я. Ахпа дишегълийри хизанда рехъ гузвай тахсиркарвилерни тлимил жеда.

Важиблу, кьиметлу монографиядин авторриз чнани нубатдин агалкъун тебрикзава.

тарсуна, чпин муаллимди шофер са манатдин алцурарна лугъуз, студентри хуьруьнарзавай...

Пуд лагъай йикъан нязиз чун къавумдал кыл члугъаз фенвай. Адахъ айнаяр маса гудай туквен авай. Квалахдилай хтана, зи кайвани акурла, адади: "Мафи вах, чи маршруткдин шофер келайи нарази хъанва лугъуз, ихтилатзавай..."

Гъуьуналлай юкъуз заз чи дуст, тар ягъунай тешпигъ авачир устад, рагъметлу Вирзанта зенг яна: "Вуна Мафи вахаз автобусда аваз финин кьимет кье манат я лагъ, накъ институтдин муаллимдиз билетдин кьимет чизвач лугъуз, чи аялри зарафатарзавай..."

Гъа ик, фена хейлин вахт, са югъни и ихтилат галачирди хъанач чаз. Эхирни, и "цийи" хабарди пас къуна, чи кылни динж хъхъана...

Гила мад чи шегъерда маршруткяра аваз финин кьиметар дегиш хъанва. Яраб чи "куьгъне" ва "цийи" пенсионериз и дегишвилерик хабар аватла?.. Яраб мад чи кайвани квачир "гунагъдик" акатда жал?..

Валлагъ, цийи йисни цийи суалрилай гатлуннава... Вучда бес?..

Дуьньядин халкъарин хуьрекар

Хамса

Хамса - им куьлур балугърин хуьре я. Абурукай хуьрек гъазурун патал чаз герек къведа:

- 700-800 гр михънавай хамса,
- са кыл чичлек,
- зейтундин ягълу,
- 3-4 помидор,
- кьел,
- лимон,
- лаврдин пеш.

Гъазурун:

Катулдиз ягълу цада ва ам ифейла, куьткъуьнавай чичлек вегъена, яру жедалди тагъламышда. Помидорар, хам алудна, куьлурз куьткъуьнда ва тагъламышзавай чичлекдик какадарда. Кьел яна, помидорар хуьтуьл жедалди са шумуд декъикъада хуькуьрда. Гъуьуьнлай хамса - балугъар вегъеда ва абурун винелай лимондин миже цада. Лимон кьелечидакъ, элкъвейдиз атлана, абурук какадарда. Лаврдин пеш вегъена, винелай балугъар акатдайвал яд цада ва, катулдин кыл гъалдна, яваш цлал цлуд декъикъада ргада.

Хвехвер квай харчо

Лавим продуктар:

- 500 гр малдин як,
- 200 гр дуьгуь,
- 100 гр хвехвер,
- 150 гр хутарин соус,
- 150 гр чичлек,
- 3-4 силх серг;
- тлямдиз килигайвал хъчар,
- кьел, истивут

Гъик гъазурда:

Як куьлурдаказ куьткъуьна хъиз, гъал жедалди, яваш цлал ргада. Чичлек куьткъуьнда. Кърецаз хана, михъда. Чичлек ягълаванда яру жедалди тагъламышда. Гъазур хъанвай шурпадиз дуьгуь вегъена ва са цлуд декъикъадила тагъламышнавай чичлек алава хъийида. Хвехвер, хутарин соус ва атирлу хъчар вегъеда. Вадирид декъикъада къван ргада. Гъуьуьнлай куьткъуьнавай серг алава хуьвуна, къад декъикъада ругун хъийида.

Гъазурайди - Ж.ГЪАСАНОВА.

Икни жеда къван!

Манатдин гъунар

Азедин ЭСЕТОВ

Зи кайваниди, - педагогвилер институтдин кылин муаллимди, яшар бегъем хъанваз акурла, вичиз пенсия тайнариз туна. Гъикъван инсанди келекрихъ чандин са пай куда, доскадив акъвазна, экуьнлай няналди кирежди руг члугъада?..

Сад лагъай пенсия чна "чуьхуьзвай". Столдихъ кайванидин стха рагъметлу Юзбегни галай. Ам майордин чин авай женгин офицер тир. Дуьньядин гъаларни вижевайдаказ веревирд ийидай касди.

Ада вичин вахаз "муштулук" гана - бес шегъердин къене автобусда аваз финин кьимет пенсияда авайбуруз са паюнин тлимиларнава.

А вахтара микроавтобусда аваз финин кьимет кье манат тир. Кайванини, пака квалахал фидайла, са манат пул гана, машин-

дай эхвична. Ништа, шоферди адан гуьгуьуниз гъихътин гафар лагъанатла. Чебни ина авай вирибуруз ван жедайвал.

И автобусда чи къуншидал алай къакъан квалера яшамаш жезвай са студентка рушни аваз хъана, вичизни "цийи" пенсионер муаллим таниш тир.

Пака нязиз, хизан санал кватл хъхъанвайла, хцин свас Аидади - "Баде (чи аялриз кайванидихъ галаз ик рафтар авун адет я), автобусда аваз фейлила, са манат гана эхвичдай къван вун кесиб хъанвани? Ваз чизвачни, вун чин тийидай кацни и шегъерда авачирди? Кье шоферди вун беабур авур саягъдикай зи вахаз ви студенткади ахъайна..." - наразивал къалурна вичин.

И югъ алатна, пака баде квалахал фейила, деканди адавай хабар къуна:

- М.Н., квез автобусда акъахна са кылиз финин кьимет гъикъван ятла чидачни? Кье

Ярыгинан турнирдиз гъазурвилер

АЗАДКАЗ КЪУРШАХАР КЪУН

Гъазурайди -
Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Адет хъанвайвал, гъар йисан январдин вацра Красноярскда кье сеферда Олимпиададин чемпион Иван Ярыгинан тварунихъ галай международный турнир кьиле тухузва. Ана чи республикадин спортсменри чпин устадвал ва алакьунар къалурунни хъсан адетдиз элкьвенва. Къейд авун лазим я хьи, Дагъустандин спортсменри спортдин и акъажунриз Махачкъалада, Олимпиададиз гъазурвилер аквадай центрадин (ЦОП) базада гъазурвал аквазва. И турнир къуршахар къунай международный акъажунрин кьилин тешкилатдин (UWW) календардин бинедаллаз "азадбурун" къуватар ахтармишзавай сад лагъай акъажунар я.

Дагъустандин физический культурадин ва спортдин министерстводин сайтда мадни хабар ганвайвал, алай йисуз кьиле тухузвай

Дагъустандин хъянавай команда лагъайтла, кьизилдин - 3, гиммшдин - 5 ва бурьунждин 5 медаль къазанмишуналди, официальный тушир зачетда 1-чкадиз лайихлу хъанай.

Дагъустандин хъянавай командадин турнирдиз гъазурвилер аквадай сбор 20-январдалди давам жеда, Иван Ярыгинан тварунихъ галай международный турнир алай йисан 23-январдила 25-январдалди кьиле фида.

XXVI международный турнирда чи республикадай тир 30-далай виниз спортсменри иштиракда. Азадкаказ къуршахар къунай РД-дин хъянавай командадин старший тренер Маирбег Юсупован интервьюда къейднавайвал, алай вахтунда спортсменри турнирдиз эхиримжи гъазурвилер аквазва. Спортда алатай йисуз къалурай нетижайрин бинедаллаз хъянавай, Ярыгинан турнирда иштиракдай мумкинвал къазанмишай спортсменрин арада ава: Россиядин чемпионатда заланвилдин гъар са категориядай садалай ругудал къван чкаяр къур, гъакни алатай йисуз Ярыгинан турнирда, Европададин ва дуьньядин кьенквечивал патал акъажунра 1,2,3-чкаяр къур, мадни Россиядин чемпионатдила гъуьгъуьниз кьиле феи "А" классдин международный турнирра гъалибвал къазанмишай спортсменар ава. Маирбег Юсупован гафарай малум хъайивал, алай йисуз кьиле фидай Ярыгинан турнирда Абдусалам Гъадисова ва Абдулрашид Садулаева иштиракдач, абуру ял ягъун кьетнава.

Рикел хкин: алатай йисуз абуру къведани (гъакл Мегъамед Къурбаналиевани) и турнирда кьенквечивал чкаяр къунай. Санлай къачурла

Гъутарин къуватар алцумна

БОКС

ЧИ КОРР.

И йикъара Махачкъалада, Автодорожный колледждин спортдин дворецда, боксдай Дагъустандин кьенквечивал къазанмишун патал 1999-2000-йисара ханвай жаванрин арада акъажунар кьиле фена. Республикада спортдин и жуьредай цийи йисуз тешкилнавай ва кьиле тухвай сад лагъай акъажунра РД-дин боксдай федерациядин цийи президент Эльдар Алимурзаевани иштиракна. Акъажунар ачухдай члавуз ада Дагъус-

тандин "тумаждин бегъледин" устадрин вилик мадни еке куклушар муьтуьгъарунин, гъакни Вирироссиядин ва международный спортдин майданра къазанмишнавай гъалибвилерин къадар алуькнавай цийи йисуз мадни артухарунин везифаярни квайди къейдна.

Жаван боксерри заланвилдин 15 категориядай чпин гъутарин къуватар алцумна, санлай къачурла, абурун къадар 170-дав агакънавай. Гъалиб хъайи спортсменри, Дагъустандин хъянавай командадик кваз, алай йисан февралдиз Махачкъалада СКФО-дин жаванрин арада кьенквечивал къазанмишун патал тешкилдай акъажунра иштиракда.

* * *

Алай йисан 10-январдиз Махачкъалада, Б.Ибрагимован тварунихъ галай жаванрин спортшколада, боксдай меркездин кьенквечивал къазанмишун патал 1997-1999-йисара хайи жаванрин арада акъажунар кьиле фена.

Махачкъала шегьердин администрациядин спортдин, туризмдин ва жегъилрин крарин рекъай комитетдин сайтда хабар ганвайвал, спортдин и акъажунра 100-далай виниз жаванри заланвилдин 11 категориядай чпин устадвал къалуруна. Акъажунрин кьилин судья Ильяс Пономарев, тешкилатчияр лагъайтла, винидихъ твар къунвай комитет ва Б.Ибрагимован тварунихъ галай

ДЮСШ тир. Меркездин кьенквечивилин тварар къазанмишай жаванрини, чна винидихъ хабар ганвайвал, алай йисуз Махачкъалада кьиле тухун пландик квай СКФО-дин кьенквечивал патал акъажунра иштиракда.

Гъуьгъвеза турнир

АРМСПОРТ

Д.ШЕРИФАЛИЕВ

Жегъилрин арада физкультурани спорт геьеншарунин мураддалди алай йисан сифтегъан 10-юкъуз республикада "Спортдинни чандин сагламвилдин декада" кьиле тухвана. Адан сергъятра

аваз 2015-йисан 5-январдиз Ахцегъ райондин Гъуьгъвезрин хуьре армспортдай 1994-1996-йисара хайи жегъилрин арада Ахцегъ райондин ачух кьенквечивал патал акъажунар кьиле тухвана. Райондин "Возрождение" фондунин къаюмвилек кваз тешкилай спортдин и серенжемда гъа фондунин исполнительный директор Алимурзаев Османова, райадминистрацияда жегъилрин крарин ва спортдинни туризмдин рекъай отделдин начальник Назили Исмаиловади, "Сельсовет Хрюгский" СП-дин кьилин заместитель Ламет Ризакова, хуьрун духтур Марьям Мегъарамовади, хуьрун администрациядин къуллугъчияр тир Къуьли Къуьлиевани Эсет Лачинова, Ахцегърин 2-нумрадин ДЮСШ-дин директордин куьмекчи Къейседин Алиева ва тренерар тир Акиф Абдуризаева ва Хочбар Букарва иштиракна.

Акъажунра Гъуьгъвезрин хуьрун жаван пагъливанрихъ галаз санал Цийи Усурин (тренер Х.Букаров), Цийи Макарин (Сулейман-Стальский район, тренер М.Тагъирбегов), Гъепцегърин

(Мегъарамдхуьруьн район, тренер Р.Салманов) пагъливанарни гъилин къуватар алцумдай бягъсерик экечина. Акъажунар итижлу бягъсералди тафаватлу хъана. Къейд тавуна жедач, РФ-дин лайихлу тренер Малик Тагъирбегов кьиле авай судьяйрин дестеди чпин хиве тунвай жавабдар везифаяр миьхидакваз ва пешекарвилдин вини дережадаваз кьилизни акъудна.

Чпин заланвилдин категориярай турнирдин чемпионар Радмир Букаровакай (50 кг, Цийи Усур), Радим Таривердиевакайни Эрзиман Алисултановакай (60,70 кг, Сулейман-Стальский район), Назим Азимовакай (65 кг, Гъуьгъвез) хъана. Гиммшдин медалриз - цийи-усурви Жамед Самедов (50 кг), гъуьгъвезвияр тир Шафидин Мершитов (60 кг), Агъабала Ризванов, Назим Азимов (60-65 кг) ва бурьунждин медалризни - Аюб Асланов (50 кг Гъуьгъвез), Ревшан Айдунбегов (65 кг Цийи-Усур), Заур Сефижановни Рамзес Меликов (60,70 кг Гъепцегъ) лайихлу хъана. Абуру вири талукъ тир дережадин гъуьрметдин грамотайралдини 1000, 700, 500 манатдин къадарда аваз пулдин пишкешралди къейдна.

"Акъажунрин лап хъсан техника" номинациядай Гъуьрметдин грамотадизни 1000 манат пулдин премиядиз кье сеферда Дагъустандин чемпион Назим Азимов лайихлу хъана. Гъвечизмаз диде-буба кьилелай алатна, четин аялвал къисмет хъайи и кьегъал хва алай вахтунда гъар са рекъай хуьрун жегъилриз чешне я. Къени кьилихрин, дирибаш, къастунал кьели и пагъливан Шагъмиров Исамеддин муаллимдин гъилик ва гъузчивилик кваз спортдин гуарай инанмиш камаралди вилик физва. Къуй абурухъ алуькнавай 2015-йисуз чандин мягъем сагъвал, уьмуьрдинни спортдин рекъе мадни чехи агалкъунар хуьрай!

Шегьердин кьенквечивал

ШАХМАТАР

Алай йисан 3-январдила 7-январдалди Махачкъалада, Шахматрин кьвалдин актовый залда, 100-дав агакъна жаван шахматистрин иштираквал аваз шегьердин кьенквечивал патал акъажунар кьиле фена. Хъуьтлуьн каникулрин вахтунда кьиле тухун адет хъанвай спортдин и серенжемдин тешкилатчияр винидихъ твар къунвай школа, Махачкъаладин администрациядин спортдин, туризмдин ва

жегъилрин крарин рекъай Комитет ва шахматрай шегьердин федерация тир.

Малум хъайивал, акъажунар швейцарский къайдада, 7 турда, яшарин 7 категориядай кьиле фена. Гъар са партия къугъун патални са сят вахт гузвай. Дагъустандин гроссмейстер ва шахматрин школадин директор Жакай Жакаева къейд авурвал, и турнирдин нетижайриз килигна школайра кьелзавай аялрин арада Дагъустандин кьенквечивал патал мартдиз кьиле фидай акъажунра иштиракдай команда тешкилда.

Военный бюджет кьабулна

ТАСС-ди хабар гузвайвал, 14-январдиз Япониядин гьукуматди 2015-финансрин йис патал (2015-йисан апрель-2016-йисан март) кьадардал гьалтайла лап вини дережадин госуларстводин бюджетдин проект кьабулна. Адан кьадарди 96,34 триллион иен (818 миллиард доллар) тешкилзава. Им алай финансрин йисан бюджетдилай 3,4 миллиард доллардилай гзаф я.

Цийи бюджетдин проектда военный режериз ийизвай харжияр артухарун кьалурнава. Абурун кьадар уьлкве патал лап вини дережадин бур я (41,70 миллиард доллар). И такьатар, кьилди кьачуртла, Р-1 маркадин 20 самолет, Е-2D маркадин самолет, Global Hawk маркадин, летчик авачиз идара ийидай пуд самолет, F-35 Lightning маркадин 6 истребитель, транспортдин 5 конвертоплан, гьакни 30 амфибия-машинар маса кьачун патал харжда.

Идалайни гьейри, госбюджетдин цийи проектда яшайишдин игытияр патал харждай пуларни артухарун кьалурнава.

"Кьабулнавай госбюджетди вилкрай алава яз кьабулнавай бюджетди галаз санал экономика ва уьлкведин финансрин система хьсанарда", - кьейдна пресс-конференциядал премьер-министр О.Абэди.

Министрин кабинетди тестикьарайдалай гуьгьуниз госбюджетдин проект парламент килигун патал реке твада.

2014-йисан июлдин сифте килерай Япониядин гьукуматди кьарар кьабулна. Адал асаслу яз, Дуьньядин кьвед лагьай дяве кутьяг хьайидалай гуьгьуниз сифте яз уьлкведин яракьлу кьуватривай уьлкведилай кьецепата кьиле фидай женгинин серенжемра иштиракиз жеда. Документдал асаслу яз уьлкведин конституциядик дегишвилер кухтунва: кьенлай кьулухь Япониядин вичи-вич оборона ийидай кьуватар дуствилер госуларствояр коллективнидаказ хуьн патал ишлемишиз жеда, гьатта уьлкведал вичел гьужум тийиз хьайитгани.

Рахунар кьиле фидай вахтар тайинарнава

Москвада Сириядин гьакьиндай рахунар 26-январдилай 29-январдалди кьиле фида. Идан гьакьиндай МИД-дин кьилин заместитель Михаил Богданова "Цийивилер" РИА-диз малумарнава.

"26-январдиз делегацияр кьведа, 27-январдиз Сириядин оппозиционеррин арада, 28-январдиз Сириядин оппозиционерринни Сириядин гьукуматдин векилрин арада алакьаяр жеда, 29-январдиз вири жуьредин рахунар кутьягда ва абур Москвадай хьфида. Чна куьн гуьлемешизва", - лагьана М.Богданова.

Сириядин оппозициядин регьберикай сад тир Муаз аль-Хатиба вилкрай Москвадиз ша лагьана авур теклиф кваз кьуначир.

"Чна мугьманвилез тefинин кьарар акьуднава. Рази жедай нетижаяр арадал атун патал лазим тир шартлар хвенвач", - малумарна Муаз аль-Хатиба.

Алатай йисан декабрдин сифте килерай Богданова малумаривал, Россия Сириядин чуьруькда авай терефар патал кьвед лагьай девирдин рахунар кьиле тухун патал Москвадин майдан вугуз гьазур я. Богданова гуьруьшар Москвада январдин эхирралди кьиле фин мумкин яз гьисабзава.

Оппозициядин милли коалициядин ва революциядин кьуватрин векилди а чьавуз оппозициядин дестейри Россиядин теклиф веревирд ийиз башламишнавайди кьейднай.

Сирияда граждандяе 2011-йисалай давам жезва. Башар Асадан гуьзчивилик кьвай кьушунар Сириядин азад армиядиз, "Исламдин госуларстводиз", "Ан-Нусра фронтдиз" ва маса дестейриз акси акьвазуниз мажбур хьанва. ООН-дин делилралди, чуьруьк арадал атай вахтунилай инихь и уьлкведа 200 агьзурдав агакьна инсанар телеф хьанва.

Киевдик тахсир

кутазва

Россиядин кьецепатан крарин министерство Донецкий областдин Волноваха хуьруьн патав автобусдиз гуьлле гуни ажугьламишнава. Нетижанда 10-далай гзаф ислягь агьалияр телеф хьана. Идан гьакьиндай инсанрин ихтияррин, демократиядин ва закон виридалайни вине хуьнин месэлайрай РФ-дин МИД-дин векил Константин Долгова ТАСС-диз малумарна. "Донецкдин патарив пассажирар тухузвай автобусдиз гуьлле гуни чун ажугьламишнава. Им Киевдин кьуват гьиле авайбурун нубатдин тахсиркарвал я", - лагьана ада. Долгова гьисабзавайвал, Киевдин гьерекатри Украинада ислягьвал кьайдадик кухтун патал ийизвай алахьунар файдасузбур ийизва.

Ада "и тахсиркарвилез талукь яз дуьзгуьн силис тухун, гьа гьисабдай яз ОБСЕ-дин патайни ва тахсиркарар жазаламишун истемишна". "Международный сообществоди и кьвалах кьетидаказ истемишун лазим я", - алава хьувуна дипломатди.

ОБСЕ-да авай РФ-дин гьамишалугь векил Андрей Келина гьа са вахтунда "Интерфаксдиз" хабар гайивал, Россиядин терефдихь 15-январдиз жедай организациядин постсоветдал и чуьруьк ахтармишунин чарасузвал авайдан гьакьиндай месэла эцигдай кьаст ава.

Вилкрай США-дин Госуларстводин департаментди арадал атанвай кардай ополченцияр тахсирлу авуна.

Инсанар телеф хьуниз жаваб яз президент Петр Порошенкоди нубатдин мобилизация малумарнава.

13-январдиз Волноваха хуьруьн патав инсанар авай автобус яна. Эхиримжи делилрал асаслу яз, 12 кас телеф, 17-дални хирер хьана. ДНР-дин ополченцияри ва АТО-дин кьушунрин аскерри арадал атанвай кардай сада-садак тахсир кутазва.

Кьадагьа

эцигнавай активрин

кьадар раижна

Украинадин кьенепатан крарин министерстводин кьил Арсен Авакова вичин Facebook-дин чина Верховный Рададиз Генеральный прокуратуради ва Минюстди законодательстводик кухтунвай дегишвилер кьабулуниз эвер гана. И дегишвилер асаслу яз виликан президент Виктор Януковичан заочникак суд ийидай ва кьадагьа эцигнавай активар уьлкведин бюджет патал ишлемишдай мумкинвал жеда.

И пулар уьлкведин бюджетдиз хун патал Украинадиз суддин тади кьарар лап лазим я. "Кьуй заочникаказни хьурай и дуьшуйшда гьахьлувал тимил жедач", - кьхьенва министрди.

Адан гафаралди, Януковичан кьадагьа эцигнавай активрин кьадарда кьецепатан уьлквейра кьве миллиард доллар, Украина-

дани 1,8 миллиард доллар ва 6 миллиард гривень (430 миллион доллар) тешкилзава. И кьадар, кьейдна Авакова, Украинадин оборонадин министерстводин, МВД-дин ва Милли гвардиядин йисан бюджетдилай гзаф я.

12-январдиз Интерполди Янукович международный розыскда авайди яз малумарнава. Гьа ихьтин дережада гьакни виликан премьер-министр Николай Азаров, вице-премьер Раиса Богатырева, финансрин министр Юрий Колобов ва "Укртелекомдин" кьил Георгий Дзеконни ава.

Виктор Янукович Украинадай Евромай-дандал гьукуматдиз акси яз хейлин кьадарра агьалияр атай 2014-йисан 22-февралдин йифиз экьечна. Идалай гуьгьуниз уьлкведа власть дегиш хьана, госуларстводин кьилин везифар парламентдин спикер Александр Турчинова тамамариз хьана. Цийи властди Януковичаз талукь яз са жерге уголовный делояр кьарагьарнава.

Уьмуьрлук

дустагьзава

Иркутскда областдин судди милициядин виликан кьуллугьчи Михаил Попковаз уьмуьрлук дустагь атлуни приговор акьуднава. Силисди тайинарна хьи, милиционерди 1994-2000-йисара кьуншидал алай Ангарск ше-гьерда 22 дишегьли яна кьена, - хабар гана 14-январдиз Интерфаксди.

Судди агалнавай кьайдада кьвалахна. Судди кьанлудин кьурбандар хьайибурун гьакьиндай делилар чирна. Приговор журналистар алай кьадал раижна. 50 йис хьанвай Попкова кьети режимдин колонияда дустагь чьугвада.

1994-2000-йисара Ангарскда дишегьли-яр квахьиз хьана. Гуж гьалибнавай ва гужар авуна кьенвай абурун кьецил мейитар Ангарскдай ва Иркутский областдин кьунши кьве райондай жагьиз хьана. Кьурбандар хьайи са шумуд дишегьлидин мейитрин патавай "Нива" автомобилдин чархарин гелер жагьана. Гьа и карди шак физивай кас чирдай мумкинвал гана. Тахсиркар кьадай вахтунда ам милициядин кьуллугьчи тир, Ангарскдин Центральный райондин ОВД-дин оперативный дежурныйдин кьуллугьдал алай.

Силисчйри 300-дав агакьна экспертизаяр кьиле тухвана. 2000-далай гзаф шагьидривай хабарар кьуна. Уголовный делода 195 том ава. Инсанар чандиз кьаст авуна кьинилай гьейри, ам мад кьве касдин чандиз кьаст ийиз чалишмиш хьайидини тестикьарна.

Рекьем

• Кьенин юкьуз Россияда 3,5 миллион кьилдин карчияр ава. Абурун чьехи паюни алишверишда кьвалахзава.

ЦБ-дин курсуналди кьенин юкьуз:

1 доллар - 66,10 манат,
1 евро - 77,96 манат,

кьизил (1 гр) - 2611,23 манат,
гимшиш (1 гр) - 36,13 манат.

ИНТЕРНЕТДАЙ.

Гьазурайди - Шагьисмаил ГЬАЖИМИРЗОВ

Бизнесмен жерме авуна

Краснодарда Абрау виряй кьачунвай яд маса гунай бизнесмен жерме авуна, хабар гузва крайдин прокуратурадин сайтди.

Азов ва Чулав гуьлерин тьебиат хуьдай прокуратурадин кьуллугьчийриз Кубандин са карчи агьалияр целди таьминарунал машгул жезвайди чир хьана. Виряй яд кьачун патал ада цин насосдалди тадаракламишнавай транспортдин такьат ишлемишиз хьана.

"Абрау вир региондин метлеб авай тьебиатдин памятник я. Адан сергьятра майишатдин ва я маса кьвалахар кьиле тухудай

ихтияр авач", - хабар гана прокуратурадин сайтди.

Законсуз кьвалахдай итимди 25 агьзур манат жерме гун лазим я.

Абрау Новороссийскдывай 14 километрдин яргьа Абраувицкий ярумчух островдал алай Краснодарский крайдин хьвадай яд авай еке вир я. Вирин кьерехда Абрау-Юрсовтар алай хуьр ава. И хуьр шампанский чехирар акьуддай заводдалди машгур я.

Кьвалахдилай

алудна

Республикадин кьайдаяр хуьдай органа авай ТАСС-дин чешмеди хабар гайивал, Махачкьалада Цийи йисан йифиз табельный яракьдай цаууз гуьллейар ахьаяйвилей полициядин 15 кьуллугьчи кьвалахдилай алуднава.

Адан гафаралди, абур кьвалахдилай алудунин сеbeb Интернетда чьагнавай видеоролик хьана. Анай аквазвайвал, Дагьустандин полицейскийри Цийи йис кьейдзавай вахтунда гьавадиз тапанчияр яна.

Дагьустанда авай МВД-дин УГИБДД-дай ТАСС-дин суалдиз жаваб гуналди лагьана хьи, полицейскийр общественный кьайда векейдаказ чьурунай кьвалахдилай алуднава. "Меркездин ГИБДД-дин 15 кьуллугьчи кьвалахдилай алуднава. Идалайни гьейри, меркездин ГИБДД-дин ДПС-дин батальондин командир, Махачкьала шегьердин ГИБДД-дин начальник ва республикадин ГИБДД-дин начальникдин заместитель кьвалахрикай азад авунин гьакьиндай месэла эцигнава. Кьуллугьдин рекьай ахтармишунар давам жезва", - лагьана ТАСС-дин корреспондентдиз Дагьустанда авай МВД-дин УГИБДД-дин пропагандадин отделдин руководитель Исмагьамед Султанова.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛАР:
РД-дин Халкъдин Собрание,
РД-дин Гьукумат
367000, Махачкала, пл. Ленина, 1

КЪБИЛИН РЕДАКТОР
А.У. САИДОВ
Тел/Факс (872-2) 65-00-60
E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЪБИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ
Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ
65-13-55

КЪБИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ -
ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Д.Б. БЕЙБАЛАЕВ
65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н.М. ИБРАГЪИМОВ
65-02-81

ЭКОНОМИКАДИН
Ж.М. САИДОВА
65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
К.М. КАЗИМОВ
65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М.А. ЖАЛИЛОВ
65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
А.Х. ГЪАМИДОВ
65-00-63

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
М. АГЪМЕДОВ

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00
Чап ийиз вахкана - 19.30

Газет "Лезги газетдин" компьютеррин базада
гъазурна.

Газет "Лотос" ООО-дин типографияда
чапна.

367000, Махачкала,
Пушкин куьче, 6.

Тираж 8198

Макъалаяр редакцияди туькьур хъийизва.
Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур элкъвена
вахкузвач. Редакциядинни макъалайрин авторрин
фикрар сад тахъун мумкин я.

Газет массовый коммуникацийрин хиле законодательстводал
амал авунал гуьзчивал авунин ва культурадин ирс хуьнин
рекция РД-дин Федеральный къуллугдин Кыблепатан
федеральный округда авай Управлениди регистрация
хъувунва.

ПИ № ФС 10-6468 2007-йисан 26-январь

РЕДАКЦИЯДИН АДРЕС:

367018, Махачкала,
1 Петровин проспект, 61,
7-мертеба.

Г) - И лишандик квай материалар
гъакъидихъ чапзавайбур я.

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты
"Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г.Махачкала
БНК - 048209001

ИНН - 0561051314
Р/Сч - 40601810100001000001

Л/Сч - 20036 Ш60090

Центр ачухна

Ханум ШАЙДАБЕГОВА

Цийи йисан вилик Дербентда РД-дин "Инсанвили капитал" кар алай проектдин сергъятра аваз адетдин культурадин Центр ачухна.

Мярекатда Дербент шегьердин администрациядин къилин сад лагъай заместитель Татжатдин Султанова, РД-дин культурадин министерстводин Халкъдин яратмишунрин къвалин директордин заместитель Ирина Агъмедовади, Дербент шегьердин администрациядин культурадин, милли политикадин ва динрин крарин рекъай отделдин начальник Мегъти Алиева, адан заместитель, Центрадин директор Арсен Арухова ва масабур уштиракна.

Мярекатдал рахай Т.Султанова кьейд авурвал, Культурадин йисуз ихътин Центр ачухун тебрикдай кар хъана. И Центради неинки музейдиз талукъ, гъакни образованидин базадин везифаяр тамамарда. Школьникар Дагъустандин халкъарин культурадихъ галаз танишарда. И.Агъмедовади кьейдна хъи, Дербентда Центр са шумуд йикъан вахтунда тешкилиз алакьна. Ада шегьердин руководстводиз ва Центрадин директор А.Аруховаз и кар тади гьалда ва жавабдарвал гьисс авуналди кьилиз акъуднай чухсагул лагъана.

Яру лент атлайдалай гуьгъуьниз мугъманар ва мярекатдин иесяр музейдин жуьреба-жуьре экспонатар эцигнавай къвалериз килигна, абур туькьурнавай теьгердиллай, эцигнавай милли пек-парталдиллай рази яз амуькна.

Аялрин мецелай

Майрам МАГЪАМДАЛИЕВА

Вирида вун ви дидедиз ухшар я лугъуз акурди, и кардай къил акъудиз къан хъайи 6 йиса авай Лейлади вичин дидедивай хабар къада:

- Диде, зунни вун къветхверар яни?
- Ваь, чан бала, аз и дуйня валай гзаф акунва, ваз инлай къулухъ аквада.
- Бес вучиз аз вирида вунни ви диде са ухшардинбур я лугъуза?
- Вучиз лагъайтла, веледар дидедиз, бубадиз ухшар авайбур жедайди я. А кардал вун шад хъун лазим я.

6 йиса авай Апинани 3 йиса авай Алим гъуьжетра гъатнава. Цийи йисуз мугъмандиз дахдин дидени бахдин диде атанвай. Дахдин диде аскан буйдинди, бахдин диде къакъанди тир.

Аялри чпин къайдада гъуьжетар, гъарай-вургъай, шел-хвална, амма гъи диде нинди ятла малумариз хъанач.

Са арадилай секин хъайи Апинади Апимаз эверзава, меслят хъезва: - Алим, вун залай гъевчиди я, зун валай члехи. Аки хъайила еке диде аз, бици диде ваз. Гъа ик аялар чпин меслятдал рази хъана.

Дивандал къуьнт яна, ахварин хиялди физ акурди Амир бубади къвалав гъай 5 йиса авай Артураз хъуьцъгъан вичин къилик кутуна, ам ахварал фена. Артураз и кар са акъван бегенмиш хъанач. Вичин хъуьцъгъан бубадин къилик кваз акур ам ажугълу хъана, ахварик квай бубадин къилик квай хъуьцъгъан ялна хкудна. Бейхабардиз кхунна ахварикай хкатай бубадин къил дивандин къилихъ галай тахтада акъуна.

- Я чан хва Артур, бубадин къилиз тлар хъана, бес гъак ийидайди яни? - лагъана бубади.

- Буба, ваз хъиз, зи бици хъуьцъгъандизни тлар хъаначни, а ви еке къил эцигайла?

Диде вичин аялрихъ галаз урусдалди, буба лезгидалди рахазвай. И кар аламант яз акур 6 йис хъанвай Лезгията бадедивай хабар къазва:

- Баде, чи диде урус, дах лезги яни?
- Ваь, я чан руш, абур къведни лезгияр я.
- А зун гъим я бес?
- Я чан бала, дахни бах лезгияр хъайила, вунни лезги я ман. А..аа гила гъавурда гъатна.

ГЪУРМЕТЛУ ВАТАНЭГЪЛИЯР!

"Лезгистан" энциклопедиядин къвед лагъай издание чапдай акъатнава. Подписчикривай ам вахчуд жеда. Маса гудай къимет 2000 манат.

Тел: 8 928 560 18 66

Хабар це

КВЕВ "ЛЕЗГИ ГАЗЕТ" МУС АХГАКЪЗАВА?
Хемисдиз, жуьмядиз, кишдиз, гъяддиз, ислендиз, саласадиз, арбедиз? -

Шегьер, район, хуьр къалура -

Жуван тлар, фамилияни -

Тлалабава атлана редакциядиз рахкурун.

Са титимил хъвер

Хъвер - им рагъ я: ада инсандин чинилай къуьд чукурзава.
В.ГЮГО

Хъвер щетка я: ада инсандин рикелай хушраканди хранвай чил алудзава.

М.УОКЕР

Гъикъван хъсан кар я, саниз фидайла, рикI ачух, шад кас гьалтун - рехъ гъикI, мус акъалтIнатIани чир жедач. Чна цийи - 2015 лагъай йисаз кам къачунва. Ам куьчуьрмишдай рекъе къуй квел, гъуьрметлудур, куь хатур къандай, мергъяматлу, жуьмартлу, къаназсагълу, шад ксар гзаф гьалтрай. Жезмай къван гзаф хъуьруьхъ, хъверни дарман я. Ада гзаф азарар сагъар хъийида. Цийи йисуз къуй куь сивелай мили хъвер кими тахъурай!

* * *

- Яда, пака Цийи йисан сувар я. Чна ам гъикI къаршиламишда? - хабар къазва папа вичин итимдивай.

- Зун туьквендиз фида, столдал эцигдай "Шампанское", эрекъ-чехир, недай шейэр, емшар къачуда. Жуь куь дидедин къвализ алаад, - лагъана итимди.

* * *

Армиядиз цийи, жегъил аскерар гъанвай. Жергеда акъвазарна, абур прапорщикди Чили вичелди ялуни закондин гъавурда твазва:

- Килиз, эгер къван цавуз вегъена, ам элкъвена чилел ахватайтIа, чир хъухъ, им Чили вичелди ялуни (магнетизм) закондин таьсир я.

- Эгер къван цавуз вегъена, ам элкъвена чилел ваь, циз аватайтIа? - хабар къуна са аскерди.

- Артухан суалар вуьгумир, кьей хва. А кар чаз талукъ туйи, а месладал морфлот машгуьл жезвайди я...

* * *

Америкада электрикдин стулдал къиникъин жеза ганвай тахсиркардиз адан адвокатди лугъуза:

- Зун гзаф алахъна, жуьван гафунин къуватни ишлемешна, судьядал чирхчирарни гьалдарна. Жеза, приговор къезилариз хъанач, амма токдин напряжение тIимиларун хиве къуна...

* * *

- Духтур, за планIрус чIугун, эрекъ хъун гадардани?

- Ваь.

- Вучиз?

- Гила геже хъанва...

* * *

Са классда кIелай къве кас са къадар йисарилай сад-садал гьалтда.

- ГъикI я, дуст, гъалар, вуч къвалахзава, виликди физ жезвани? - жуьзава сада.

- Гъа виликрай хъиз, гилани финотделда къвалахзава. Са-кIани виликди физ жезвач. Вуна вучзава?

- Зун, дуст, гъерекатда ава, виликди физва. Сифте за автостоянкадилай, туьквендилай башиламишна. Ахна - банк, холдинг. Гила ингъе-члехи корпорация.

- А саягъда виликди физ валай гъикI алакьна?

- Ваз чидачни, дуст, рактарал, варарал хъсан къаравул виринра виридаз герекзавайди я...

* * *

Къве чирхчир куьчеда чеб-чпел гьалтзава. Сада муькуьдавай хабар къазва:

- Вун дустагъдиз гъикI хъана аватайди тир?

- Даи-баш гана лугъуз.

- Анай бес икъван фад гъикI аххъайна?

- Ришвет гана...

* * *

Ацукънава тама са тарцин къаник, Цийи йис алуькун гуьзлемешиз, къаршиламишиз Асланни Жанавурни Ваь.

- Чна Цийи йис алуькуникай там, амай алем гъикI хабардарда, ниь гъихътин гъунар ава? - хабар къада тамада Асланди?

- За акI къув яда хъи, вири там зурзада! - фурс гъаз хъиз лугъуда Жанавурди.

- Там вуч я къван, - хъел къведа Жанавурдикай тамададиз, - зи гъарайди Африкадин са пад къарсурда! - дагълар рахадай теьгерда вичин ванцин тарифна Асланди.

- За са уьгъуь ягъун бес я, вири дуйня къарсада! - дамах гъачиз, са къусни фурс тавуна, лагъана ВаьIа. Адан гуьжлу юлдашар ламралай аватайбур хъиз амуькна, ВаьIаз чап-чап килигна.

Утерянный аттестат о среднем (полном) образовании серии Б за № 0311007, выданный в 2003 году Нютюгской СОШ Сулейман-Стальского района РД на имя МУРШАЛИЕВА Абдулбасира Рамазановича, считать недействительным.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди играми ими

ГЪАЖИКЕРИМ

кечмиш хъунихъ галаз алакьалу яз Къизлярдин коньякрин заводдин (ГУП ККЗ) исполнительный директор Керимханов Шериф Мирзоевичаз, рагъметлудан хизандиз ва вири багърийриз башсагълуьгвал гузва.

Цийи Къурушрин 2-нумрадин школада санал кIелай дустари

Жаватов Рамидиназ уьмуьрдин юлдаш

СЕРФИНАЗ

рагъметдиз финихъ галаз алакьалу яз башсагълуьгвал гузва.